

**TURUN
YLIOPISTO**

Uudet lukutaidot varhaiskasvatuksen digitalisaatiota tukemassa

Kasvatustieteiden
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Salla Mäki

27.2.2025
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede

Tekijä: Salla Mäki

Otsikko: Uudet lukutaidot varhaiskasvatuksen digitalisaatiota tukemassa

Ohjaaja: yliopistolehtori Rauno Huttunen

Sivumäärä: 91 sivua

Päivämäärä: 27.2.2025

Tässä tutkielmassa tarkastellaan Salon kaupungissa työskentelevien varhaiskasvatuksen opettajien suhdetta digitalisaatioon ja Uudet lukutaidot -kehittämishankkeen mahdollisia vaikutuksia digitaaliseen osaamiseen ja sen kehittymiseen. Uudet lukutaidot kehittämissuunnitelman tavoitteena on lasten ja nuorten tieto- ja viestintäteknisten taitojen, medialukutaidon, sekä ohjelmointiosaamisen taitojen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa.

Tutkimus on laadullinen toimintatutkimus, joka on toteutettu haastelemalla 12 Salon kaupungissa varhaiskasvatuksen työskentelevää varhaiskasvatuksen opettajaa. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää miten varhaiskasvatuksen opettajat suhtautuvat digitalisaatioon ja sen tuomiin vaikutuksiin sekä millaisia vaikutuksia Uudet lukutaidot -kehittämissuunnitelma on ollut Salon kaupungin varhaiskasvatuksessa työskentelevien varhaiskasvatuksen opettajien digitaaliseen osaamiseen.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu jatkuvan oppimisen, asiantuntijuuden sekä digitalisaation ympärille. Opetushallituksen Uudet lukutaidot kehittämissuunnitelmaa ja siihen liittyvät digiosaamisen kuvaukset avataan myös tutkimuksen teoreettisessa osuudessa.

Tutkimuksen aineisto on kerätty keväällä 2024 haastattelemalla 12 Salon kaupungin varhaiskasvatuksessa työskentelevää varhaiskasvatuksen opettajaa. Haastattelu on toteutettu yksilöhaastatteluna ja tavaksi on valikoitunut puolistrukturoitu teemahaastattelu.

Tutkimustuloksina voidaan myös todeta että, digitalisaatio on haastanut Salon kaupungin varhaiskasvatuksessa työskenteleviä varhaiskasvatuksen opettajia tarkastelemaan itseään ja työtään uudenlaisien työskentelytapojen kautta. Itsensä kehittäminen ja uusien työskentelytapojen opetteleminen ei ole sujunut ongelmitta, mutta yhdessä työssä oppien ja työkavereiden avustuksella digitaalisia laitteita on otettu haltuun sekä hyödynnetty arjen pedagogiikassa. Tämän lisäksi koulutuksista saatu tieto sekä hankkeen kautta saatu konkreettinen apu on auttanut ymmärtämään digitalisaation merkitystä nyky-yhteiskunnassa ja kannustanut ottamaan sen osaksi varhaiskasvatuksen arkea.

Tutkimustulokset osoittavat myös, että varhaiskasvatuksessa työskentelevien opettajien omien asenteiden merkitys kaikkeen uuden oppimiseen on huomattava. Omat asenteet ja ajatukset digitalisaation merkityksestä varhaiskasvatuksessa heijastuvat suoraan siihen, miten paljon digitalisaatiota hyödynnetään varhaiskasvatuksen arjessa. Pääsääntöisesti digitalisaatio ymmärretään kuitenkin tärkeäksi osaksi varhaiskasvatusta, ja se nähdään tärkeänä osana lasten arkea ja sen merkitys oppimisen ilon tuottajana ja herättäjänä on suuri.

Avainsanat: digitaalisuus, jatkuva oppinen, asiantuntijuus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Jatkuva oppiminen	6
2.1	Jatkuvan oppimisen tavoitteet	6
2.2	Jatkuva oppiminen työelämässä	7
3	Asiantuntijuus	10
3.1	Jaettu asiantuntijuus	10
3.2	Asiantuntijuus varhaiskasvatuksessa	12
3.3	Ammatillinen toimijuus	14
4	Digitalisaatio	17
4.1	Digitalisaatio varhaiskasvatuksessa	17
4.2	Varhaiskasvatuksen opettajien digitaidot	20
5	Opetushallituksen Uudet lukutaidot kehittämisohjelma	23
5.1	Digitaalinen osaaminen	23
5.2	Medialukutaito	25
5.3	Ohjelmointiosaaminen	27
6	Tutkimuksen tavoite	29
7	Tutkimuksen toteuttaminen	30
7.1	Laadullinen tutkimus	30
7.2	Toimintatutkimus	31
7.3	Teemahaastattelu	33
7.4	Teemoittelu	34
7.5	Aineiston kerääminen	36
8	Aineiston analyysi	37
9	Tutkimuksen tulokset	39
9.1	Resurssit	39
9.2	Opettajien digitaalinen osaaminen	46

9.3	Varhaiskasvatuksen arki	52
9.4	Varhaiskasvatuksen opettajien asenteet	62
10	Pohdinta ja johtopäätökset	69
11	Tutkimuksen luotettavuus ja tutkimusetiikka	76
12	Tutkimuksen hyödynnettävyys sekä mahdollinen jatkotutkimus	80
	Lähteet	81
	Liitteet	86
	Liite 1. Teemahaastattelun runko	86
	Liite 2. Haastattelukutsu	88
	Liite 3. Tietosuojailmoitus	89

1 Johdanto

Kasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen digitaalisia ratkaisuja ja oppimisen ympäristöjä on kehitetty viimeisten vuosien aikana runsaasti ja määrätietoisesti. Digitaalisen osaamisen kehittymisen vaatimukset on kirjattu eri opetussuunnitelmiin. Digitaalisen osaamisen kuvauksia on laadittu niin lapselle, nuorille kuin heidän kanssaan työskenteleville aikuisillekin. Tätä henkilökunnan digitaalisen osaamisen puutetta on pyritty paikkaamaan erilaisilla koulutuksilla, mutta myös digitaalisen osaamisen ja digitaalisten oppimisympäristöjen kehittämishankkeilla. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023.)

Uudet lukutaidot- kehittämisohjelma on yksi kehittämishanke, jonka avulla on pyritty vahvistamaan lasten- ja nuorten medianlukutaitoja, tieto- ja viestintäteknisiä taitoja sekä ohjelmointiosaamista. Varhaiskasvatuksessa sekä esiopetuksessa tämä on käytännössä tarkoittanut varhaiskasvatuksen henkilöstön digitaalisten taitojen lisäämistä sekä ymmärryksen lisäämistä siitä, miten digitalisaatio on ympäröinyt meidät, emmekä voi sivuuttaa sitä työssämme lasten kanssa.

Tutkimukseni tarkastelee sitä, miten Uudet lukutaidot – kehittämisohjelma on ollut tukemassa varhaiskasvatuksen digitalisaation toteutumista Salon kaupungin varhaiskasvatusyksiköissä. Tutkimukseen osallistujat toimivat varhaiskasvatuksen opettajina, joilla on pedagoginen vastuu lapsiryhmän toiminnan suunnittelusta, toteutuksesta sekä arvioinnista. Uudet lukutaidot- kehittämisohjelma on tuottanut Salossa paljon digitaalista oppimateriaalia erilaisten tehtäväkorttien muodossa sekä hanketyöntekijän on ollut mahdollista käydä konkreettisesti paikan päällä opettamassa ja antamassa ideoita niin lapsia kuin henkilökuntaa erilaisten digitaalisten oppimisvälineiden käyttöön.

Itse on aina ollut kiinnostunut uuden oppimisesta ja itsensä kehittämisestä ja haastamisesta. Myös digitaalinen osaaminen ja opettaminen ovat olleet yksi kehittämiskohteistani. Olen toiminut Uudet lukutaidot- kehittämisohjelman hanketyöntekijänä Salossa syksystä 2021 kevääseen 2025 ja siksi olen erityisen kiinnostunut tekemään tutkimukseni juuri tästä aiheesta.

2 Jatkuva oppiminen

Hyvin tehty työ tuottaa hyvinvointia ja tyytyväisyyttä niin yrityksille, yhteiskunnalle kuin yksittäisille ihmisillekin. Tämä vaatii jokaisen työntekijän panostusta onnistuakseen. Jatkuva oppiminen läpi elämän on noussut yhdeksi tärkeimmistä asioista tämän hyvinvoinnin ja tuloksellisuuden rakentumisessa. Erilaiset muutokset työelämässä vaativat meiltä kaikilta joustavuutta sekä itsensä kehittämistä, jotta pysymme yhteiskunnan asettamassa kilpailussa mukana. (Kallonen & Kuhmonen 2021, 7–11.)

2.1 Jatkuvan oppimisen tavoitteet

Jatkuva oppiminen on kokonaisvaltainen prosessi, jonka kautta voidaan muokata niin yhteiskuntaa kuin yksittäistä ihmistäkin. Erityisesti jatkuvan oppimisen politiikalla pyritään vaikuttamaan subjekteihin eli yksittäisiin ihmisiin, hänen toimintaansa, olemukseensa, asenteisiinsa, tietoihinsa ja taitoihinsa. Jatkuvan oppimisen nähdään siis rohkaisevan ihmisiä ottamaan vastuun omasta oppimisestaan. (Saari 2016, 4–5.)

Nopeasti muuttuvassa maailmassa tarvitsemme taitoja, joiden avulla pystymme osallistumaan yhteiskuntaan ja työmarkkinoille. Joskus hankitut taidot eivät riitä vaan taidot vaativat usein päivittämistä jopa läpi elämän. Euroopan unionin neuvosto ja Euroopan parlamentti ovat laatineet suosituksen avaintaidoista, joita ihminen tarvitsee selviytyäkseen nyky-yhteiskunnassa ja toimiessaan jatkuvan oppimisen periaatteiden mukaisesti. Tavoitteena on, että näitä avaintaitoja opetettaisiin kaikille kansalaisille. (Opetushallitus 2023.)

Heikki Kinnarin (2020) mukaan avaintaidot määrittelevät yksityiskohtaisesti kuvan siitä, millainen jatkuvasti itseään kehittävän oppijan tulisi olla. Kuvan pohjalla on vaatimus kilpailukykyisestä ihmiskäsityksestä. Avaintaitojen tavoitteet liittyvät siis innovointiin, kilpailukykyyn sekä tuottavuuteen. Jatkuvan oppimisen avaintaitoihin kuuluvat: lukutaito, monikielitaito, matemaattiset, luonnontieteelliset ja teknologiset taidot, digitaaliset taidot, henkilökohtaiset, sosiaaliset ja oppimistaidot, kansalaistaidot, yrittäjyydestä ja kulttuuritietoisuuteen ja kulttuurin ilmaisumuotoihin liittyvät taidot. Jatkuvan oppimisen avaintaidoilla pystytään edistämään työllistymistä, sosiaalista osallisuutta, kestävästä elämäntyyliä sekä elämänhallintaa ja aktiivisena kansalaisena toimimista. (Kinnari 2020, 344–352; Opetushallitus 2023.)

Jatkuvaan oppimiseen liittyy ajatus hallinnasta, jonka tarkoituksena on omasta oppimisestaan vastuunottamisen lisäksi ohjata ihmiset tavoittelemaan aina uusia taitoja, sen mukaan mitä yhteiskunta ja työelämä kulloinkin pitävät tarpeellisena. Jatkuvan oppimisen valmiudet nähdään olevan niin yksilön kuin yhteiskunnankin kokonaisvaltaisen kilpailukyvyn edellytys. Jatkuvan oppimisen näkökulmasta tämä hallinta tarkoittaa myös sitä, että ihmisiä hallitaan vapaina ja vastuullisina pyrkien välttämään holhousta ja pakottavaa vallankäyttöä. Juuri hallinnan käsitteen ymmärtäminen on tärkeää myös oppimisen ymmärtämisessä. Jatkuvalle oppimiselle pyritään siis estämään ihmisten vieraantumista yhteiskunnasta, vahvistamaan identiteettiä, mutta myös edistämään työmarkkinoiden toimivuutta sekä vauhdittamaan talouskasvua. (Kinnari 2020. 305–309; Saari 2016 4–5.)

Jatkuvan oppimisen tavoitteet muokkautuvat aina kulloisenkin yhteiskunnan mukaan ja ne ovat vahvasti sidottu yhteiskuntapolitiikkaan. Jatkuvan oppimisen tavoitteet määräytyvät siis ulkoapäin ja niiden mukaan me tiedostamattamme rakennamme itseämme. On siis kyse hallinnasta, jonka käsite voidaan jakaa Foucault'n mukaan kolmeen eri merkitykseen. Hallinnallisuus tarkoittaa sitä ilmiötä, miten yksilöt ja ryhmät muokkaavat käyttäytymistään vaadittavien käytäntöjen mukaan. Toiseksi hallinnallisuus tarkoittaa sitä, miten valtiot ovat kehittyneet väestön hallinnan kokonaisuuksiksi ja kolmanneksi hallinnallisuus perustuu liberalismiin, jolloin ihmisten hallinta muuttui vapauden kautta tapahtuvaksi. (Kinnari 2020. 309.)

Tämän päivän jatkuvan oppimisen tavoitteet liittyvät myös yrittäjämäiseen tapaan elää ja toimia yhteiskunnan parhaaksi. Yrittäjämäinen tapa korostaa jatkuvan oppimisen avaintaitojen merkitystä. Avaintaidoilla nähdään olevan merkitystä niin ihmisen henkilökohtaiseen kehittymiseen, sosiaaliseen osallisuuteen kuin työllistettävyyteen. Jatkuvan oppimisella tavoitellaan ominaisuuksia, joiden avulla sekä yksilö että yhteisö pystyvät selviytymään kaikista vastaantulevista haasteista. Yrittäjämäinen ja jatkuva oppimista korostavan elämäntavan uskotaan antavan jokaiselle valmiudet ja mahdollisuudet elää maailmassa, joka on jatkuvassa muutoksessa ja muuttuu yhä monimuotoisemmaksi. (Kinnari 2020, 312–314.)

2.2 Jatkuva oppiminen työelämässä

Aikuisten työssäoppiminen on ollut yksi tärkeimmistä puheenaiheista viimeisten vuosien aikana. Puheeksi ottamisen tärkeys nousee kaikista niistä muutoksista, jotka vaativat

uudelleen oppimista ja itsensä kehittämistä. Oppiminen nähdään usein yksinkertaisimmillaan tiedon ja taitojen hankkimista kokemuksen, opiskelun tai opetuksen kautta. Koulutuksen avulla hankittu oppi on vain yksi tapa lisätä osaamista ja aikuisilla korostuukin erityisesti työnlomassa oppiminen. Oppimista tapahtuu osana jokapäiväistä elämää, ajattelua ja toimintaa. (Lemmetty ym. 2022, 10–12.)

Jatkuvan oppimisen tarkoitus työelämässä on kehittää ja uudistaa osaamista elämän ja työuran erivaiheissa. Jatkuva oppiminen työssä nähdään yhtä luonnollisena asiana kuin esimerkiksi kävely tai omasta kunnosta huolehtiminen. Työssä opitaan, ja osaamista hankitaan päivittäin monilla eri tavoin sekä vähän kerrallaan. Tärkeitä tapoja oppimiseen on tekemällä ja kokemalla oppiminen. Jatkuvan oppimisen tarkoituksena on kehittää taitoja ja vastata tiedolliseen tarpeeseen. (Kallonen & Kuhmonen 2021, 18–20.)

Työssä tapahtuvaan jatkuvaan oppimiseen liittyy sekä oppimisen mahdollistavia että sitä rajoittavia tekijöitä. Molemmat tekijät voidaan jakaa kahteen luokkaan sen mukaan liittyvätkö ne yksilön itsensä ominaisuuksiin vai työpaikan ja siihen liittyvän kontekstin ominaisuuksiin. Usein miten työpaikalla tapahtuvan jatkuvan oppimisen takana on ihmisen yksilölliset tekijät, jotka voivat vaikuttaa oppimisprosessin käynnistymiseen ja etenemiseen. Erilaiset tavat oppia ja omaksua tietoa nähdään työssä tapahtuvan jatkuvan oppimisen yhdeksi tärkeimmistä edellytyksistä. Tärkeimmiksi oppimisentaidoiksi on määritelty uteliaisuus, sitoutuminen, orientoituminen oppimiseen sekä vastuun otto. Vastuun ottaminen omasta oppimisesta on siirtynyt yhä enemmän jokaisen ihmiselle itselleen. (Lemmetty ym. 2022, 32–35.)

Uusien taitojen ja osaamisen kehittymisen lisäksi jatkuvalla työssä oppimisella nähdään olevan yksilöihin positiivisesti vaikuttavia tekijöitä. Oppiessaan uutta tietoisuus itsestä oppijana kasvaa, motivaatio ja työhyvinvointi lisääntyvät sekä työllistettävyys paranee. Yksilöiden jatkuva oppiminen on myös edellytys organisaatioiden kehittymiselle ja kilpailukyvyille. Tämän vuoksi organisaatioilla on merkittävä rooli jatkuvan oppimisen mahdollistajana. (Lemmetty ym. 2022, 38–40.)

Työssä oppimisesta on tullut yksi työelämään kiinteästi kuuluva osa, jonka työntekijät ovat hyväksyneet osaksi työelämää. Jatkuvaa kouluttautumista on alettu pitää jopa velvollisuutena työllisuuden ja työntehokkuuden parantamiseksi. Vaikka jatkuvalla oppimisella on merkittävä yhteiskuntaa ylläpitävä rooli, ei sitä voida silti pitää itsestäänselvytenä. Jokaisen ihmisen

omat henkilökohtaiset tavoitteet ja organisaation tavoitteet ja toiminta pitää saada sovitettua yhteen, jotta koulutuksella tavoitellut asiat voidaan saada mahdollisimman hyvin hyödynnettyä työorganisaatiossa. Haasteeksi jatkuvassa oppimisessa organisaation näkökulmasta voi nousta vääränlaisen koulutuksen järjestäminen, tiedon jääminen pinnalliseksi tai koulutuksessa opittuja asioita on vaikea hyödyntää omassa työssään. (Lemmetty ym. 2022, 41–43.)

Uuden oppimisen taustalla yhdeksi tärkeimmistä asioista nousee jokaisen yksilön motivaatio oppimiseen ja itsensä kehittämiseen. Motivaatio vaikuttaa kaikkeen työelämään. Motivoitunut työntekijä saa enemmän aikaan, työn jälki on laadukkaampaa sekä haluaa kehittää ja ylläpitää omaa osaamistaan. Jatkuvan oppimisen kautta ihmisten toivotaan saavuttavan ne, tiedot, taidot, arvot ja asenteet, joita pidetään tärkeinä arvokkaan elämän rakentamiseen. (Lemmetty ym. 2022, 40–43; Kallonen & Kuhmonen 2021, 65–68.)

Työelämässä tapahtuvat nopeat muutokset ja niihin liittyvä osaaminen ja sen kehittyminen aiheuttavat paineita työuran aikana. Erityisen haastavaksi on nähty aikuisiällä olevien työntekijöiden jatkuvan oppimisen tukeminen, sillä heidän halukkuutensa hakeutua koulutuksiin ja jatkuvaan oppimiseen on melko matalalla tasolla. Jatkuva oppiminen jakautuu myös vahvasti sosioekonomisen aseman mukaan. Voidaan siis ajatella niiden, joilla on paremmat mahdollisuudet ja valmiudet oppimiseen hyötyvän eniten jatkuvan oppimisen mahdollisuuksista. Oppimista ja kehittymistä ei kuitenkaan tapahdu pelkästään erilaisten koulutusten muodossa, vaan osaaminen kehittyy koko ajan eri elämäalueilla, vaikka emme ehkä sitä välttämättä itse tunnistaakaan. (Ryky 2022, 157–162.)

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on oppimisen tukeminen ja osaamisen kehittäminen työssä tapahtuvana jatkuvana oppimisena. Erityisesti teknologian nopea kehittyminen ja erilaisten digitaalisten taitojen osaamisen vaatimus on edellyttänyt varhaiskasvatuksen opettajien osaamisen kehittämistä ja uuden taitojen omaksumista melko nopeasti. Työelämässä tapahtuvalla kouluttamisella ja yhdessä tehden oppimisella on suuri merkitys näiden taitojen kehittymiselle ja ammatilliselle osaamiselle.

3 Asiantuntijuus

Asiantuntijuutta on usein kuvattu oppimispolkuna, joka koostuu jokaisen henkilökohtaisesta elämästä, oman alan osaamisesta ja tietämyksestä sekä vuorovaikutuksesta eri toimintaympäristöissä. Asiantuntijuuden käsite on aiemmin ymmärretty usein ammatista irralliseksi käsitteeksi, mutta jatkuvan muutoksen ja kehittymistarpeiden myötä käsite on alettu liittää osaksi ammatillista osaamista. Varhaiskasvatuksessa esiin nousee erityisesti jaetun asiantuntijuuden käsite, joka on mahdollistanut osaamisen hyödyntämisen laajemmin. (Karila 1997, 42–43.)

3.1 Jaettu asiantuntijuus

Asiantuntijuus on laaja käsite, joka voidaan ymmärtää monella eri tapaa riippuen sen tarkastelunäkökulmasta. Asiantuntijuus on perinteisesti liitetty hyvin vahvasti tietoon ja tietämiseen, mutta myös osaamiseen, tekemiseen ja käytäntöön. Asiantuntijuuteen liittyy usein oletus hyvästä suorituksesta. Alun perin asiantuntijuus on liitetty vahvasti yksilöön liittyvänä hyveenä, mutta nykyään rinnalle on noussut jaetun asiantuntijuuden käsite. Jaetussa asiantuntijuudessa asiantuntijuus nähdään yhteisöllisenä prosessina sekä asiantuntijuuden jakamisena. Jaetussa asiantuntijuudessa olennaista on taito oppi toisilta sekä tiedon vastavuoroinen jakaminen. (Huhtasalo 2019, 45–47.)

Asiantuntijuuden jakaminen auttaa parempien tulosten ja nopeamman yhteisymmärryksen saavuttamiseen työyhteisössä. Jaetussa asiantuntijuudessa tiedon siirtyminen koko työyhteisöön tapahtuu usein nopeammin ja sujuvammin sekä mahdollistaa työyhteisön kollektiivisemmän tavan suoriutua tehtävistään. Tiedon* jakaminen antaa kaikille mahdollisuuden toimia asiaankuuluvalla tavalla. Asiantuntijuuden jakamisen tulisi olla myös organisaation johdon tavoite, jolloin yhteisön sisälle perustetut monialaiset tiimit pääsisivät hyödyntämään jaettua asiantuntijuutta mahdollisimman hyvin. Tällainen avoin tapa toimia auttaisi myös niin sanotun hiljaisen tiedon siirtymisen ongelmaan. Hiljaisessa tiedossa on kyse jokaisen henkilökohtaisesta asiantuntijuudesta, jota ei ole dokumentoitu mihinkään ylös vaan sen poistuu esimerkiksi henkilön eläköitymisen myötä, jollei pystytä hyödyntämään jaetun asiantuntijuuden periaatetta. (Palonen 2003, 11–15.)

Jaettu asiantuntijuus on avointa toimintaa, joka nähdään erilaiset hierarkiat poistavana tapana jakaa asiantuntijuutta. Jaettu asiantuntijuus lähtee ajatuksesta, että myös ne, joilla ei ole korkeaa koulutusta voivat toimia asiantuntijoina. Jaetun tiedon ja osaamisen nähdään saavan aikaan paljon enemmän uutta tietoa ja osaamista kuin mitä jokainen yksilö pystyisi sitä yksin tuottamaan. Yhdessä toimiminen ja rajoja ylittävä ja rikkova työ on muuttanut myös asiantuntijuuden määritelmää hyvin yksilökeskeisestä yhteisökeskeiseksi asiantuntijoiden vuorovaikutukseksi ja keskinäiseksi vuoropuheluksi. (Huhtasalo 2019, 45–47.)

Jaettu asiantuntijuus on Päivi Kupilan (2020) mukaan varhaiskasvatuksessa yleisesti käytetty määritelmä, sillä yksilön osaaminen ja asiantuntijuus pohjautuu yksilöllisyyden lisäksi yhteisöllisyyteen, yhdessä jaettuun tietoon, osaamiseen ja asiantuntijuuteen. Varhaiskasvatuksen arki koostuu yhdessä kokemisesta, pohtimisesta, kasvatuskäytäntöjen arvioinnista ja sitä kautta eri toimintojen kehittamisestä ja uudistamisesta. Asiantuntijoiksi kasvetaan yhdessä yhteisön kanssa. Varhaiskasvatuksessa asiantuntijuus kehittyy arjen toiminnassa, jonka muodostavat niin yksilön kuin yhteisönkin asiantuntijuus, sosiaalisesti jaettu tieto sekä kyvykkyys. Yhteinen jaettu ymmärrys auttaa yhteisen päämäärän ja tavoitteen saavuttamista. (Kupila 2020, 310–313.)

Varhaiskasvatuksessa toimivilla henkilöillä on suuri määrä erilaista asiantuntijuutta, jonka jakaminen tuo perinteisen yksiköllisen asiantuntijuuden rinnalle asiantuntijuuden, jossa korostuu tiedon kollektiivisuus. Yhteinen toiminta tuottaa uutta tietoa ja on edellytys myös yhteisön muodostumiselle. Jaettu asiantuntijuus rikkoo aina tiettyjä yksilökeskeisen asiantuntijuuden rajoja. Jaetussa asiantuntijuudessa rajapintoja ylitetään ja luodaan uusia toimivampia käytäntöjä. Rajojen rikkominen ja ylittäminen on keskeistä yhteisen työskentelyn mahdollistamiseksi ja uuden tiedon ja osaamisen synty miseksi. Varhaiskasvatuksessa jaettu asiantuntijuus tarkoittaa eri ammattiryhmien yhteistä keskustelua, ajatusten ja mielipiteiden vaihtoa, omien näkemysten sanomista ääneen sekä toisten kuuntelemista ja näin asiantuntijuuden ja ammattitaidon lisäämistä koko työyhteisössä. (Huhtasalo 2019, 47; Kupila 2020, 314–320.)

Tässä tutkimuksessa asiantuntijuutta tarkastellaan jaetun asiantuntijuuden näkökulmasta, sillä varhaiskasvatuksessa on valtava määrä osaamista ja asiantuntijuutta, jota olisi hyvä oppia jakamaan. Asiantuntijuuden jakaminen antaa kaikille mahdollisuuden uuden oppimiseen ja kehittymiseen.

3.2 Asiantuntijuus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen asiantuntijuuden määrittelyssä on otettava huomioon erityisesti yhteiskunnalliset, sosiaaliset sekä kulttuuriset tekijät, joissa tapahtuvat muutokset luovat haasteita varhaiskasvatukselle, mutta myös koko kasvatustyön kentälle. Suuret muutokset niin kasvatustyössä ja työelämässä laajemminkin haastavat myös asiantuntijuuden käsitettä. Muutokset edellyttävät yhä monimuotoisempaa asiantuntijuutta. Asiantuntijuuden ja sen muuttumisen kriittinen tarkastelu on yleensä ajankohtaista työtehtävien muuttuessa laajemmiksi ja monimuotoisemmiksi, mutta myös silloin, kun vaatimus työntehostamisesta lisääntyy. (Kupila 2007, 13; Ukkonen-Mikkonen ym. 2020, 323–325.)

Varhaiskasvatus nähdään osaksi jatkuvan oppimisen polkua ja muutokset lähivuosina ovat olleet hyvin merkittäviä. Merkittävät muutokset ovat koskeneet lähes koko varhaiskasvatuksen alaa. Muutoksia on tehty niin pedagogiseen ajatteluun, työtapoihin kuin hallinnonalaan sekä ohjausasiakirjoihin liittyen. Myös käsitykset lapsen osallisuudesta, lapsen ja aikuisen välisestä suhteesta sekä lapsen oppimisesta ovat muuttuneet. Nämä kaikki muutokset ovat haastaneet varhaiskasvatuksen asiantuntijuutta. (Ukkonen-Mikkonen ym. 2020, 324–325.)

Asiantuntijuuden nähdään olevan aina sidoksissa prosessiin, jonka aikana prosessiin kuuluvien tiedot ja osaaminen lisääntyvät yhteistyössä niin yksilön omien kykyjen, työyhteisön ja organisaation välisissä suhteissa. Asiantuntijuudessa on siis kyse jostakin sellaisesta, joka auttaa yhteisöön kuuluvia henkilöitä suunnistamaan oikeaan suuntaan, kyseenalaistamaan, tuomaan helpotusta vaikeaan tilanteeseen ilman että se tarjoaisi suoraan oikeita vastauksia niitä etsiville. Asiantuntijuudessa nähdään olevan myös itsensä haastamisen ja ylittämisen piirteitä, jotka nähdään myös tärkeinä oppimisen piirteinä. (Kupila, 2007, 18–19; Isopahkala – Bouret 2008, 84.)

Työ varhaiskasvatuksessa on kokonaisuudessaan asiantuntijatyötä, jonka pohjana toimiva varhaiskasvatustilanne määrittää sille tavoitteet. Tavoitteen mukaan varhaiskasvatukseen tulee edistää jokaisen lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Varhaiskasvatustyön jatkuva muutos edellyttää henkilöstön kouluttamista ja siitä saatavan tiedon ja kokemuksella hankitun osaamisen ja asiantuntijuuden hyödyntämistä sekä moniammatillisen asiantuntijuuden laajentamista. Kokemus asiantuntijuudesta syntyy

tietämyksestä, tilannesidonnoisesta toiminnasta sekä luottamuksesta itseensä ja omaan toimintaansa. (Ukkonen-Mikkonen ym. 2020, 325.)

Varhaiskasvatus luo ihmisen elinikäisen oppimisen perustan ja siksi pedagoginen asiantuntijuus onkin keskeisin asiantuntijuuden osa-alue. Asiantuntijoiden on pystyttävä kohtamaan tulevaisuuden sukupolvien tarpeet ja tukea varhaisen oppimisen ja kasvun vaiheita. Asiantuntijuus on alati muuttuva tila, joka muokkautuu esimerkiksi esiin tulevia haasteita ja ongelmia ratkaistaessa. Asiantuntijuutta voidaan myös kuvata ongelmanratkaisuprosessiksi. (Kupila 2007, 18–20.)

Asiantuntijuuteen liittyy olennaisesti myös käsitys työssä tarvittavasta osaamisesta. Varhaiskasvatuksessa tapahtuvat muutokset vaativat työssä tarvittavan osaamisen päivittämistä. Toimintaympäristön muuttuminen informaatioteknologiaa lisääväksi, on tuonut uusia mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen asiantuntijan toiminnalle. Teknologia nähdään asiantuntijuuden kehittymisen välineenä, mutta sen haasteena on, miten varhaiskasvatuksen asiantuntijat sitoutuvat hyödyntämään ja käyttämään sitä. Teknologia tarjoaa myös tärkeän välineen asiantuntijuuden näkyväksi tekemiseen ja jakamiseen. (Kupila 2007, 21–22.)

Kirsti Karilan (1997) mukaan varhaiskasvatuksen toimintaympäristö on yksi merkittävä tekijä asiantuntijuuden rakentumisessa. Erityisen tärkeänä Karila näkee varhaiskasvatustyksiköiden kulttuurisen toimintaympäristön. Kulttuurisella toimintaympäristöllä tarkoitetaan niitä arvoja, sääntöjä ja tapoja toimia, joita kukin yksikkö pitää tärkeinä ja arvokkaina. Kunkin yksikön tapa toimia luo pohjan siinä toimintaympäristössä toimivien henkilöiden asiantuntijuudelle ja sen kehittymiselle. Kulttuurinen toimintaympäristö ei aina toimi positiivisena asiana asiantuntijuuden kehittämisessä vaan siihen liittyy myös monia pulmia, jotka ovat estäneet oikeanlaisen asiantuntijuuden kehittymisen varhaiskasvatuksessa. (Karila 1997, 53.)

Toimintaympäristön sekä jokaisen oma henkilökohtainen toiminta, arvot ja asenteet luovat vuoropuhelua, jonka pohjalta asiantuntijuus muodostuu. Vuorovaikutus ympäristön ja yksilön välillä nähdään vastavuoroisena ja merkityksellisenä. Kuulumisella varhaiskasvatustyksikköön ja sen jäsenenä toimimisella on suuri merkitys asiantuntijuuden saavuttamisessa. Karila (1997) toteaa tutkimuksessaan varhaiskasvatuksen asiantuntijuuden koostuvan koulutuksesta, riittävästä työkokemuksesta sekä varhaiskasvatustyksikön kulttuuriin kuulumisesta. (Karila 1997, 148–151.)

3.3 Ammatillinen toimijuus

Ammatillisen toimijuuden käsite nousee esiin keskustelussa työelämästä ja erityisesti siinä tapahtuvasta muutoksesta. Aikuisuuden jokainen osa-alue jatkuvasta oppimisesta työ- ja perhe-elämään vaatii aktiivista toimijuutta. Työelämässä tämä aktiivinen ja ammatillinen toimijuus merkitsee työntekijöiden mahdollisuutta vaikuttaa ja osallistua omaa työtään koskeviin muutoksiin, mutta myös työkäytäntöjen ja ammatillisen identiteetin uudistumiseen. (Eteläpelto ym. 2011, 9; Eteläpelto ym. 2014, 17.)

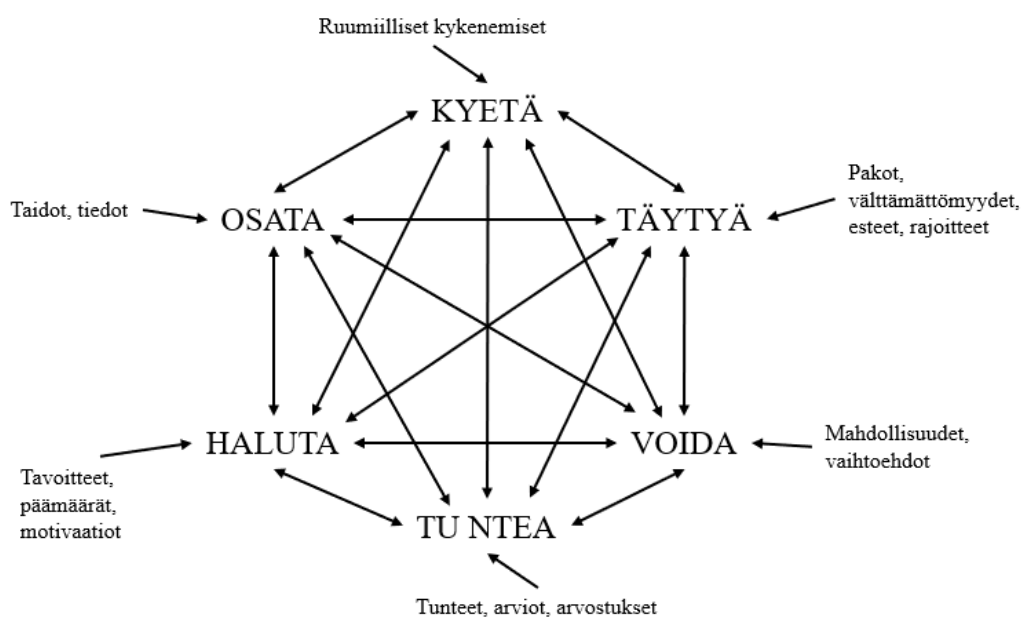
Vähäsantasen yms. (2017) mukaan ammatillisen toimijuuden nähdään liittyvän olennaisesti työhön, työympäristöön, uraan kuin ammatti-identiteettiin. Sillä on merkityksellinen rooli myös yksilöiden työssä oppimiselle, työorganisaation kehittymiselle, työntekijöiden luovuudelle sekä työhyvinvoinnille ja kokemukselle mielekkästä työstä. Työssäoppiminen nähdään usein yksilöllisenä toimijuutena, mutta siihen liittyy olennaisesti myös yhteisöllinen ja organisaatiotason toimijuus. Keskeisenä työssäoppimisen onnistumisen mahdollistajana nähdään ihmisen ammatti-identiteetti sekä ammatillinen toimijuus, ja niihin liittyvän muutoksen mahdollisuus. Ihmisen ammatti-identiteetin pitää pystyä muokkautumaan ja muuttumaan, jotta työssä oppimista ja ammatillisen toimijuuden kehittymistä voi tapahtua. (Vähäsantanen ym. 2017. 14–16; Eteläpelto ym. 2014, 22–27)

Toimijuutta voidaan tarkastella myös niin sanottujen modaliteettien kautta. Modaliteetti on yksi tapa jäsentää ammatillista toimijuutta ja siihen liittyviä tekijöitä. Nämä tekijät vaikuttavat olennaisesti siihen, miten ihminen osallistuu erilaisiin tilanteisiin ja toimiin. Modaliteettien avulla toimijuutta voidaan tarkastella monipuolisemmin ja toimijan omasta näkökulmasta käsin. Toimijuuden modaliteetit koostuvat Jyrki Jyrkämän (2008) mukaan kuudesta ulottuvuudesta, jotka koostuvat kykenemisestä, osaamisesta, halusta, täytymisestä, voimisesta ja tuntemisesta. Ammatillinen toimijuus muodostuu ja uusiutuu näiden eri ulottuvuuksien yhteen kietoutuvana prosessina. Ihminen ei koskaan toimi irrallisena omasta ympäristöstään., vaan hänen toimijuuteensa vaikuttaa olennaisesti esimerkiksi se, millaisia aikaisempia kokemuksia hänellä on asiasta. (Lipponen ym. 2013, 159–166.)

Jyrkämä (2008) määrittää toimijuuden muodostuvan modaliteettien yhteensovittamisen prosessina. Toimijuus ”on jotain, joka syntyy, muotoutuu ja uusiutuu näiden modaalisten ulottuvuuksien yhteenkietoutuvana prosessina ja sen kokonaisdynamiikkana.” Ihminen

törmää jokapäiväisessä elämässä päivittäin tilanteisiin, jotka liittyvät osaamiseen, kykenemiseen, haluamiseen, täytymiseen, voimiseen sekä tuntemiseen. On myös merkityksellistä minkä modaliteetin mukaan ihmisen toimijuutta tarkastellaan. Modaliteetit ovat hyvin vahvasti sidoksissa esimerkiksi kulttuuriin, aikaan, paikkaan sekä tilanteeseen. (Jyrkämä 2008, 194–196.)

KUVIO 1. Toimijuuden modaliteetit (Jyrkämä 2008 mukailten)

Ammatillisen toimijuuden tarkastelu osaan, voin, pystyn ja kykenen modaliteettien avulla kertovat ihmisen vahvuuksista ja positiivisista kokemuksista. Pysähtyessään ja pohtiessaan käsitystä itsestä ammatillisena toimijana, ihminen usein käsittelee sitä, kuka hän on, mikä on hänen paikkansa niin työssä kuin ylipäättään harjoittamassaan ammatissa, sekä erilaisia ihanteita, tavoitteita ja eettisiä normeja, joihin hän työssään voi sitoutua. Toimijuuden nähdään myös vahvasti olevan sidoksissa persoonalliseen- sekä ammatilliseen identiteettiin, jotka rakentuvat eletyistä ja kerrotuista kokemuksista ja tunteista itsestä. Olennaisena toimijuuden kehittymisen kannalta voidaan pitää ihmisen aitoa kohtelemista subjektina,

aktiivisena toimijana sekä toisen ihmisten arvostusta, tukea ja kuuntelua. (Lipponen ym. 2013, 159–166.)

Jatkuva työelämän muutos vaatii myös oman ammatillisen identiteetin muuttamista ja muokkaamista. Ammatti-identiteetti liittyy olennaisesti ammatilliseen toimijuuteen. Ammatti-identiteetin muutos on edellytys ihmisen työssä kehittymiselle ja uuden oppimiselle. Ammatti -identiteetin muutos on ainut keino muutoksen toteutumiseksi ihmisen arkityössä. Ammatillisen identiteetin muutos ei ole nopea ja helppo prosessi, sillä ne perustuvat usein työuran alussa syntyneisiin työnmielekkyyden ihanteisiin ja tavoitteisiin. Nämä uskomukset, arvot ja ihanteet vaativat muuttuakseen keskustelua niin työyhteisössä kuin myös työntekijän omaa sisäistä keskustelua oman arvomaailmansa kanssa. Ammatillinen identiteetti voidaan siis nähdä ihmisen elämänselityksenä perustavana käsityksenä omasta ammatillisesta toimijuudestaan. (Eteläpelto ym. 2014, 27–28)

Ammatilliseen toimijuuteen on aina myös jollakin tavalla liitetty valta ja voima. Ajatellaan, että toimijuus ei ole mahdollista, jos toimijalla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa asioihin, tehdä erilaisia valintoja päätöksiä sekä saada aikaan jotakin muutosta. Vallan välineinä ovat toimia esimerkiksi työntekijän osaaminen, tieto sekä hänen sosiaalinen verkostonsa. Valta voi toimia ammatillisen toimijuuden edistävänä, mutta myös rajoittavana tekijänä. Tällöin esimerkiksi yhteiskunta, kulttuuriset normit tai lähiyhteisöt rajoittavat yksilöiden ammatillista toimijuutta. (Eteläpelto ym. 2011, 12–14.)

Digitalisaatio ja siihen liittyvä muutos on haastanut myös varhaiskasvatuksessa työskentelevät miettimään omaa ammatillista toimijuuttaan ja ammatti-identiteettiään sekä työssäoppimisen merkitystä. Varhaiskasvatuksessa työelämän muutokset ovat vaatineet myös ammatillisen toimijuuden muutosta, joka on vaatinut uuden tiedon ja taidon kehittymistä sekä uusien työmenetelmien omaksumista.

4 Digitalisaatio

Digitalisaatio kuuluu osaksi jokapäiväistä elämää suurimmalla osalla ihmisiä niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa. Keskustelu digitalisaatiosta ja sen vaikutuksista on yleinen ja mielipiteitä herättävä aihe erityisesti silloin, kun keskustelu kohdistuu pieniin lapsiin. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on valmistaa lapsia digitaaliseen yhteiskuntaan sekä yritettävä pysyä kehityksen perässä, sillä se mikä on uutta tänään voi olla vanhentunutta huomenna. (Lindeman ym. 2021, 4880.)

4.1 Digitalisaatio varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatustyksiköt ovat olleet jatkuvan muutoksen kourissa viimeisten vuosien ajan. Nopea digitaalisen teknologian muutos on koskettanut myös varhaiskasvatuksen arkea vahvasti. Digitaaliset oppimisvälineet ja erityisesti tablettitietokoneet ovat tulleet osaksi varhaiskasvatuksen arkea ja pedagogiikkaa. (Koivula ja Mustola 2017, 37.)

Sekä varhaiskasvatussuunnitelman että esiopetussuunnitelman perusteet velvoittavat varhaiskasvatustyksiköitä takaamaan kaikille lapsille tasa-arvoiset mahdollisuudet teknologiaan tutustumiseen sekä omaksumiseen ja mahdollisuuden monilukutaidon kehittymiseen. Nämä opetussuunnitelmista tulevat velvoitteet ovat merkinneet sitä, että teknologiasta on tullut yksi keskeinen pedagogisen oppimisen osa-alue sekä oppimisväline. (Koivula ja Mustola 2017, 37–38.)

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa luodaan perusta digitaaliselle osaamiselle. Digitalisaation näkeminen moniulotteiseksi ja muuntuvaksi tavaksi päiväkodin arkea, on monipuolistanut ja antanut erilaisia oppimismahdollisuuksia kaikille lapsille ikätason ja kehityksen huomioon ottaen. Erilaiset digitaaliset oppimista tukevat ja jokaisen henkilökohtaisiin tarpeisiin vastaavat digitaaliset apuvälineet, sovellukset sekä opetusmateriaalit auttavat lisäämään oppimismotivaatiota sekä tukevat lasten digitaalisen luovuutta ja osallisuutta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023, 11–12.)

Digitaalinen osaaminen on määritelty kansalaistaidoksi, jota tarvitaan ihmisten kanssa käytävässä vuorovaikutuksessa, yhteiskunnassa toimimisessa sekä oppimisessa. Se nähdään kuuluvaksi yhdenvertaisesti kaikille lapsille, ja näiden taitojen kehittäminen on tärkeää

aloittaa jo varhaislapsuudessa. Digitaalisen osaamisen kehittymisen nähdään tukevan myös elämänhallintaa sekä hyvinvointia. Digitalisoituva maailma avaa lapsille paljon erilaisia mahdollisuuksia, mutta asettaa heidät myös monenlaisten vaatimusten eteen. Lasten on otettava haltuun paljon asioita alkaen käytännön digitaidoista ja tiedonhallinnasta aina vastuullisuuteen sekä tutkivaan ja luovaan työskentelyyn. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023, 11–12.; Pihlaja & Kangas 2023, 2–3.)

Varhaiskasvatuksessa digitaalisen osaamisen ohella myös medialukutaidolla sekä ohjelmointiosaamisella ovat keskeiset roolit opetettavina kokonaisuuksina. Se miten varhaiskasvatuksessa näitä taitoja harjoitella ja mihin kaikkeen voimme digiteknologiaa hyödyntää on kiinni luovuudesta ja mielikuvituksesta. Lasten kanssa toimimista ohjaavat yleisesti luodut tavoitteet sekä toiminta. On kuitenkin hyvä muistaa, että itse päämäärää tärkeämpi on prosessi, jonka aikana opitaan ja oivalletaan sekä omaksutaan uusi tapa toteuttaa digitaalista osaamista. (Hietaranta 2017. 9–10.)

Varhaiskasvatuksessa digitalisaatio liitetään vahvasti digitaalisiin laitteisiin kuten esimerkiksi tietokoneisiin, tabletteihin, älypuhelimiin ja –näyttöihin. Erilaisten välineiden käytön oppiminen ja niihin liittyvien sovellusten käyttäminen kuuluu osaksi varhaiskasvatuksen arkea. Varhaiskasvatuksessa eniten käytössä olevan digitaalinen väline on tabletti, joka on havaittu soveltuvan lapsille paremmin kuin pöytätietokone. Digitaalisten välineiden käytön avulla lapset oppivat kirjaimia, numeroita, värejä ja lukuja. Tämän lisäksi he oppivat digitaalista sanastoa, hahmottamisen taitoja sekä yleistä suhtautumista digitalisaatioon. Vaikka laitteilla tapahtuva oppiminen keskittyy usein miten yksilöllisiin taitoihin, oppivat he myös vuorovaikutusta, toisten kunnioittamista sekä vuoron odottamista. (Lindeman ym. 2021, 4880–4887.)

Sarénin (2021) mukaan digitaalisen oppimisympäristön hyödyntäminen ja käyttäminen on vielä melko vähäistä varhaiskasvatuksessa. Vaikka laitteistoa on hankittu paljon, on unohdettu niiden kehittäminen varhaiskasvatusta ja sen tavoitteita paremmin palvelevaksi. Digitaalinen oppimisympäristö voidaan nähdä varhaiskasvatuksessa laajana kaikkeen toimintaan kietoutuneena niin lasten kanssa monipuolisen oppimisen apuna, perheiden välisen yhteistyön mahdollistajana kuin myös opettajien ja organisaation työn tukena. Huolella suunnitellut digitaaliset ratkaisut voivat helpottaa monenlaista kanssakäymistä ihmisten välillä.

Digitaalisilla ympäristöillä tulee olemaan entistä keskeisempi rooli varhaiskasvatuksen tulevaisuudessa. (Sarén 2021, 31–32.)

Kansainvälisten tutkimusten mukaan varhaiskasvatuksessa käytettävällä digitaalisilla laitteilla ei ole negatiivista vaikutusta lasten sosiaalisiin suhteisiin ja vuorovaikutukseen, niin kuin usein ajattelemme olevan. Mantilla ja Edwards (2019) ovat tutkineet Australiassa varhaiskasvatuksessa olevien lasten vuorovaikutusta käytettäessä digitaalisia laitteita ja tulokset osoittavat, että lapset olivat aktiivisesti sosiaalisessa vuorovaikutuksessa keskenään käyttäessään digitaalisia laitteita. Digilaitteiden käytön nähtiin tukevan lasten sosiaalista vuorovaikutusta ikätovereidensa kanssa. Opettajien toiminnalla vuorovaikutuksen tukijana ja mahdollistajan on suuri merkitys. (Mantilla & Edwards 2019, 188–189.)

Se miten varhaiskasvatuksessa työskentelevät opettajat suhtautuvat digitalisaatioon ja sen tuomiin mahdollisuuksiin vaikuttaa olennaisesti digitaalisten laitteiden käyttöön sekä siihen millaisia sääntöjä niiden käytölle on asetettu. Lasten ja aikuisten näkemys digitaalisten välineiden käyttöön voi erota hyvinkin paljon keskenään ja siksi lastenkin näkökulmat on hyvä ottaa varhaiskasvatuksessa huomioon. Lapset käyttävät digitaalisia välineitä leikkiin, pelaamiseen ja rentoutumiseen tai rauhoittumiseen. Opettajilla taas lähtökohdat ovat pedagogiset ja oppimista tukevat. Opettajien läsnäololla nähdään kuitenkin olevan erityinen merkitys siihen, miten digitaalisten välineiden käyttö koetaan niin lasten kuin aikuistenkin keskuudessa. Opettajan aito läsnäolo ja kiinnostus tuki mielekästä käyttöä, silloin lapsilla on mahdollisuus saada kehuja ja kannustusta, mutta myös tukea vaikeuksia kohdatessaan. Läsnä olevat opettajat ovat edellytys oppimisen edistymiselle. (Lindeman ym. 2021, 4887–4889.)

Digitalisaation myötä varhaiskasvatuksessa on tultu tilanteeseen, että ns. sukupolvijärjestys on mahdollisesti horjumassa. Perinteisessä sukupolvijärjestyksessä aikuisten tarkoituksena on opastaa, ohjata ja suojella lasta. Digitalisaation tultua osaksi varhaiskasvatusta on huomattu, että lapset ovatkin taitavampia ja osaavampia kuin aikuiset. Lasten aktiivinen rooli laitteisiin tutustujina, toinen toistensa opettajina sekä aikuisten opettajina ja aktiivisina toimijoina, on siirtänyt lapset perinteisestä ei-osaavan ja tukea tarvitsevan roolista aktiiviseksi toimivan, osaavan ja taitavan roolia. Tämän tilanteen uskotaan kuitenkin olevan vain väliaikainen, sillä tulevat varhaiskasvatuksessa työskentelevät opettajat kasvavat digitaalisen kulttuurin ympäröiminä ja näin osaamiskuilua aikuisten ja lasten välillä ei pääse syntymään. (Koivula ja Mustola 2017, 43–45.)

Vaikka lapset nähdään taitavina ja aktiivisina digiteknologian käyttäjinä varhaiskasvatuksessa, tarvitsevat he kuitenkin opettajia, jotka mahdollistavat heille teknologian käytön, sen avulla oppimisen sekä osallisuuden kokemuksen. Se miten digiteknologiaa käytetään lasten kanssa ja heidän toimestaan on tärkeää niin hyvinvoinnin, turvallisuuden, kommunikoinnin ja sekä oppimisen kannalta. Tämän kokemuksen luomiseen opettajalla ja kaikilla varhaiskasvatuksessa työskentelevillä aikuisilla on suuri merkitys. (Mantilla & Edwards 2019, 192.)

Digitalisaation merkitys yhtenä työskentelytapana muiden joukossa on tullut osaksi varhaiskasvatusta ja sen arkea. Tässä tutkimuksessa digitalisaatiota tarkastellaan niin opettajina työskentelevien kuin lastenkin näkökulmasta.

4.2 Varhaiskasvatuksen opettajien digitaidot

Digitaalisen teknologian muutokset ovat haastaneet varhaiskasvatuksen opettajina työskentelevät ns. digiloikkaan, joka on edellyttänyt uusien teknisten taitojen opettelua, mutta myös uudenlaista ajattelutapaa. Varhaiskasvatuksen opettajat ovat joutuneet pohtimaan ja muuttamaan arjen käytäntöjä ottaessaan digitaaliset oppimisvälineet osaksi varhaiskasvatuksen arkea. Muutos ei ole sujunut ongelmitta, sillä varhaiskasvatuksen opettajien tieto- ja viestintäteknologiset taidot vaihtelevat suuresti. Erityisesti epävarmojen ja vain perustaidot hallitsevien opettajien osaamisen kehittäminen vie paljon aikaa ja koulutusresurssia. (Koivula ja Mustola 2017,37–38.)

Varhaiskasvatuksen opettajien omilla asenteilla digitaalisten välineiden käytön opetteluun on suuri merkitys. Toiset kokevat saavansa työhönsä uutta sisältöä ja lähtevät innolla mukaan muutokseen. Toiset taas voivat kokea muutokset uusien epämukavuusalueella olevien asioiden opetteluun jopa pelottavana ja ahdistavana. Tärkeänä, kuitenkin nähdään se, että opettajilla on valta itse päättää siitä, miten muutos toteutetaan sekä työyksikössä, että lasten kesken. (Schriever 2021, 39–40.)

Myös ammatti-identiteetillä on suuri merkitys siihen, miten varhaiskasvatuksessa opettajina toimivat kokevat itsensä ammatillisina toimijoina ja sitä kautta omat mahdollisuutensa

ammattilliseen kehittymiseen. Ammatillisen kehittymisen avulla he kokevat pystyvänsä kehittämään, rakentamaan sekä muokkaamaan omaa ammatti-identiteettiään sekä näin myös suhtautumaan positiivisemmin digitalisaation tuomiin vaikutuksiin. (Schriever 2021, 41–43.)

Jotta varhaiskasvatuksessa toimivat opettajat voivat tarjota laadukasta opetusta, on heillä oltava omaa osaamista asiaan. Koulutuksella on suuri merkitys opettajien digitaalisen osaaminen lisäämisessä sekä laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumisessa. Usein kuitenkin opettajat ovat itse vastuussa omasta koulutautumisestaan eikä työnantaja tue riittävästi ammatillista kehittymistä. Varhaiskasvatuksen opettajilla pitäisi olla melko pitkälle kehittynyt tietämys ja osaaminen digitaalisista välineistä ja toteutettavasta pedagogiikasta, jotta opettajalla on mahdollisuus kehittää lasten digitaalista osaamista. Koulutuksen puute voi näkyä negatiivisena suhtautumisena digitaalisiin välineisiin tai pedagogiseen osaamiseen. (Lindeman ym. 2021, 4889–4908.)

Digitalisaatio voidaan nähdä vielä joidenkin opettajien kohdalla uhkana tai riskinä varhaiskasvatuksessa vuosikautia toteutetulle pedagogiikalle. Negatiivinen suhtautuminen digitalisaatioon voi johtua monestakin syystä, yhtenä syynä nähdään opettajien omat puutteelliset valmiudet digitalisaation toteuttamiseen. Kansainvälisten tutkimusten mukaan digitalisaation nähtiin aiheuttavan levottomuutta lapsissa sekä opettajat tunsivat pelkoa siitä, että digitaaliset välineet ottavat liiallisen vallan eikä vuorovaikutusta enää toisen lasten ja aikuisten kanssa pääse syntymään. Joidenkin tutkimusten mukaan varhaiskasvatuksessa käytettävällä digiteknologialla on lapsen terveyteen ja kehitykseen kielteinen vaikutus ja että varhaiskasvatuksen pitää suojella lapsia digitalisaation vaikutuksilta. (Lindeman ym. 2021, 4903–4905; Schriever 2021, 42–43.)

Erityisesti iäkkäämpien opettajien ongelmana digitaalisten laitteiden ja ohjelmien käyttöön on todettu olevan omien taitojen puute sekä haluttomuus edes lähteä opettelemaan asiaa. Iäkkäämmät opettajat jättävät mielellään teknologiaan liittyvät asiat nuoremmille työntekijöille, koska ajattelevat heidän olevan taidokkaampia näissä asioissa. Myös oman mielenkiinnon puute uuden asian opetteluun nähtiin haastavana. Kuilu iäkkäämpien ja nuorempien opettajien välillä voi aiheuttaa molemmin puolista ärtymystä, koska nuoret haluaisivat tuoda niin opetukseen kuin myös yhteiseen keskusteluun digitaalisten välineiden käytön, kun taas iäkkäämmät voivat kokea huonommuuden tunnetta osaamattomuudestaan sekä vähätellä omia taitojaan. (Koivula ja Mustola 2017, 44–45.)

Mertalan (2019) tekemän tutkimuksen mukaan opettajien käsitykset digitalisaation hyödyistä tunnistettiin ja tunnustettiin paremmin silloin, kun se liittyi lasten oppimiseen ja kehityksen tukemiseen. ”Viholliseksi” digitalisaatio nähtiin pienten lasten keskuudessa, joilla varhaiskasvatuksessa enemmän korostui hoivaaminen ja huolenpito. Huoli lasten liiallisesta pelaamisesta ja digitaalisten välineiden käytöstä kotona, usein vaikuttaa varhaiskasvatuksen opettajien suhtautumiseen ja digitaalisen oppimisympäristön hyödyntämiseen varhaiskasvatuksessa. Opettajat tiedostivat digitalisaation merkityksen varhaiskasvatuksessa nyky-yhteiskuntaan kasvattavana ja edellytyksenä täysipainoiselle kansalaisuudelle. Digiteknologian käytön velvoittavuus tiedostettiin myös erityisesti niiden lasten kohdalla, joilla ei ehkä kotona ollut mahdollisuutta käyttää erilaisia digitaalisia välineitä esimerkiksi perheen sosioekonomisen aseman vuoksi. (Mertala 2019, 1231–1234.)

Digiteknologiaa lasten kanssa toteuttavan opettajan on kuunneltava lapsia herkällä korvalla ottaen huomioon lasten kiinnostuksen kohteet sekä esiin tulevat ajankohtaiset asiat. Oma myönteinen asenne ja rauhallisuus herättää lapsen mielenkiinnon uuteen toimintamuotoon. Opettajan on myös hallittava menetelmät ja laitteet, joita käyttää, koska epävarmuus ja hermostuneisuus voi saada aikaan negatiivisen reaktion myös lapsissa. Erityisen tärkeää on lasten antaa itse kokeilla ja tutustua erilaisiin digitaalisiin laitteisiin ja auttaa silloin kun he apua tarvitsevat. (Hietaranta, 2017. 23–24.)

Opettajana on hyvä huomioida digiteknologian nopea ja kokoaikainen kehittyminen ja eteenpäin meneminen. Jokaisen meistä on opeteltava uusia asioita sekä jaettava omaa osaamistamme työyksikössämme, jotta voimme tarjota lapsille ajanmukaista digiteknologiaa sisältävää varhaiskasvatusta.

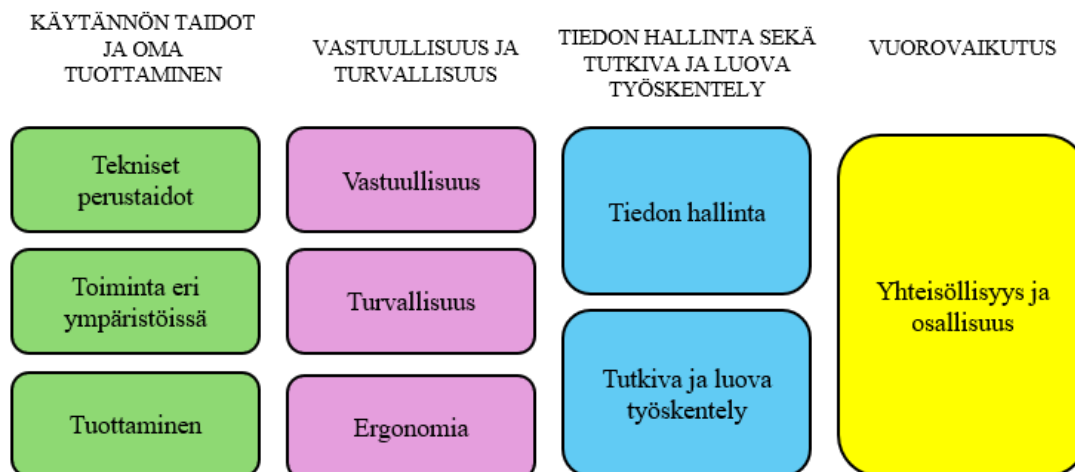
5 Opetushallituksen Uudet lukutaidot kehittämisohjelma

Uudet lukutaidot -kehittämisohjelma on valtakunnallinen ja se kuuluu osaksi laajempaa opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämää Oikeus oppia kehittämisohjelmaa vuosille 2020–2023. Uudet lukutaidot kehittämisohjelman tavoitteena on lasten ja nuorten tieto- ja viestintäteknisten taitojen, medialukutaidon, sekä ohjelmointiosaamisen taitojen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa. Kehittämisohjelmaan kuuluvat digiosaamisen kuvaukset pohjautuvat voimassa oleviin varhaiskasvatus- ja perusopetussuunnitelmiin. Kehittämisohjelmassa olevien kuvausten tarkoituksena on tukea voimassa olevien varhaiskasvatuksen- sekä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden toimeenpanoa ja antaa opettajille konkreettisen kuvauksen siitä, mihin opetuksessa tulisi kiinnittää huomio. (Opetushallitus 2023)

5.1 Digitaalinen osaaminen

Varhaiskasvatussuunnitelman päivityksen yhteydessä 2022 tieto- ja viestintäteknisen osaamisen kokonaisuuden nimi muutettiin digitaalisen osaamisen kokonaisuudeksi. Tämä osaamisen kokonaisuus koostuu neljästä osa-alueesta: käytännön taidot ja oma tuottaminen, vastuullisuus ja turvallisuus, tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely ja vuorovaikutus. Teknologia luo uudentlaiset mahdollisuudet kaiken ikäisille oppijoilla aktiiviseen toimimiseen, tuottamiseen sekä tutkimiseen. Tarkoituksena on myös kannustaa ottamaan digitaaliset ympäristöt monipuolisesti osaksi jokapäiväistä toimintaa. (ePerusteet 2023.)

KUVIO 2. Digitaalinen osaaminen

Käytännön taidot ja oma tuottaminen kokonaisuus pitää sisällään erilaisten laitteiden käyttöön liittyviä perustaitoja kuten laitteen avaamista, sulkemista, lataamista sekä toiminnallisuuteen ja ominaisuuksiin liittyviä taitoja. Varhaiskasvatuksen henkilökunta toimii esimerkkinä sekä varmistaa, että digitaalista osaamista tukevat ja edistävät laitteet ovat tarkoituksenmukaisessa käytössä. Lapset saavat aktiivisesti hyödyntää erilaisia digitaalisia ympäristöjä oppimisessaan sekä pääsevät tutustumaan erilaisiin sovelluksiin leikkien ja kokeillen. Toiminta erilaisissa ympäristössä tukee pedagogista dokumentointia sekä lasten omien satujen sekä kuva- ja videoprojektien toteutumista. Lasten luku- ja kirjoitustaidon sekä matemaattisia valmiuksien tukemisessa hyödynnetään digitaalista ympäristöä. (Opetushallitus 2022)

Vastuullisuus ja turvallisuus pitää sisällään vastuullisuuteen, turvallisuuteen sekä ergonomiaan liittyviä näkökulmia. Lasten ja huoltajien kanssa käydään läpi ikärajoihin, tekijänoikeuksiin, dokumentointiin liittyviä asioita sekä keskustellaan lasten ikätasolle sopivasta toiminnasta. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulee olla tietoinen tietosuoja ja -turvaohjeista sekä noudattaa niitä kaikissa tilanteissa. Tärkeää on myös lasten kanssa käytävät keskustelu kokemuksista, joita heille on kertynyt digitaalisista ympäristöistä. Ergonomian näkökulmasta on tärkeää kiinnittää huomiota valaistukseen, äänenvoimakkuuteen sekä tekemisen tauottamiseen. Lasten kanssa on hyvä suosia liikkumiseen kannustavaa sekä tarjota heille pedagogisesti laadukasta sisältöä ottaen huomioon lasten käyttöön soveltuvat digitaaliset ympäristöt. (Opetushallitus 2022.)

Tiedonhallintaan sekä tutkivaan ja luovaan työskentelyyn kuuluu olennaisena osana tiedon hakeminen sekä sen luotettavuuden arvioiminen. Lasten kanssa harjoitellaan selaimen peruskäyttöä, tehdään erilaisia ääni- ja kuvahakuja sekä keskustellaan siitä, mihin tietoon kannattaa uskoa. Tiedon haussa hyödynnetään lasten mielenkiinnonkohteita sekä herätellään kiinnostusta tutkivaan oppimiseen sekä pitkäjänteisempään työskentelyyn. Lasten kanssa pohditaan myös mihin kaikkeen digitaalista ympäristöä voi käyttää ja voisiko siitä olla apua jonkin pulman ratkaisussa. Tutkiva ja luova työskentely pitää sisällään erilaisia projekteja, joissa hyödynnetään digitaalista ympäristöä sekä lapsia kannustetaan esittämään itseä kiinnostavia kysymyksiä, joihin yhdessä etsitään vastauksia digitaalisesti. Kuvan, videon ja tekstintuottamisen kannustetaan sekä rohkaistaan lapsia monipuoliseen kokeiluun, ilmaisuun sekä tutkimiseen digitaalisia palveluja hyödyntäen. (Opetushallitus 2022.)

Vuorovaikutus kuuluu tärkeänä osana digitaaliseen osaamiseen. Toiminnan keskiössä on toiminnan yhteisöllisyys esimerkiksi tunne – ja vuorovaikutustaitojen muodossa sekä jokaisen lapsen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Varhaiskasvatuksen henkilöstö hyödyntää digitaalista ympäristöä huoltajien kanssa tehtävässä vuorovaikutuksessa sekä kommunikoinnissa. Lapset otetaan aktiivisesti mukaan digitaalisia ympäristöjä hyödyntävän toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen sekä arviointiin. Aikuisen tehtävänä on luoda sellainen ympäristö, jossa kaikilla lapsilla on mahdollisuus onnistumiseen omien taitojensa mukaan. (Opetushallitus 2022.)

5.2 Medialukutaito

Medialukutaidolla tarkoitetaan kykyä ymmärtää, käyttää, lukea, tulkita ja arvioida erilaisia mediasisältöjä. Se sisältää myös taidon tuottaa mediasisältöjä sekä taitoa toimia oikein mediaympäristöissä. Varhaiskasvatuksessa medianlukutaito tarkoittaa tutustumista mediaan yhdessä kokeillen, leikkien sekä ihmetellen ja oppien. Erilaiset mediat, mediavälineet sekä mediasisällöt kulkevat arjessa mukana. Mediaa käytetään apuna ympäristöä tutkittaessa, tietoa etsittäessä tai yhdessä viestien. Median tuottaminen tapahtuu kokeilemalla sekä yhdessä leikkien. Aikuisen tehtävänä on opastaa lapsia turvallisen ja vastuullisen mediasisältöjen ja –välineiden käyttöön. Uudet lukutaidot kehittämissuunnitelmassa medialukutaidon kokonaisuus jakautuu median tulkintaa ja arviointiin, median tuottamiseen sekä toimintaan mediaympäristössä. (ePerusteet 2023.)

KUVIO 3. Medialukutaito

MEDIAN TULKINTA JA ARVIOINTI	MEDIAN TUOTTAMINEN	TOIMINTA MEDIAYMPÄRISTÖISSÄ
Mediasisältöjen tulkinta	Luova ilmaisu	Turvallisuus
Medianvaikutusten ymmärtäminen	Vaikuttaminen	Vastuullisuus
Media tietolähteenä	Tiedon välittäminen	Hyvinvointi
Minä median käyttäjänä	Minä median tuottajana	Hyvä vuorovaikutus

Median tulkinta ja arviointi sisältää taidon tulkita ja ymmärtää erilaisia mediasisältöjä sekä arvioida niitä. Median ja sen vaikutusten kriittinen arviointi sekä oman mediankäytön tarkastelu kuuluvat tärkeänä osana tähän osa-alueeseen. Varhaiskasvatuksessa mediaan ja mediasisältöihin tutustutaan monipuolisesti kirjojen, videoiden sekä digitaalisten pelien kautta leikkien, tutkien ja ihmetellen. Yhdessä lasten kanssa tarkastellaan median näkyvyyttä ja vaikuttavuutta arjen toiminnassa, opetellaan hyödyntämään mediaa tiedon hankinnan lähteenä, ympäristön tutkimisen välineenä sekä lisäämään ymmärrystä siitä, että kaikki mediassa tuotettu tieto ei ole totta vaan kuvitteellisesti tuotettua. Mielenkiinnonkohteet mediassa otetaan huomioon ja niitä hyödynnetään leikinomaisesti. (ePerusteet 2023.)

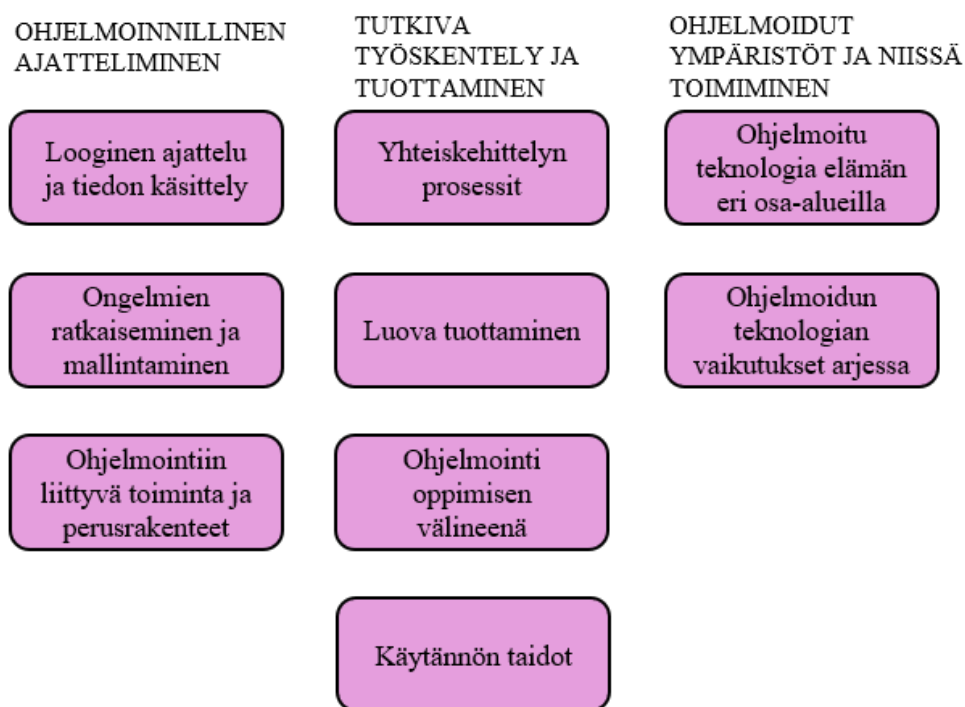
Median tuottaminen pitää sisällään taidon tuottaa mediasisältöjä erilaisiin tarkoituksiin sekä oman median tuottamisen kriittinen tarkastelu. Mediasisältöjä voidaan tuottaa itseilmaisuuksien, tiedon välittämiseen sekä vaikuttamiseen. Varhaiskasvatuksessa lapsia kannustetaan median tuottamiseen itseilmaisun, leikin sekä erilaisten digitaalisten apuvälineiden keinoin. Heidän kanssaan keskustellaan mahdollisuuksista vaikuttaa itseä koskeviin asioihin median keinoin. Tavoitteena on myös kannustaa lapsia tutkimaan ja ihmettelemään erilaisten muokattujen mediasisältöjen tuottamista esimerkiksi kuva muokkaamalla, sekä rohkaista heitä myös itse tuottamaan omaa mediasisältöä leikkien, kokeillen ja rohkaisten. (ePerusteet 2023.)

Toimintaan mediaympäristöissä kuuluu turvallinen, vastuullinen ja kaikkien hyvinvointia ja oikeuksia kunnioittava tapa toimia median parissa sekä erilaisissa digitaalisissa mediaympäristöissä. Kaikkien ihmisten yksityisyyteen liittyvät tärkeiksi keskusteluaiheiksi myös varhaiskasvatuksessa. Lasten median käytön turvallisuudessa korostuu aikuisen roolin merkitys koskien ikärajojen noudattamista sekä esiin nousseiden askarruttavien asioiden käsittelyssä. Hyviä vuorovaikutustaitoja ja vastuullisuutta harjoitellaan toisten huomioimisena, ystävällisenä käytöksenä sekä mahdollisuutena itse päättää tekemiensä töiden käyttämisestä esimerkiksi nimen tai työn esille laittaminen. Omien sanojen, eleiden ja toiminnan vaikutuksen huomaaminen sekä ristiriitojen ratkaiseminen liittyvät myös hyviin vuorovaikutustaitoihin niin mediaympäristössä kuin muutenkin elämässä. (ePerusteet 2023.)

5.3 Ohjelmointiosaaminen

Ohjelmointiosaaminen ymmärretään helposti pelkäksi koodaamiseksi, joka on vain pieni osa ohjelmointiosaamisen kokonaisuutta. Ohjelmointiosaaminen nähdään kaikille hyödyllisenä taitona, sen avulla voidaan kartuttaa monipuolisen ajattelun taitoja sekä ymmärrystä digitaalisesta maailmasta ja siinä toimimisesta. Varhaiskasvatuksessa ohjelmointiosaaminen kuuluu osaksi laaja-alaista osaamista kaikilla oppimisen osa-alueilla sekä oppimiskokonaisuuksissa. Ohjelmointiosaaminen jaetaan opetushallituksen ePerusteissa ohjelmoinnilliseen ajatteluun, tutkivaan työskentelyyn ja tuottamiseen sekä ohjelmoituihin ympäristöihin ja niissä toimimiseen. (ePerusteet 2023.)

KUVIO 4. Ohjelmointiosaaminen

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä suunniteltaessa otetaan huomioon lasten mahdollisuus leikkiin, tutkimiseen ja ihmettelyyn. Ohjelmoinnillisia ajattelun taitoja tukevat luokittelun, vertailun sekä säännönmukaisuuksien ja usein toistuvien asioiden havainnointi. Tärkeänä osana tätä kokonaisuutta harjoitellaan ohjeen kuuntelemista ja niiden mukaan toimimista niin leikkien kuin toiminnallisten tehtävienkin muodossa. (ePerusteet 2023.)

Tärkeää on luoda lapsille teknologiaan liittyvä kokemusmaailma tutkien, tutustuen, kokeillen ja itse rakentaen. Yhteisten projektien ja ongelman ratkaisujen kautta lapset pääsevät tutustumaan teknologiaan mahdollisimman laajasti hyödyntäen varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä leikkien sekä pelillisesti. Teknologian äärelle toimiminen auttaa lapsia havainnoimaan erilaisia toimintaohjeita sekä niiden merkitystä arjessa. Yhdessä lasten kanssa tutustutaan ja pohditaan tapoja, joiden kautta teknologia liittyy jokaisen ihmisen arkeen. Tärkeässä osassa on myös teknologian kriittinen tarkastelu niiden tarpeellisuuden ja toiminnan näkökulmasta. (ePerusteet 2023.)

6 Tutkimuksen tavoite

Gradu tutkielmani tarkoituksena on tutkia varhaiskasvatuksen digitalisaatiota, varhaiskasvatuksen opettajien digitaalista osaamista sekä osaamisen mahdollista lisääntymistä uudet lukutaidot hankkeen myötä Salon kaupungin varhaiskasvatuksessa. Olen kiinnostunut myös siitä, mitkä tekijät ovat mahdollisesti olleet esteenä digitaalisten taitojen kehittymiselle.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten varhaiskasvatuksen opettajat suhtautuvat digitalisaatioon ja sen tuomiin vaikutuksiin varhaiskasvatuksessa?
2. Miten uudet lukutaidot -kehittämishjelma on tukenut varhaiskasvatuksen opettajien digitaalista osaamista ja ammatillista kehittymistä?
3. Miten varhaiskasvatuksen opettajat ovat kokeneet hanketyöntekijän vierailut ja millaisia mahdollisia esteitä he näkevät uudet lukutaidot hankkeen hyödyntämiseen?

7 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimus on luonteeltaan laadullinen toimintatutkimus, jonka aineistonkeruu menetelmäksi on valittu haastattelu. Haastattelu on laadullisen tutkimuksen yleisimpiä aineistonkeruumenetelmiä.

7.1 Laadullinen tutkimus

Laadullinen tutkimus on kuvattu usein salapoliisityöksi tai yhdeksi taiteenlajiksi. Nämä kuvaukset kertovat siitä, miten moninainen ja moniulotteinen laadullisen tutkimuksen prosessi yleensä on ja tutkija joutuu prosessin aikana kohtaamaan monia erilaisia yllätyksiä sekä haasteita. Laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on myös ymmärtää tutkittavaa ilmiötä tutkimuksen kohteena olevien näkökulmasta. Jännittäväksi ja mielenkiintoiseksi laadullisen tutkimuksen prosessin tekee juuri se, miten tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden kokemukset, ajatukset, tunteet ja niiden merkitykset määrittävät tutkimuksen lopputulosta. (Puusa & Juuti 2021, 5–9.)

Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on todellisen elämän kuvaaminen sekä siitä saatavan tiedon subjektiivinen luonne. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti sen luonnollisissa olosuhteissa. Tutkimusprosessi, keskittyy yleensä tarkastelemaan yksittäisiä tapauksia ja heidän näkemyksiään tutkittavasta asiasta. Laadullinen tutkimusote sopii sellaisten ilmiöiden tutkimiseen, jotka ihminen pystyy ymmärtämään, niihin liittyy ihmisten välinen vuorovaikutus sekä puhuttu yhteinen kieli. (Puusa & Juuti 2021, 75–77.)

Tutkijalla on merkittävä rooli koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimuksellisesti kiinnostava lähtökohta ei synny ilman, että tutkija on kiinnostunut ja innostunut asiasta. Tutkija osallistuu itse aktiivisesti tutkimuksen tekoon esimerkiksi haastattelemalla tutkittavia. Hänen on myös osattava kysyä ja ihmetellä. Tutkijan oma innostuneisuus ja mielenkiinto antavat pohjan tieteelliselle luovuudelle sekä mielenkiinnolle, jota tutkimuksen tekeminen tutkijalta vaatii. Tutkijalla on suuri merkitys lopullisten tutkimustulosten muotoutumiseen, sillä tutkija saa päättää tutkimuksen kulun ja sisällön itse. Tutkimusta tehdessä tutkija oppii myös itse paljon uutta tutkittavasta aiheesta. (Laitinen 2010, 54–55; Kiviniemi 2018, 74–76.)

Tutkimusprosessin etenemistä ei voida välttämättä etukäteen jäsentää eri vaiheisiin, sillä tutkimuksen eri osat kuten teoreettinen viitekehys, aineiston keruu ja analyysi kehittyvät tutkimuksen edetessä. Laadulliselle tutkimusprosessille tyypillistä onkin, että tutkittava ilmiö avautuu vähitellen tutkimuksen edetessä ja näin tutkimus muuttuu ja muokkautuu lähes koko prosessin ajan. Tyypillistä on, että teoreettinen viitekehys ja aineiston keruu sekä analyysi muodostuvat pikkuhiljaa vuorovaikutuksessa tutkimusongelman täsmentyessä tutkimuksen edetessä ja erilaisten tutkimuksen alussa luotujen hypoteesien tarkentuessa. Laadullinen tutkimus joustavuudellaan antaa tutkijalle mahdollisuuden myös omaan oppimisprosessiin ja tietoisuuden kehittymiseen tutkittavasta ilmiöstä. (Hirsjärvi ym. 2016,161; Kiviniemi 2018, 73–76.)

Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää kuvata aineiston keruu- ja analysointimenetelmät mahdollisimman tarkoin, jotta lukijalle jää mahdollisuus arvioida tutkimusta ja sen tulosten luotettavuutta. Aineisto analyysi ja keruu liittyvät kiinteästi toisiinsa ja kulkevat osin limittäin prosessin aikana. Tutkijan rooli ja aktiivinen mukana olo, aloittaa usein analysointivaiheen jo aineiston keruun aikana. Tärkeä osa laadullista tutkimusta on myös se, etteivät tutkittavat henkilöt ole tunnistettavissa tutkimusraportissa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 158–160.)

7.2 Toimintatutkimus

Toimintatutkimus on laajasti tunnettu tapa tehdä tutkimusta, mutta sen määrittelemisen on edelleen hyvin vaikeaa, koska sitä voidaan lähestyä monesta eri näkökulmasta. Yleisesti voidaan kuitenkin ajatella, että toimintatutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä muuttamaan olemassa olevia toimintatapoja parempaa suuntaan. Siksi toimintatutkimuksesta koetaan olevan aina käytännön hyötyä tutkimuksen kohteena oleville. Toimintatutkimuksen tavoitteena ei ole pelkästään tuottaa sellaista tietoa, jota voidaan julkaista, vaan sillä pyritään vaikuttamaan myös aktiivisesti arjen rutiineihin ja käytäntöihin. Käytännönläheisyyden vuoksi toimintatutkimus poikkeaa perinteisestä tieteellisestä tutkimuksesta, jonka mukaan tiedon tuottaminen on jo itsessään arvokasta. Myös tutkijan rooli on toimintatutkimuksessa hyvin erilainen perinteiseen tutkimukseen verrattuna. Tutkimuksen aikaansaama muutosta ei nähdä yksittäisen tutkijan tai ihmisen aikaansaannokseksi vaan se toteutuu yhdessä kaikkien niiden ihmisten kanssa, jotka osallistuvat yhteisön toimintaan. (Altrichter ym. 2002, 125; Heikkinen ym. 2023, 17–19.)

Toimintatutkimuksen tarkoitus on saada aikaan reflektiivistä ajattelua ja sen mukanaan tuomaa muutosta. Reflektoinnin avulla ihminen alkaa ymmärtämään omaa ajatteluaan ja toimintaansa sekä löytämään uusia näkökulmia niihin. Toimintatutkimusta kuvataan usein kehänä, jossa toiminta, reflektointi, ajattelu ja uudelleen suunnittelu seuraavat toisiaan muodosteen jatkuvasti liikkeessä olevan kehän, jossa käynnistetty kehittämistyö johtaa uusiin kehittämisideoihin. (Heikkinen ym. 2023, 24–27.)

Tutkimuksen tekeminen toimintatutkimuksena saa aikaan pysyvän muutoksen tutkimuksen kohteena olevassa yhteisössä. Menneeseen palaaminen ei ole enää merkityksellistä vaan se, miten voimme toimia paremmin tulevaisuudessa uudella kaikkia hyödyttävällä tavalla. Tavat miten toimintatutkimusta voidaan toteuttaa vaihtelevat sen tarkoituksien ja ryhmäkoon mukaan. Yhteistä kaikille tavoille on kuitenkin se, että tutkimus tapahtuu ryhmässä, vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Tämän vuoksi toimintatutkimuksen tarkoituksena on myös ymmärtää ja parantaa samanaikaisesti erilaisia sosiaalisia käytäntöjä yhteistyötä hyödyntäen. (Heikkinen ym. 2023, 67–71; Kemmis 2010, 423–424.)

Tässä toimintatutkimuksessa on osallistavan toimintatutkimuksen piirteitä, joka on yksi tunnetuimmista suuntauksista toimintatutkimuksen kentällä. Osallistava toimintatutkimus pohjautuu lewiniläiseen alkuperäkertomukseen, joka on toimintatutkimuksen perustajana pidetyn Kurt Lewinin ajatus toimintatutkimuksesta. Lewinin mukaan käytäntöä pystyy ymmärtämään paremmin, silloin kun sitä yrittää muuttaa. (Heikkinen ym. 2023, 68–69.)

Osallistavaan toimintatutkimukseen tyypillisesti kuuluu laaja joukko ihmisiä. Tämä toimintatutkimuksen suuntaus korostaa tutkijan aktiivista roolia. Tutkija osallistuu omalla panoksellaan prosessiin ja toimii yhdessä ihmisten kanssa ja heidän vuokseen. Toimintatutkimus voidaan siis nähdä enemmän ihmisten kanssa tehtävänä tutkimuksena kuin ihmisiin kohdistuvana tutkimuksena. (Altrichter ym. 2002, 131; Heikkinen ym. 2023, 85–87.) Tässä tutkimuksessa minulla tutkijana on hyvin aktiivinen rooli tutkimuksen suorittamisessa. Omalla toiminnallani pyrin edesauttamaan varhaiskasvatuksessa tapahtuvan digitalisaation muutoksen toteutumista ja varhaiskasvatuksen opettajien digitaalisen taitojen ja tiedon lisääntymiseen.

7.3 Teemahaastattelu

Haastattelu on yksi tiedonkeruun muodoista. Haastattelu on helppo ja joustava menetelmä kerätä tarvittavaa tietoa lähes kaikkialta. Sen avulla saadaan myös syvällistä tietoa. Haastattelutilanteessa haastateltavana oleva henkilö usein avautuu ja kertoo hyvinkin syvällistä ja henkilökohtaista tietoa itsestään. Tämä tieto on usein sellaista, jota ei tavanomaisesti tuntemattomille kerrottaisi. Haastattelu voidaan tehdä monista eri lähtökohdista käsin ja se voidaan toteuttaa monin eri muodoin. Tutkijan roolilla on suuri merkitys siinä, että haastateltava kokee olonsa turvalliseksi ja kertoo oman asiantuntijuutensa tutkittavasta asiasta haastattelussa. (Brinkmann 2018, 577–578; Hirsjärvi & Hurme 2022.)

Tutkijan on valmistauduttava haastatteluun huolellisesti, jotta hän voi saada haastateltavistaan aktiivisesti ulos kaiken sen tiedon, joka on tutkimuksen kannalta tärkeää. Toisinaan voi käydä niin, että haastateltavat käyttäytyvät ja vastaavat niin kuin tutkija on olettanutkin heidän vastaavan, eikä uutta tietoa näin muodostu. Tutkijalla on suuri vastuu siinä, miten hän saa haastateltavat tuomaan esiin myös niitä epäkohtia, joita tutkittavaan asiaan mahdollisesti liittyy. Puolistrukturoitu haastattelu antaa tähän paremmat mahdollisuudet kuin strukturoitu haastattelu. (Brinkmann 2018, 577–578.)

Teemahaastattelu on yksi haastattelun muodoista ja se on varsin suosittu tapa kerätä laadullisen tutkimuksen aineistoa, koska se sopii monien ilmiöiden tutkimiseen. Teemahaastattelun ajatuksena on, että kaikkia yksilön kokemuksia, uskomuksia ja ajatuksia voidaan tutkia teemahaastattelun avulla. Teemahaastattelu korostaa tutkittavien ihmisten maailmaa, jossa he elävät sekä subjektiivista käsitystä asioista. Ennakko -oletuksena on, että tutkittavilla on jo jonkinlainen käsitys tutkittavasta asiasta. Tämä tarkoittaa sitä, että myös tutkijalla pitää olla selvillä olennaiset asiat tutkittavasta ilmiöstä, jotta tutkimus voi onnistua halutulla tavalla. (Puusa 2021,112.)

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu tapa kerätä aineistoa. Haastattelurunko rakentuu tutkimuskysymyksiin liittyvien teemojen ympärille. Teemojen alle mietityt kysymykset esitetään kaikille haastateltaville. Kysymysten esittämisjärjestys voi kuitenkin olla eri. Teemahaastattelun etuna on, että itse haastattelutilanteessa voidaan kysymyksiä tarkentaa tai syventää haastateltavien vastauksiin perustuen. Tämä aineistonkeruumenetelmä korostaa

ihmisten tulkintoja asioista sekä vuorovaikutuksessa syntyviä merkityksiä. (Puusa 2021, 112–113; Tuomi & Sarajärvi 2018, 87–88.)

Teemahaastattelun onnistumisen kannalta on tärkeää, että tutkijalla on riittävä ymmärrys tutkittavasta asiasta, sen keskeisistä elementeistä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Teemojen suunnittelu on yksi tutkimusprosessin tärkeimmistä asioista, sillä teemojen avulla tutkija purkaa tutkittavan ilmiön osa-alueisiin. Tärkeää on pohtia, miten teemat ohjaavat haastattelua. Haastattelijan sekä haastateltavana olevan tulee niin sanotusti puhua samaa kieltä eli heillä molemmilla tulee olla ymmärrys tutkittavasta asiasta sekä haastattelussa käytetyistä käsitteistä. (Puusa 2021, 112–113.)

Tässä tutkimuksessa haastattelun teemat on mietitty tarkoin, ja ne ovat muodostuneet tutkimuskysymysten ympärille. Jokaisen teemaan liittyen on valmiiksi mietityt apukysymykset, joiden avulla keskustelun ylläpitäminen ja aiheessa pysyminen on helpompaa niin tutkijan kuin tutkittavankin kannalta. Apukysymykset auttavat myös keskustelun aloituksessa, jos se tuntuu haastattelutilanteessa vaikealta. Haastattelun tarkoitus on olla hyvin keskustelunomainen, jossa tutkimuksen teemat tulevat läpikäydyiksi. Haastattelun aikana tutkijalla on mahdollisuus tehdä tarkentavia kysymyksiä, jotta kaikki tutkimuksen kannalta olennainen tieto saadaan selville.

7.4 Teemoittelu

Teemahaastatteluaineisto pyritään yleensä analysoimaan teemoittelemalla. Teemoittelulla tarkoitetaan sitä, että aineisto jäsennetään teemojen mukaisesti ja etsitään tekstin olennaisimmat asiat. Teemat liittyvät koko aineiston sisältöön eivätkä vain sen johonkin tiettyihin yksityiskohtiin. Teemat rakentuvat joko etukäteen suunniteltujen teemojen ympärille tai aineistosta voidaan löytää kokonaan uusia teemakokonaisuuksia. Teemat toimivat kuvaajina tai elementteinä, joiden avulla löydetään vastauksia tutkimuskysymyksiin. Teemoja yhdistämällä muodostetaan yläkategorioita, joita edelleen yhdistelemällä saadaan pääteemat. Teemoittelu avulla esiin nostetut pääteemat kuvaavat aineistosta nousseita olennaisia asioita suhteessa tutkimuksen tavoitteeseen. (Puusa 2021, 152–154; Vaismoradi ym. 2016, 101–102.)

Teemoittelu voidaan tehdä monella eri tavalla ja siihen on hyvä varata riittävästi aikaa. Tutkijan on hyvä käydä tekstiä läpi useamman kerran ja varmistua kiinnostavien teemojen tärkeydestä. Haasteellista teemoittelussa on se, että vastaukset voivat liittyä useampaan kysymykseen ja näin myös useampaan teemaan. Tämän vuoksi tutkijan on käytävä analysoitava aineisto läpi useampaan kertaan ja varmistuttava kiinnostavien teemojen tärkeydestä. Tutkija tekee omien tulkintojensa pohjalta valinnan siitä, millä perusteella ilmaiset kuuluvat joko saman tai eri teeman alle. (Puusa 2021, 153–154.)

Vaismoradin ym. (2016) mukaan pääteeman tarkoituksena on tuoda tutkimukseen osallistujien kokemusten ydin esiin. Alateemojen merkitys on taas tuoda esiin pääteemaan alla esiintyviin erilaisiin elementteihin, jotka kuitenkin liittyvät käsitteistöltään ja merkitykseltään pääteemaan. Tutkijan tulee analyysiprosessin aikana olla sekä uppoutunut tutkimuksen aineistoon, että pystyä ottamaan etäisyyttä siihen. Läheinen suhde aineistoon voi toisinaan olla estävänä tekijänä kriittiseen suhtautumiseen analyysivaiheessa. Etäisyyden ottaminen ja ulkopuolisin silmin aineistoon perehtyminen usein parantaa aineiston analyysiä ja voi toimia myös tutkijaa helpottavana asiana sekä antaa ehkä uudenlaisia näkökulmia tutkimuksen analyysiprosessiin. (Vaismoradi ym. 2016, 102–107.)

Tässä tutkimuksessa on hyödynnetty Braunin ja Clarcken reflektiivisen temaattisen analyysin mallia, mutta sitä ei ole käytetty kokonaisuudessa kuusi portaisen analyysin tekemiseen. Braunin ja Clarcken mallin vaiheista analyysin tekemiseen on käytetty aineiston kokonaisvaltaista ja huolellista läpikäymistä, alustavien teemojen kehittämistä redusointia hyödyntämällä, varsinaisten teemojen nimeämistä ja lukkoon lyömistä sekä kirjoitus prosessia. Braunin ja Clarcken mukaisesti tutkimuksen aineisto luettu useampaan kertaan läpi etsien haastattelujen olennainen sisältö. Nämä esiin nousseet sisällöt on koottu yhteen yhteisten merkitysyksiköiden alle. Saman sisältöiset merkitykset on koottu taulukkoon, jossa esiin nousseista sisällöistä ovat muodostuneet tutkimuksen alustavat teemat, jotka ovat tarkentuneet ja muuttuneet tutkimuksen varsinaisiksi pääteemoiksi. Pääteemojen alle on muodostunut useampia alateemoja, jotta tutkimuksen kannalta olennainen tieto saadaan esitettyä mielekkäässä muodossa. (Braun & Clark 2006, 87–93)

7.5 Aineiston kerääminen

Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty teemahaastattelemalla 12 Salon kaupungin varhaiskasvatuksessa toimivaa varhaiskasvatuksen opettajaa maaliskuun 2024 aikana. Varhaiskasvatuksen opettajana toimivat ovat valikoituneet tutkimukseen sen mukaan, miten he ovat vastanneet lähetettyyn haastattelukutsuun.

Haastattelukutsu lähetettiin Salon kaupungin sähköpostin välityksellä varhaiskasvatuksen opettajana toimiville. Haastattelukutsu lähetettiin yhteensä 56 varhaiskasvatuksen opettajalle, joista 12 ensimmäisenä vastannutta valikoitu haastatteluun. Teemahaastattelu toteutettiin yksilöhaastatteluna ja se oli mahdollista toteuttaa niin varhaiskasvatusyksikössä kuin etäyhteyksiä hyödyntäen. Haastatteluista neljä toteutettiin etäyhteyksiä hyödyntäen, muut paikan päällä haastatellen. Haastattelut vaihtelivat kestoltaan 15 minuutista 45 minuuttiin.

8 Aineiston analyysi

Aineiston analyysivaihe on tutkimuksen teon kannalta tärkein vaihe. Siinä tutkijalle selviää, minkälaisia vastauksia hän on saanut tutkimusongelmiin /-kysymyksiin. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että aineistoa kerätään useassa vaiheessa ja aineiston analyysiä tehdään myös koko ajan rinnakkain aineiston keruun kanssa. Vuoropuhelu aineiston keruun ja analyysivaiheiden välillä lisää tutkimuksen tekemisen joustavuutta ja antaa mahdollisuuden muutosten tekemiseen aineiston keruuvaiheessa. Muutosten tekeminen voi tarkoittaa esimerkiksi haastateltavien kokojoukon muuttamista tai jonkin teeman tarkentamista haastattelurungossa. (Puusa 2021, 145–146.)

Laadullisen aineiston analyysin on tarkoitus tuottaa aineistosta mielekäs kokonaisuus, jonka avulla on mahdollista saada aikaan rikas ja perusteltu tulkinta sekä johtopäätökset tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Laadullisen tutkimuksen perusanalyysi menetelmänä voidaan pitää sisällön analyysiä. Sisällönanalyysi soveltuu käytettäväksi monenlaiseen laadulliseen tutkimukseen. (Puusa 2021, 148.)

Laadullista aineiston analyysi aloitetaan litteroinnilla, mikä tarkoittaa kerätyn ja tallennetun aineiston kirjoittamista puhtaaksi sananmukaisesti (Hirsjärvi ym. 2016, 222). Laadullista aineistoa analysoidaan yleensä luokittelemalla ja jäsentämällä aineistoa eri tema-alueisiin. Teema- alueet ja niiden sisäinen jäsenitys asettuu lopulliseen muotoonsa pikkuhiljaa analysoinnin edetessä. Keskeisintä aineiston analysoinnissa on löytää yhteiset teemat, jotka kattavat koko aineiston. Tärkeää onkin löytää aineistosta ydinkohdat, jotka kuvaavat tutkittavaa kohdetta ja joiden varassa tutkimustuloksia voidaan analysoida. Aineiston analysoinnin lähtökohtana voidaan pitää sitä, että käsitteet nousevat itse aineistosta. Tämän takia onkin hyvä muistaa, että laadullinen tutkimus ja sen analysointi on aina luonteeltaan tulkinnallista ja jokainen tutkija tulkitsee tuloksia omasta näkökulmastaan. (Kiviniemi 2018, 81–86.)

Tämän tutkimuksen aineiston analyysi on aloitettu litteroimalla haastatteluaineisto käyttäen hyödyksi Word-tiedoston litterointi työkalua. Word-tiedoston litterointi työkalun ongelmaksi osoittautui haastateltavien puheessaan käyttämä murre, jonka vuoksi työkalu ei pystynyt tuottamaan haastateltavien puhetta tekstiksi kokonaisuudessaan. Tekstimuotoon saatettu haastatteluaineisto on käyty vielä huolellisesti läpi ja ohjelman tekstiksi kirjoittama litterointi

on muokattu vastaamaan haastattelujen puhuttua aineistoa. Litteroitu aineisto on luettu läpi useampaan kertaan ja näiden kertojen aikana on muodostunut kuva esiin nousseista keskeisistä ilmaisuista. Esiin nousseet keskeiset ilmaisut on pelkistetty eli redusoitu, hyödyntäen pohjana Tuomen ja Sarajärven (2018, 123.) mallia. Näistä esiin nousseista pelkistetyistä ilmaisuista on muodostettu ensin kokonaisuuksia, joilla on sama merkitys. Tutkimus aineiston pelkistetyt ilmaukset on erotettu värikoodein saman merkityksellisen kokonaisuuden alle. Myöhemmin näistä merkityksellisistä kokonaisuuksista ovat muodostuneet tutkimuksen teemat ja alateemat.

Tutkimusaineista nousi esiin neljä pääteemaa, joiden alle on muodostunut useampia alateemoja, riippuen aineistosta nousseista merkityksellisistä asioista. Aineiston analyysitapana on käytetty aineistolähtöistä analyysi tapaa, sillä tutkimuksen teemat ovat muodostuneet kerätystä aineistosta, eivät niinkään haastattelun teemojen pohjalta. Tutkimuksen aineistosta löytyy paljon yhtymäkohtia haastattelun teemoihin, mutta esiin on noussut myös haastattelun ulkopuolisia teemoja, jotka nähdään tutkimuksen tulosten kannalta olennaisia.

9 Tutkimuksen tulokset

Uudet lukutaidot kehittämishankkeen tavoitteena Salon kaupungin varhaiskasvatuksessa on ollut tarjota varhaiskasvatuksen opettajille konkreettisia työkaluja digitaalisen osaamisen lisääntymiseen ja omaan ammatilliseen kehittymiseen. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää, miten tässä tavoitteessa on onnistuttu sekä millaiset mahdolliset esteet tai haasteet ovat estäneet tai heikentäneet kehittämishankkeen hyödyntämistä varhaiskasvatuksen arjessa. Tulokset on jaettu neljään pääteemaan: resursseihin, varhaiskasvatuksen opettajien digitaaliseen osaamiseen, varhaiskasvatuksen arkeen sekä varhaiskasvatuksen opettajien asenteisiin. Jokainen pääteema on jaettu pienempiin alateemoihin.

9.1 Resurssit

Resurssit ja niiden merkitys nousivat hyvin vahvasti esiin haastatteluaineistossa. Resursseissa nähtiin sekä digitalisaation tukemiseen liittyviä tekijöitä että sen käyttöä heikentäviä tekijöitä.

TAULUKKO 1. Resurssit

PÄÄTEEMA	ALATEEMA	REDUSOINTI
RESURSSIT	Aikaresurssi	- <i>vie aikaa ja energia</i> - <i>aika haasteena</i> - <i>kaikki pitää huoltaa itse</i>
	Henkilöresurssi	- <i>työnjaollinen ongelma tiimissä</i> - <i>hanketyöntekijän käynnit positiivisia</i> - <i>näkee konkreettisesti, miten työskentelee lasten kanssa</i> - <i>työkavereiden poissaolot</i>
	Materiaaliresurssi	- <i>laitteiden riittävyys</i> - <i>hyvät materiaalia</i> - <i>hyvät ohjeet digipoluilla</i> - <i>materiaalit helposti saatavilla</i> - <i>toimivat yhteydet</i>

Aikaresurssi

Aikaan ja ajankäyttöön liittyvät asiat koettiin haastavina ja mahdollisesti myös estävinä tekijöinä digitalisaation ja kehittämishankeen hyödyntämisessä varhaiskasvatuksen arjessa. Digitalisaatio nähtiin yhtenä uutena ja alati muuttuvana ja kehittyvänä asiana jo muutenkin kiireisessä arjessa. Uuden asian mahdolluttaminen toimintaan ei tuntunut mielekkäältä, vaikka sen tärkeys kuitenkin tiedostettiin.

” Se on taas yksi asia mitä pitäisi enemmän, että jos miettii, että meillä on kaikkea mitä meidän pitäisi ehtiä. Ja aika on kuitenkin rajallista. Tavallaan yhden asian mahdolluttaminen taas ja ottaa se huomioon siltä sen toiminnan suunnittelussa.” (H11)

” Tosi moni asia sitten koko aika muuttuu ja kyllähän se vie sitten myös aikaa, vaikka sen uuden oppiminen on hyödyllistä, mutta jos koko aika pitää muuttaa niitä käytänteitä ja muita, niin viehän se aikaa ja energiaa.” (H11)

Digitalisaatio nähtiin osaksi monipuolista varhaiskasvatuksen arkea, mutta sen ei haluttu jyräävän alleen muuta laadukasta ja monipuolista toimintaa. Digitalisaation toivottiin sujahtavan osaksi jokapäiväistä toimintaa ilman, että se koettaisiin erilliseksi osaksi varhaiskasvatusta. Monelle haastateltavista digitalisaatio ei kuitenkaan ollut vielä niin helppoa ja arkipäiväistä toimintaa, että sen tuominen kaiken toiminnan tueksi olisi onnistunut ilman sen suurempia ponnisteluja, vaan digitalisaatio koettiin vielä aikaa vievänä ja muita toimintoja poissulkevana työskentelymenetelmänä.

” Et haluais tehdä enemmän, mutta ajallisesti ei aina pysty, koska se on myöskin sitä tasapainottelua muiden osa alueiden välillä.” (H4)

” Se on taas yksi asia mitä pitäis tehdä enemmän. että jos miettii, että meillä on hirveästi kaikkea mitä meidän pitäis ehtiä. Ja sitten kuitenkin se aika on aika rajallinen.” (H11)

Digitaalisten laitteiden ja välineiden huoltaminen ja käyttövalmiudessa pitäminen koettiin myös haastavaksi ja aikaa vieväksi prosessiksi, joka kaatui varhaiskasvatuksen henkilökunnan

harteille. Laitteiden saaminen käyttövalmiuteen piti hoitaa kaiken muun työn ohella, ilman että siihen on varattu aikaa työpäivien sisällä. Työyhteisöissä useimmiten oletettiin tiettyjen henkilöiden pitävän huolta laitteista ja niiden käyttövalmiudesta, jolloin kaikille yhteisesti suunnattu työtehtävä kuormitti yhtä tai kahta työntekijää muiden nauttiessa valmiista ja toimivista laitteista. Joidenkin haastateltavien mielestä sillä, että työyhteisö itse joutuu pitämään digitaaliset laitteet käyttökunnossa, luodaan negatiivista suhtautumista digitaalisia laitteita kohtaa ja niitä pelätään käyttää rikkimienemisen tai mahdollisten ongelmatilanteiden vuoksi.

” ... kaikki välineet on meidän huollettavissa ja se tekee myös sen että niit arkaillaan käyttää.” (H8)

”Ja sit ku tuli nää kaikki uudet laitteet ja ne haettiin, et ne on kaikki toiminnassa ja tein aika kovan duunin, mut me tein ne kahtena aamuvuorona. Olin tosi tyytyväinen, et mä olin osannu tehdä ja ne oli käyttövalmiudes.” (H5)

Henkilöstöresurssi

Henkilöstöön liittyvistä resursseista suurin osa oli positiivisia, mutta osalla haastateltavista oli myös toisenlaisia kokemuksia.

Hanketyöntekijän vierailut koettiin pääsääntöisesti positiivisiksi. Se miksi hanketyöntekijää ei ollut hyödynnetty liittyi usein haastateltavien tietämättömyyteen hankkeesta. Hanketyöntekijän vierailut lapsiryhmissä mahdollistivat myös niin aikuisten kuin lastenkin digitaalisen osaamisen kehittymisen samalla kertaa.

” Hanketyöntekijää olen käyttänyt paljon ja hän on opastanut minua. ” (H9)

” En tiedä olisiko karttuneet, ett hyvä se on ett aina joku vähän nostelee, ja sitten toisaalta niin kun sitten mä näen sen niin, että kaupungissa on hanketyöntekijä sitä varten ja on ohjelma ja on luotu sitä, ett niille ketkä on vähän enemmän negatiivisesti suhtautuu niin saa niinku semmoista isompaa pontta siitä että tää on niinku ihan oikeasti järkevä ja tärkeä asia, koska näille on niinku tämmöiset isot resurssitkin tai rakenteet muodostunu.” (H2)

Erityisen positiivisena hanketyöntekijöiden vierailuissa on koettu konkreettinen tekeminen yhdessä lasten ja aikuisten kanssa. Hanketyöntekijän toimintaa seuraamalla on ollut mahdollista saada omaan työhönsä ideoita ja nähdä miten lapset reagoivat ja omaksuvat uuden asian.

” Todellakin positiivinen ja sen on mun mielestä parasta, että me nähtiin hänet lasten kanssa, että siinä tulee semmonen omanlainen näkemys myöskin ja miten tosissaan digiasiantuntija myy niitä juttuja lapsille. ” (H1)

” Se on tosi kivaa ja siis aivan ihanaa, ku se ei oo itelle sellanen tuttu juttu, niin ite on oppinu siin samalla uutta ja sitte se on ollu lapsil kauheen kivaa. ” (H12)

Konkreettisen tekemisen lisäksi, hyvänä asiana pidettiin myös sitä, että varhaiskasvatusyksiköillä ja lapsiryhmillä oli mahdollisuus toivoa juuri niitä digitaalisen oppimisen mahdollistavia tai tukevia asioita harjoiteltavaksi, jotka palvelevat parhaiten heidän toimintaansa tai tuntuivat haastavilta. Hanketyöntekijän oli myös mahdollisuus vierailla useamman kerran samassa varhaiskasvatusyksikössä tai lapsiryhmässä, jolloin samaan kertaan ei tarvinnut mahduttaa liikaa tietoa, joka mahdollisesti olisi heikentänyt asian sisäistämistä ja uuden oppimista.

” Ne on ollu tosi kivoja juttuja, koska siellä tehdään konkreettisesti ja sitten on saanu toivoa minkälaisii juttuja tehdään. Me on tehty sadutusta ja sitten me tehtii bee-botteja erilaisii tehtäviä. Ett oikeen kivoja hetkii ollu. ” (H7)

” Se on ollu siis äärettömän hyvä asia, että tämmönen mahdollisuus on ollu, jotta me ollaan voitu ensinnäkin oppia niiden mikroskooppien käyttö, koska eihän niitä nyt kukaan osannut sillä tavalla ottaa käyttöön. ” (H5)

Vakituisen tiimin jäsenen puuttuminen tai työnjaollisesti väärin jakaantuneet tehtävät koettiin kuormittavina tekijöinä niin digitalisaation kuin yleisestikin varhaiskasvatuksen arjen toteuttamisessa. Sijaisten koettiin hankaloittavan toiminnan toteutusta erityisesti digitaalisen

osaamisen näkökulmasta. Myös sukupolvien välinen ero näkyy hyvin digitalisaation hyväksymisessä sekä digitaalisen toimintatavan hallinnassa. Tämän vuoksi digitaalinen osaaminen voi jakautua tiimeissä ja työyhteisöissä hyvin eri tavalla ja aiheuttaa asiaan perehtyneille ja asian hallitseville enemmän työtä sekä myös riittämättömyyden tunnetta, koska he eivät ehdi ohjata ja neuvoa kaikkia haluamallaan tavalla.

” ... välillä tuntuu, et riittääkö kädet ja ohjaus joka paikkaan, et välttämättä ryhmässä se kaikki työnjako, ja se nyt tietenkin on ryhmän työnjaollinen seikka, että ollaanko sitten tarpeeksi keskusteltu.” (H2)

” ...jos vaikka työkaverit on paljon poissa ja on sijaiset siis ei se ole suoranainen este, mutta kyllä se vähän on hidastanut sitä. (H6)

Materiaaliresurssi

Uudet lukutaidot kehittämishankkeen myötä tuotettu Vakan digipolku sivusto nähtiin erittäin hyvänä ja ohjeiden pilkkominen hyvin yksinkertaiseen muotoon helpotti myös itse asioihin perehtymistä. Materiaaleihin on palattu aina tarpeen tullen, ja ne ovat toimineet joillekin digitaalisen osaamisen ohjenuorana lasten kanssa. Digimateriaali on tarkoitettu varhaiskasvatuksessa työskentelevien avuksi ja niissä on konkreettisia ideoita yhdessä lasten kanssa työskentelyyn. Materiaalin avulla jokainen varhaiskasvatuksen työntekijä voi itsenäisesti harjoitella Salon varhaiskasvatuksessa käytettävien digitaalisten laitteiden käyttöä. Digipolku sivuston jakaminen on varhaiskasvatusyksiköiden johtajien vastuulla, tämän vuoksi tieto sivustosta ja sen hyödyntäminen on jakautunut epätasaisesti Salon kaupungin varhaiskasvatuksessa työskentelevien keskuudessa.

”Musta ne on tota kauheen hyvät ohjeet on ipadin käyttöön liittyen ja niihin sovelluksiin.”(H10)

”Digipolku sivusto on tosi hyvä, se kaikki qr-koodeineen ja rautalankamalleineen, se aineisto on todella hyvä.” (H2)

Erilaiset laitehankinnat sekä digimateriaalit nähtiin omaa työtä tukevana asiana. Hyvänä nähtiin myös se, että hankintoja on tehty koko Salon varhaiskasvatukseen yhteishankintoina, jolloin päiväkotien ei ole tarvinnut yksin pohtia, mitä laitteita ja sovelluksia hankitaan. Laitteiden riittävyys on mahdollistanut yhdessä lasten kanssa työskentelyn niin, ettei kenenkään tarvitse odottaa laitetta, vaan lasten on mahdollisuus esimerkiksi pareittain päästä heti itse harjoittelemaan opeteltavaa asiaa.

” ... kiva ku saatiin valtava määrä uusia blue-botteja ja mikroskooppeja ja päästään lasten kanssa tekemään, jokainen pääsi heti tekemään eikä tarvii jonottaa ja kattoo ku muut tekee.” (H7)

” Salo on ollut aika ennakkoluuloton siinä ett miten on ottanut käyttöön laitteita ... nyt niitä on alkanu tulla enempi ja se on ihan selkeästi helpottanut sitä käyttöä.” (H4)

Ainoastaan tekniset ongelmat esimerkiksi nettiyhteyksissä tai laitteiden toimivuudessa tuntuivat hidastavan toimintaa ja aiheuttavan haastateltavissa turhautumista. Oma osaaminen ongelmien selvittämiseen koettiin riittämättömäksi eikä apua siinä hetkessä löytynyt läheltä tai edes päiväkodin sisältä. Suunnitelmien kariutuminen teknisten ongelmien vuoksi vaatii työntekijöiltä joustavuutta ja osaamista vaihtaa suunnitelmia hyvinkin nopeasti. Kaikki materiaali on nykyään verkossa, jolloin yhteyksien toimiminen nähtiin erittäin tärkeänä työn sujumisen kannalta muutenkin kiireissä arjessa.

” Yleensä ku olet just jotakin suunnitellu, niin sitten ne yhteydet tai laitteet ei toimi ja iteltä puuttuu se ymmärrys niistä kaikista mitkä kuuluu minnekin.”(H3)

” ... kone ei menny nettiin ja kaikki materiaalit pääsääntöisesti on verkossa. Ja sitten ku jostain syystä netti ei toimi tai kone menee jutturaan ni ei voi tehdä oikeen mitään.” (H7)

Uudet lukutaidot kehittämishanke on tuonut Salon kaupungin varhaiskasvatukseen paljon hyviä asioita digitalisaation näkökulmasta. Erityisen tyytyväisiä ollaan ollut siihen materiaali resurssiin, joka on koettu ennen hanketta liian vähäisenä ja yksipuolisena. Erityisesti koko henkilöstölle tarkoitettu digitaalinen materiaali koettiin hyvänä sekä laitehankinnat, joita on tehty koko kaupungin varhaiskasvatukseen samanaikaisesti. Digitaalisten laitteiden toimivuus ja tekniset ongelmat aiheuttivat toisinaan päänvaivaa, joka vaati selvittelyä varhaiskasvatuksen ulkopuolisen tahon kanssa, koska omat taidot eivät niihin riittäneet. Henkilöstöresurssiin hanketyöntekijän muodossa oltiin tyytyväisiä ja hänen panostaan erityisesti uusia asioita opeteltaessa arvostettiin. Hankkeen myöstä varhaiskasvatusyksiköt saivat konkreettista apua digitaalisten laitteiden kanssa työskentelyyn sekä ideoita toteutettavaksi myös lasten kanssa. Ajan löytyminen uuden asian opetteluun nähtiin kaikkein haasteellisimmaksi kiireisen arjen keskellä, mutta myös siinä, ettei hanketyöntekijälläkään ollut loputtomasti aikaa päiväkotiryhmille. Toisena haasteena haastateltavat nostivat vakituisen henkilökunnan puuttumisen sekä tiimien työnjaolliset ongelmat, jotka tarkoittivat sitä, että digitaaliseen osaamiseen liittyvät asiat ja tehtävät kasaantuivat vain tietyille henkilöille eikä aika niiden hoitamiseen yksin ollut riittävä. Tämä ongelma tiedostettiin kyllä tiimin sisäiseksi ja keskusteluun otettavaksi asiaksi. Tärkeää oli myös se, että haastateltavat tiedostivat itse pystyvänsä vaikuttamaan tiimin sisäiseen työnjakoon.

9.2 Opettajien digitaalinen osaaminen

Opettajien digitaalinen osaaminen nähtiin ensiarvoisen tärkeänä. Jotta osaamista voidaan siirtää lapsille, pitää omien taitojen olla riittävällä tasolla.

TAULUKKO 2. Opettajien digitaalinen osaaminen

PÄÄTEEMA	ALATEEMA	REDUSOINTI
OPETTAJIEN DIGITAALINEN OSAAMINEN	Koulutukset	<ul style="list-style-type: none"> -koulutukset tärkeitä - helposti putoaa pois, jos ei kouluttaudu - koulutukset kaikille ammattiryhmille - koko ajan koulutetaan - informaation tulva valtava - huono tiedonkulku hankkeesta
	Osaamisen jakaminen	<ul style="list-style-type: none"> -taidot kehittyvät ja osaamista jaetaan -työkavereiden apu merkityksellinen -vinkkien jakaminen -yhdessä oppimista ja opettelemista
	Itsensä kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> -omat opinnot ovat opettaneet -kotoa tulee apua ja oppia -osaaminen kasvaa tehdessä -oppiminen on mahdollisuus
	Työssäoppiminen	<ul style="list-style-type: none"> -työn ohessa oppiminen - yhdessä lasten kanssa opettelua -lasten kanssa arjessa osaaminen karttuu - avoin ilmapiiri työyhteisössä

Koulutukset

Koulutusten merkitys nousi vahvasti esiin kaikkien haastateltavien puheissa. Koulutuksista saatu osaaminen auttoi selviytymään paremmin arjen työssä sekä innosti myös hakeutumaan uusiin koulutuksiin sekä kehittämään omaa osaamistaan. Haastateltavat kokivat Salon kaupungin tukevan digitaalisen osaamisen paranemista tarjoamalla koulutuksia. Erityistä kiitosta saivat koulutusten monipuolisuus sekä määrä. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että samaan koulutukseen oli mahdollisuus osallistua useamman kerran. Varhaiskasvatuksen opettajat toivoivat koulutuksia suunnattavan koko varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Näin digitaalinen osaaminen tulisi ehkä vielä laajemmin käyttöön varhaiskasvatuksen arjessa.

”Tykkään käydä koulutuksissa ja oppia uutta koko ajan.” (H12)

” Kyllähän koko ajan koulutetaan ja niihin on mahdollisuus mennä.” (H3)

Koulutukset koettiin tärkeäksi myös oman ammattitaidon ylläpitämiseksi. Haastateltavilla oli tunne, että jos ei koulutaudu putoaa helposti pois ajan hermolta. Digitalisaation koettiin tulleen nopeasti ja vaativan kokoaikaista kehittymistä, jotta pystyy hoitamaan oman työnsä haluamallaan tavalla. Koulutusten avulla digitaalisten laitteiden ja ohjelmien käyttö on tullut helpommaksi sekä nopeuttanut oman työn tekemistä ja vapauttanut aikaa lapsiryhmässä työskentelyyn.

” Ilman digitalisaatiota ja siihen myönteisesti suhtautumista ei pärjää tässä maailmassa. ” (H1)

” ... mun mielestä erinomaista kaupungilta, ett pystyy menemään uudestaan ja saa sitä kertausta. ” (H4)

Osalle haastateltavista Uudet lukutaidot- kehittämishanke ja hanketyöntekijän mahdolliset vierailut olivat vieraita ja näin he kokivat jääneensä ilman mahdollisuutta yksilöllisempään koulutukseen kuin mitä tavallisesti henkilöstölle tarjotaan. Tietämättömyys johtui usein puutteista tiedon kulussa tai haastateltavien omasta passiivisuudesta tiedotettavien asioiden suhteen.

” No on varmaan jäänyt tietämättä, tieto ei oo kulkenu samalla tavalla.” (H3)

” Ei siks et meil ei ole ollut ehkä sellasta aikaa siihen, jotenkin se vaan on ehkä jääny vaik se olis ollu kyllä ihan kiva.” (H10)

Osaamisen jakaminen

Päiväkotien sisällä osaamisen jakaminen ja työkavereiden tuki nähtiin merkityksellisenä. Heikomman osaamisen omaaville oli tärkeää, että apu ja tuki löytyi oman työyksikön sisältä. Erityisen hyvänä pidettiin sitä, että työparina toimi digitaalinen opettaja, jolloin pystyi oppimaan koko ajan yhdessä työskenneltäessä eikä kynnys digilaitteiden ja ohjelmien käyttämiseen arjessa tuntunut haastavalta. Luottamuksellinen ja positiivinen ilmapiiri työyhteisössä nähtiin tärkeäksi asiaksi osaamisen jakamisessa, jotta apua uskallettiin pyytää ja myöntää oma osaamattomuus.

” Joo kyl sitä on, jos ei nyt päivittäin, ni kyl ainaki joka viikko vähintää katotaan ja selvitellään ihan jostain sähköposteista lähtien.”(H11)

” Tämmösii simppelei juttui ihan tietokoneen peruskäyttöön liittyyii, mitä huomaa et joku ei osaa, ni tämmösii käydään läpi.” (H7)

Osaamisen jakaminen tuntui olevan merkityksellistä myös heille, joilla osaamista oli ja joilta apua ja neuvoja tultiin pyytämään. Erilaisten vinkkien ja ideoiden jakaminen työkavereille nähtiin tärkeänä ja merkityksellisenä asiana, eikä omaa osaamista haluttu pitää itsellään vaan sitä oltiin valmiit jakamaan. Työkavereiden neuvominen ja osaamisen jakaminen loi haastateltaville varmuutta omien taitojen kehittymisestä. He kokivat myös, että samalla kun pystyy auttamaan ja neuvomaan muita oma osaaminen karttuu entisestään.

” Kyl mä aina kerron kaikki hyvät vinkit ja tipsit mitä oon saanu.” (H5)

” No kyllä mä kaveria pystyn auttamaan.... Ett vaik mä ite koen, et en mä nyt kauheesti osaa, mutta kyllä mä sitten kuitenkin osaan. Ett aika helposti sitten kuitenkin jää mieleen tuommoiset jutut.” (H12)

Itsensä kehittäminen

Itsensä kehittäminen nähtiin tärkeäksi ja sitä tehtiin myös vapaa-ajalla työpäivien ulkopuolella. Vapaa-ajalla tapahtuvaa digitaalista kouluttautumista tapahtui usein omien harrastusten kautta niin sanotusti huomaamatta esimerkiksi erilaisten sovellusten käytön kautta. Osa haastateltavista oli myös hakeutunut erilaisille kursseille digitalisaation tullessa osaksi varhaiskasvatuksen arkea. Suurin osa haastateltavista koki oppineen ”kantapään”, ”yrityksen ja erehdyksen” sekä oman kiinnostuksen kautta ensimmäiset taitonsa.

”Niin tota itte oon opiskellu kaikennäköstä, ni ihan sitä kautta.” (H8)

”Ihan alun perin kävin kansalaisopistossa kursseilla, ihan tietokonekurssia.” (H4)

”Sitte toki vapaa-ajalla harrastustoiminnassa tarvis osata käyttää ja päivittää somea, ni sieltäki kautta sitte oppinu” (H11)

Kotoa saatu tuki ja konkreettinen oppi koettiin tärkeäksi ja hyödylliseksi asiaksi. Omien lasten kanssa yhdessä tekeminen on kartuttanut taitoja sekä lapset ovat toimineet myös vanhempiensa opettajina digitaalisten laitteiden ja sovellusten käytössä. Haastateltavat kokivat myös, että itsensä kehittäminen ja kiinnostus digitaaliseen maailmaan ja sen ymmärtämiseen on herännyt omien kouluikäisten lasten kautta, jotta pysyy mukana lasten digitaalisessa maailmassa ja tietää mitä he siellä puuhaavat.

”Oon ostanu omille lapsille niitä Linda Liukas kirjoja, sellasia miten internet toimii...” (H6)

”Oman lapsen kanssa on tehty animaatioita ja muutakin, että olen kotona harrastanu sitä aikoinaan.” (H9)

Myös omat opinnot ovat kartuttaneet digitaalisia taitoja huomattavasti, jos niiden suorittamisesta ei ole paljon aikaa. Erityisesti ammattiin valmistavat opinnot saavat kiitosta digitaalisten taitojen kartuttajana ja ovat antaneet varmuutta ja rohkeutta käyttää esimerkiksi tietokonetta ja erilaisia ohjelmia esimerkiksi tekstinkäsittelyä.

” Kiitos yliopiston, mä lähdin vähän huonompana sinne kouluun ja tulin parempana käyttäjänä sieltä takas.” (H5)

”...omista opinnoista lähtien jo tullu ...” (H10)

Työssäoppiminen

Työn ohessa oppiminen koettiin tärkeimmäksi tavaksi kehittää omaa osaamistaan ja pitää yllä ammattitaitoa sekä opetella aivan uusia asioita. Koulutuksista saatu tieto ei vielä riitä asian sisäistämiseen ja hallintaan vaan opittu taito pitää ottaa heti käyttöön, jotta se ei unohdu. Työssä oppimisessa korostui myös työkavereiden ja työyhteisön tuki, joka nähtiin ensiarvoisen tärkeänä. Hyvänä asiana pidettiin myös sitä, että varhaiskasvatuksessa kukaan ei pidä tietoa itsellään vaan kaikki ovat valmiita auttamaan ja neuvomaan hankalissa tilanteissa. Näin avun saa nopeasti ja kynnys jatkaa asian harjoittelua madaltuu.

” ... sitten jos sä olet käynyt jonkun koulutuksen, jos et pääse heti tekemään, niin sittenhän se unohtuu.” (H11)

” ... ja huomasin, että työn ohessaki oppii ja ja mitä enemmän oppii, sitä enemmän haluaa oppia...” (H4)

Haastateltavat myönsivät hyvin avoimesti sen tosiasian, että lapset toimivat silloin tällöin opettajina digitaalisissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa olevat lapset ovat taitavia digitaalisten laitteiden käyttäjiä ja neuvovat mielellään, jos ongelmia kohdataan. Aikuisten on myös pitänyt opetella myöntämään oma erehtyväisyytensä ja taidon puutteensa. Yhteiset ihmettelyn hetket lasten kanssa ovat olleet merkityksellisiä lapsiryhmän luottamuksellisen ilmapiirin luomiseen ja antaneet lapsille kokemuksen, että kaikilla on harjoiteltavia asioita eikä koskaan ole valmis. Ne ovat toimineet myös hyvinä oppimisen kokemuksina niin aikuisille kuin lapsillekin. Usein me aikuiset kuitenkin ajatteleme, että meillä pitää olla kaikki tieto valmiina. Digitalisaation myötä tämä ajatus on muuttunut.

”... yhdessä opetellaan, lapsillekin voi näyttää et oho en mä osannut ja se on ok. Ja ottaa sen siltä kannalta, pohditaan yhdessä mitköhän nyt vois tehdä?” (H2)

” Lapsethan tietää paljon paremmin ja se on niille paljon helpompaa. Mulle se on ehkä semmonen peikko, mutta ei lapsille.” (H6)

Uudet lukutaidot - kehittämishanke ja hanketyöntekijän vierailut lapsiryhmissä on nähty erittäin tärkeäksi osaksi työssäoppimista. Hanketyöntekijän seuraaminen työssään, itse tekeminen sekä lasten innostuksen seuraaminen ovat antaneet varhaiskasvatuksen henkilöstölle varmuutta asian tärkeydestä ja toimivuudesta. Hanketyöntekijän vierailujen aikana myös henkilöstön on ollut mahdollisuus rauhassa harjoitella digitaalisten välineiden käyttöä, eikä painetta itse lapsiryhmän ohjaamiseen ole ollut. Konkreettinen tekeminen ja harjoittelu on antanut rohkeutta ja varmuutta myöhempää lapsiryhmässä työskentelyä varten.

” Se on mun mielestä parasta, että me nähdään hänet lasten kanssa ja siinä tulee semmonen omanlainen näkemys myöskin ja miten niinku tosissaan digiasiantuntija myy niitä juttuja lapsille. (H1)

” Tosi kivoja juttuja tehdään konkreettisesti ja sitten on aina saanut toivoa, ett minkälaisia juttuja tehdään. ” (H7)

Hankkeen kautta tarjotut koulutukset sekä hanketyöntekijän vierailut ja sitä kautta yksilöllisemmät mahdollisuudet kouluttautumiseen ja uuden oppimiseen ovat tukeneet varhaiskasvatuksen opettajien digitaalista osaamista ja sen kehittymistä. Myös koulutuksista saatua tietoa jaetaan hyvin päiväkotien sisällä ja sen merkitys nähdään tärkeänä. Työssäoppiminen ja osaamisen jakaminen on tärkeä osa varhaiskasvatusta. Erityisesti digitaalisen osaamisen kehittämisessä työkavereiden tuki ja yhdessä oppiminen lisäsi koko työyhteisön osaamista. Tärkeää oli myös se, että kaikki haastateltavat halusivat auttaa ja opastaa työkavereita eikä kukaan kokenut sitä epämiellyttäväksi tai omaa työtä haittaavaksi. Yhdessä tehdessä myös oman osaamisen nähtiin karttuvan. Avoimesti myönnettiin myös se tosi asia, että nykypäivänä lapset voivat toimia opettajina ja heiltä voi oppia paljon omaan työhönsä. Myönteinen suhtautuminen ja halu kehittää itseään näkyi haastelevien vastauksissa, useat haastateltavista olivat myös vapaa-ajalla aktiivisesti kouluttautuneet ja lisänneet digitaalista osaamista. Tärkeäksi nähtiin myös oman perheen ja kodin tuki. Omien lasten kautta saatu oppi, on ollut hyödyksi myös työelämässä.

9.3 Varhaiskasvatuksen arki

Varhaiskasvatuksen arki on monin tavoin melko nopeatempoista ja se koostuu hyvin monista erilaisista lasten kanssa tehtävistä toiminnoista. Näiden lisäksi varhaiskasvatuksen opettajien työ pitää sisällään myös suunnittelua, kehittämistä sekä arviointia yhdessä koko tiimin ja työyhteisön kesken. Digitaalisen osaamisen tuominen osaksi varhaiskasvatuksen arkea ei ole sujunut ilman ongelmia ja asiaan liittyvää kipuilua.

TAULUKKO 3. Varhaiskasvatuksen arki

PÄÄTEEMA	ALATEEMA	REDUSOINTI
VARHAISKASVATUKSEN ARKI	Toiminnan monipuolisuus	<ul style="list-style-type: none"> -<i>sopii kaikkeen toimintaa</i> -<i>motivoi lapsia</i> -<i>ilman ei pärjää</i> -<i>aikuisen roolin merkitys</i> -<i>luovuus rajana</i> -<i>koko ajan mukana arjessa</i> -<i>lapset taitavampia</i> -<i>materiaalit monipuolisempia</i>
	Käytön esteet	<ul style="list-style-type: none"> -<i>huoli lapsista</i> -<i>lasten vapaa-ajan pelaaminen</i> -<i>lasten muiden taitojen heikentuminen</i> -<i>tasapainoilua kaiken toiminnan kanssa</i> -<i>vanhempien vastuu</i> -<i>aikuisten pitää hallita laitteet</i> -<i>kompromissien tekeminen tiimin kanssa</i>
	Velvoite	<ul style="list-style-type: none"> -<i>tasa-arvoinen toiminta</i> -<i>vastuullisuus</i> -<i>vasun tavoitteet realistiset</i> -<i>lukee vasussa</i>
	Laitteet	<ul style="list-style-type: none"> -<i>ipad tärkein väline</i> -<i>easi-scope mikroskooppi</i> -<i>blue-bot ohjelmointirobotti</i> -<i>älynäytöt</i>
	Toiminnan tuki	<ul style="list-style-type: none"> -<i>apuväline</i> -<i>helpottaa työtä</i> -<i>viestinnän väline</i> -<i>kaikki tieto löytyy netistä</i> -<i>dokumentoinnin väline</i> -<i>etäyhteydet</i> -<i>ei osata vielä hyödyntää tarpeeksi</i>

Toiminnan monipuolisuus

Digiteknologian ja digitaalisten välineiden nähtiin soveltuvan osaksi kaikkea varhaiskasvatuksen toimintaa, mutta se miten niitä osattiin hyödyntää, nähtiin ongelmallisempänä. Moni opettaja koki oman tietotaitonsa vielä riittämättömäksi näissä asioissa. Myös lasten iällä nähtiin olevan vaikutusta siihen, miten monipuolisesti digiteknologiaa käytettiin hyödyksi. Esioppilaiden kanssa käyttö tuntui luonteelta jopa välttämättömältä, kun taas pienempien lasten kanssa etsittiin vielä keinoja digiteknologian luontevan käytön tueksi. Tärkeäksi kuitenkin nähtiin myös digiteknologiaan tutustuminen pienempien lasten kohdalla, jotta välineet ja toimintatavat olisivat tuttuja lasten kasvaessa, eikä opettelua tarvinnut aloittaa ihan alusta.

” Ehkä enemmän kyll ongelma sit todennäköisesti on niin päin, että sitä ei osata hyödyntää, että kyllä se varmaan soveltuu kaikkeen, oli se sitte kädentöitä, jumppaa tai matikkaa tai kielellisiä tai mitä vaan. Sitte se, että miten sitä osataan käyttää, osataanko sitä hyödyntää ja käyttää oikein. Ei varmaan mielikuvitus aina ehkä kaikilla tai tietokaan riitä. (H5)

” Mun mielestä, kun ajattelee isompia lapsia, niin sehän on ihan päivittäistä juttua ja sujahtanut hyvin sinne. Pienten kanssa pitäisi vielä keksiä niitä keinoja, miten ujuttaa sitä enemmän niin sitten ku heistä tulee isompia, niin se on tutumpaa hommaa eikä tarvii aloittaa ihan alusta.” (H9)

Digiteknologian avulla lapset saatiin motivoitua sellaiseen tekemiseen, joka muuten olisi ehkä tuottanut haastetta tai sitä ei olisi koettu niin mielekkääksi lasten keskuudessa. Koettiin myös, että jotkut lapset saavat yksilöllisempää tukea oppimisen haasteisiin, kun hyödynnettiin digiteknologiaa oppimisen tukena.

” Valkotauluu käytetään tosi paljon.... Mä oon saanut pikkupojat innostumaan piirtämisestä ihan valtavasti, ku ensin jotenkin ne kynätaidot ja semmoset ei kiinnostanu.” (H7)

” Kun on ollut eskariryhmässä, niin siellä on näitä Ville-tehtäviä, missä lapset pystyy omatoimisesti omaan tahtiin harjoittelemaan asioita. Lapsi pystyy tekemään itse ja

pystyt auttamaan ja siinä näkee vielä lapsen kehityksen, kun siinä tulee valmiit raportit.
(H9)

Digitaaliset materiaalit nähtiin monipuolisina ja toimintaa monipuolistavana tekijänä. Digitaalisten materiaalien valtava määrä ja oikean itselle sopivan materiaalin löytäminen vie toki aikaa, mutta koetaan kuitenkin toimintaa helpottavana asiana. Materiaalien tiedettiin löytyvän aina samasta osoitteesta eikä niitä tarvinnut tallentaa tai tulostaa omiin materiaaleihin. Digitaaliset materiaalit nähtiin myös työtä helpottavana asiana, koska valmiista materiaaleista löytyy moniin varhaiskasvatuksen osa-alueisiin valmiita materiaalipaketit, joita voi hyödyntää oman toiminnan ja oppimisen tukena.

” Sehän mahdollistaa ihan älyttömän paljon kaikkee. Esimerkiksi lapsille, joilla on hahmottamisen pulmaa, niin joku Molla-sovellus on hirmu hyvä motivoimaan.” (H6)

” On oppinu sen, että ne materiaalit on siellä ja löytyy uudelleen. Ja ku muistaa, et oli yks hyvä juttu, ni tietää minne palata.” (H2)

Varhaiskasvatuksen opettajat tiedostivat hyvin oman roolinsa merkityksen digiteknologian monipuoliseen käyttöön varhaiskasvatuksen arjessa. Aikuisen positiivisella suhtautumisella uuden oppimiseen, uusien välineiden käyttöönottoon sekä uudenlaisen toimintatavan omaksumiseen on suuri merkitys. Koko tiimin sitoutuminen uuden opetteluun ja sisään ajamiseen nähtiin ensi arvoisen tärkeänä. Jokaisella varhaiskasvatuksessa työskentelevällä on oma henkilökohtainen side tai mielipide digitalisaatiota kohtaan. Tämä mielipide voi olla joko digitalisaatiota mahdollistava tai heikentävä. Suurin osa haastateltavista suhtautuu uuden oppimiseen ja digitalisaatioon positiivisesti ja haluaa mahdollistaa lapsille monipuolisen toiminnan, jossa digitalisaatiota hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan. Varhaiskasvatuksen opettajat ymmärsivät myös sen, että nykypäivän lapsille digitaaliset välineet sekä – oppiminen on osa sitä arkea, jossa he ovat koko elämänsä eläneet ja näin ollen myös osa varhaiskasvatusta.

” Se on hirveästi kiinni siitä, miten se sen ryhmän aikuiset sitä käyttää... ett sisältö pitää olla oikeanlaista ja semmost vuorovaikutusta, pitää olla joku idea ettei vaan pelata.” (H7)

” Kyllähän mä olen luonteeltani sellanen, ett mä niinku mielellään kokeilen uusii juttuja ja jotenkin huomaan itsessäni, ett jos on liika semmosta että näin ollaan tehty ja toimittu pitkään niin sitt mul tulee se ajatus että hei voisko tehdä asioista eritavalla.” (H10)

” ...lapsillehan se on hyvinkin luonnollinen osa, päivittäin me puhutaan heidän digimaailmastaan...” (H6)

Vaikka varhaiskasvatuksen opettajat ovat hyvin ottaneet digitalisaation vastaan ja ovat tietoisia sen tuomista vaikutuksista varhaiskasvatuksen arjen monipuolistajana, nousee heidän puheissaan vahvasti esiin kokemus siitä, että digitalisaatio nähdään vielä irrallisena toimintona varhaiskasvatuksessa eikä niinkään yhtenä oppimisen muotona. Digitalisaatiota ei myöskään aina haluta ottaa osaksi toimintaa ja jotkut opettajista jäivät pohtimaan sitä, antaako se sellaista arvoa toiminnalle, että sen pitäisi olla osa toimintaa ja oppimisprosessia.

” Ehkä toisaalta irrallinen osa. Se ei ole vielä mun mielestä sujahtanu sinne silleen näppärästi jokapäiväiseen toimintaan. ”(H12)

”... et pitää huomoida, ett lapsi tarvitsee monipuolista toimintaa. Se tarvitsee sitä myös ilman digilaitteita.” (H4)

”... mä oon niinku kiinnostunut kokeilemaan kaikkee uutta, tavallaan siis avoimin mielin, mutta siiten on aina se pieni ajatus siellä, että tarvitaanko tätä tähän.” (10)

Käytön esteet

Huoli lapsista ja heidän käyttämästään ajasta digilaitteilla nousi jokaisen haastateltavan puheissa esiin. Ne tuntuivat olevan myös yleisin syy siihen, miksi joissakin varhaiskasvatusyksiköissä ei aktiivisesti hyödynnetty digiteknologiaa toiminnassa. Lasten levottomuuden uskottiin johtuvan vapaa-ajalla tapahtuvasta liiallisesta pelaamisesta ja digilaitteilla olemisesta. Useampi haastateltavista mainitsi lasten jäävän helposti kiinni digilaitteiden käyttöön ja käytön lopettaminen tai sen rajaaminen nähtiin haasteellisena.

Haastateltavat peräänkuuluttivat myös vanhempien vastuuta lasten vapaa-ajan pelaamisen ja digilaitteiden käytön rajoittamisessa.

” Mun mielestä lapset on paljon levottomampia maanantaisin, huomaa että siellä on pelailtu tosi paljon.” (H8)

” Mä tiedän että mun ryhmässä on paljon lapsia jotka pelaa tosi paljon kotona niin ettei niitä edes valvota. ” (H12)

Aikuisten oma arkuus käyttää laitteita sekä osaamattomuus laitteiden käyttöön nähtiin myös käytön esteenä. Varhaiskasvatuksessa olevat lapset ovat eläneet koko elämänsä digitaalisessa maailmassa ja ero henkilökunnan osaamiseen suhteessa lasten osaamiseen koetaan joskus liian suureksi. Henkilökunta kokee, että pitää koko ajan olla ajan hermolla ja opetella uutta, johon välttämättä aika eikä oma kiinnostus aina riitä. Erityisesti varhaiskasvatuksessa työskentelevä vanhempi ikäpolvi jättää helposti digitaalisten välineiden käytön nuoremmille työntekijöille. Myös ajatus siitä, että pitää osata huoltaa ja päivittää laitteet voi tuntua haastavalta ja näin käyttö jää vähäisemmälle kuin silloin, jos laitteet olisivat aina heti käyttökunnossa.

” Ehkä vähän se oma arkuus aloittaa ja kynnyks voi olla vähän korkea. ” (H4)

” ...mitä vanhempi ihminen on niin melkein huomaa, että vähän niinku kaikkoo tai vältelee, vältelee uuden oppimista. ” (H8)

Haastateltavien puheissa nousee esiin myös huoli lasten muiden taitojen mahdollisesta heikentymisestä digitalisaation ollessa vahvasti läsnä varhaiskasvatuksen arjessa. Osa haastateltavista muistuttaa perinteisten varhaiskasvatustoimintojen kuten esimerkiksi lukuhetkien merkityksen tärkeydestä ja toiveesta, ettei digitalisaation myös perinteiset vuorovaikutustaidot esimerkiksi keskustelutaidot unohtuisi, kaikkien istuessa omalla laitteella.

” ...sitten kuitenkin pitää olla kyllä niitä perinteisiä kirjoja, loruja ja juttuja. ” (H3)

” ... on se huoli siinä mielessä, ett ei sitt liikaa, miten me osattais että ihan semmoset kaikki muut taidot, ihan pelkkä keskustelun taito, ei jäis siihen kahvilakulttuuriin, ett kaikki räplää vaan laitteita eikä keskustella enää yhdes.” (H2)

Velvoite

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin on kirjattu digitaalisen osaamisen vahvistamisen ajatus varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet koskien digitaalista osaamista eivät aiheuttaneet henkilöstössä huolta tai ahdistusta vaan he kokivat, että tavoitteet ovat realistiset ja toteutettavissa olevat. Joillekin toki varhaiskasvatussuunnitelman veloittavuus toiminnan järjestämisen näkökulmasta aiheutti päänvaivaa erityisesti silloin kun se koettiin omaksi irralliseksi osaksi varhaiskasvatuksen toimintaa eikä sitä nähty tai osattu yhdistää muun toiminnan osaksi.

” ...Sitä tarttis töissä käyttää lasten kanss ja se kuitenkin kuuluu siihen meidän varhaiskasvatussuunnitelmaan niin siitä tulee stressi, että miten sä kerkiit sen kaiken.” (H12)

”... kyllä tänä päivänä kuuluu ja onhan se meidän vasussakin jo.” (H10)

Tärkeänä osana laadukasta varhaiskasvatusta nähtiin myös se, että varhaiskasvatuksessa työskentelevillä on itsellä riittävä tietämys hyvistä digitaidoista, jotta niitä pystyttiin myös siirtämään lapsille.

” ... musta on tärkeet, ett me sitte muistutetaan myös kuinka siellä digimaailmassa toimitaan. ” (H10)

” On hyvin ajateltu mitä tämän päivän lapset tarvitsee ja myöskin se, että kun meitä koulutetaan niin me pystytään ottamaan niitä riskejä ja huomioiden puhutaan myöskin lapsille siitä, että mitkä on ne hyvät digitaidot.” (H4)

Haastateltavat pohtivat digitaalisen osaamisen kokonaisuutta myös tasa-arvon näkökulmasta. Se, että varhaiskasvatuksessa tutustutaan digitaaliseen maailmaan laitteiden ja muun teknologian kautta antaa kaikille lapsille yhtäläiset mahdollisuudet oppia, tutkia ja kokeilla. Tasa-arvon näkökulmaa pohdittiin myös laajemmassa kuin yksittäiseen lapseen liittyvästä näkökulmasta. Salon kaupungin koettiin toimineen erittäin tasa-arvoisesti hankkiessaan kaikkiin yksiköihin samanlaisia laitteita ja tämän lisäksi vielä kaikilla on ollut mahdollisuus saada koulutus ja opastus laitteiden tai ohjelmien käyttöön.

” Koen, että myöskin se, että niille lapsille kenellä ei ole esimerkiksi kotona varaa hankkia kaiken maailman härpäkkeitä niin hekin pääsee osalliseksi siitä että saa kokeilla ja tutkia.” (H7)

” Salo on ollut aika ennakkoluuloton siinä, ett miten on ottanut laitteita käyttöön, nyt ku niitä on tullu enempi on selkeästi helpottanut niiden käyttöä ryhmässä.” (H4)

Laitteet

Haastateltavien puheissa digitalisaatio konkretisoituu hyvin pitkälti laitteisiin ja niiden käyttöön. Digitalisaatio nähdään hyvin laitekeskeisenä tapana toimia lasten kanssa. Laitteista ipad on ylivoimaisesti käytetyin laite ja sitä osataan hyödyntää monipuolisesti varhaiskasvatuksen arjessa. Ipad on myös monille lapsille tuttu toiminnan väline niin vapaa-ajalla kuin varhaiskasvatuksessakin.

” Se ipad on ehkä se sellanen arjen juttu, sitä käytetään ihan päivittäin.” (H10)

”Kyllä nyt ainakin jos ipadejä ajatellaan, no on niin arkisessa käytössä, että lapset ottaa kuvia ja heistä otetaan kuvia tai otetaan se laulu sieltä. Semmonen arkinen vekotin, yhtäläillä lapset tietää et otetaan ne värityskuvat sieltä heidän mielenkiinnon mukaan. ” (H2)

Ipad koetaan laitteista myös kaikkein helpoimmaksi käyttää, koska se on ollut käytössä Salon varhaiskasvatuksessa kauimmin ja monet muut laitteet ovat tulleet vasta Uudet lukutaidot - kehittämishankkeen myötä kaikkiin varhaiskasvatusyksiköihin. Ipadin avulla koettiin myös

tiedon haun yhdessä lasten kanssa onnistuvan vaivattomasti. Kaikki haastateltavat mainitsivat myös älynäytöt, jotka he pystyivät nopeasti yhdistämään ipadiin ja näin lasten kanssa yhdessä tutkiminen, ja tiedon etsiminen sujui vielä helpommin kaikkien päästessä osallisiksi tapahtumaan.

” Mulle henkilökohtaisesti älynäytön käyttö, sieltä mä kautta mä näytän lapsille paljon asioita joko valokuvia, videoita mitä me ollaan vaikka tiedekerhossa tehty niin lapset tykkää ja sitten etsitään tietoa. ” (H1)

” Paljon tabletteja käytetään heijastamaan niitä kirjoja, jonkin verran pelataan lasten kanssa, ... otetaan kuva jostakin ... tabletin avulla heijastetaan kielinupun lauluja televisioon. ” (H9)

Muista laitteista haastatteluissa esiin nousivat easi-scope mikroskoopit sekä blue-bot ohjelmointirobotit. Näihin laitteisiin hanketyöntekijän kautta on ollut mahdollisuus saada koulutusta ja opastusta koko lapsiryhmälle. Nämä yhteiset toimintatuokiot ovat olleet suosittuja koko läpi koko Salon varhaiskasvatuksen. Mikroskoopit ja ohjelmointirobotit eivät olleet niin aktiivisessa käytössä kuin ipadit, mutta niiden nähtiin kiinnostavan ja motivoivan lapsia sekä niiden käytön aloitusta suunniteltiin haastateltavien puheissa positiiviseen sävyyn.

” ... me ollaan voitu oppia niiden mikroskooppien käyttö, koska eihän niitä kukaan osannut sillä tavalla ottaa käyttöön. ” (H5)

” .. ne blue-botit oli itselleki ihan vieraan ja lapset innostu ja meinattiin iteki ottaa heidän kanss sitä ja se on kyllä ollut kivaa. ” (H12)

Laitteet nähtiin usein toimintaa helpottavina ja monipuolistavina apuvälineinä eikä niinkään itseisarvona toiminnassa. Laitteiden erityisesti ipadin avulla pystyttiin kuvaamaan, etsimään tietoa ja tutkimaan asioita sekä ne toimivat usein osana jotakin projektia. Usein laite toimii uudenlaisen toimintatavan mahdollistajana silloinkin, kun itse toiminnan ja oppimisen tarkoitus on jossakin muussa kuin digitaidoissa. Digitaalisetlaitteet ja niiden käyttö nähtiin tärkeänä ja erityisesti lapsiin vetoavana tapana oppia.

” Samaa vehjettä voi käyttää monenmoisiin sisältöalueisiin. Vaatii vaan meiltä vähän enemmän semmosta luovaa ajattelua, että miten niitä käyttää. ” (H1)

” Käytetään oppimisen apuna tällösiä laitteita, niiden välityksellä tavallaan opitaan jotakin tai tehdään joku projekti tai joku asia. Ne ei ole niinku itsestään se laite ei ole se. ” (H7)

Toiminnan tuki

Jokainen varhaiskasvatuksessa työskentelevä opettaja joutuu tekemisiin digitalisaation kanssa päivittäin erilaisten kirjaamisten, sähköisten alustojen sekä tiedonhauin muodossa. Vaikka digitaalisia oppimisen tapoja ei vielä olisi käytössä lasten kanssa, omasta työstään ei pysty selviytymään ilman kosketusta digitaaliseen maailmaan. Toiminnan tukena digitalisaatio nähtiin hyvin paljon positiivisemmassa valossa kuin itse lasten toimintaan vietynä.

” Kyllä tän päivän varhaiskasvatuksen opettajan, jos hän on tehokas ja tekee työnsä niinku pitää, niin kyllähän hänen pitää osata tietokonetta käyttää, että hän löytää tiedostoja, osaa siirtää niitä ja jakaa. Ihan tota tällönen konseptipaperi tyyppi ei kyllä enää pärjää, että sitte joku muu tekee sen duunin. ” (H5)

” Ihan ehdoton on tietokoneen peruskäyttö, sitä me tarvitaan. Plussaa on jos osaa käyttää noita laitteita, tabletteja ja kameroita, easi- scopeja, kaikki ne onhan ne aina rikkaus. ” (H8)

Digitalisaation huomattiin nopeuttavan ja helpottavan oman työn tekemistä, sillä valmista materiaalia löytyy erilaisista sivustoista valtavat määrät ja tietokoneen avulla pystyi tekemään esimerkiksi erilaiset tiedotteet aiempaa nopeammin. Moni hyödynsi työnsä suunnittelussa digitaalista ympäristöä ja koki helpottavana asiana sen, ettei kaikkea tarvinnut itse aina miettiä vaan asioihin löytyi vastauksia erilaisista varhaiskasvatukseen liittyviä sivustoja hyödyntäen. Myös kaikki Salon kaupungin varhaiskasvatukseen liittyvät lomakkeistot, ohjeet, ohjelmistot löytyvät vain digitaalisessa muodossa.

” Sen on huomannu kuinka paljon se helpottaa tiettyjä asioita. Ku sä teet koneella, ni sen yks kolmasosa siitä ajasta koneella. ” (H1)

” Ei tarvii tavallaan pyörää keksii uudestaan, kun niitä asioita on jo olemassa. Mulla olis mennä hirveesti enemmän aikaa kun mä olisin kaivanu eri lähteist kaikkii tietoi. Se nopeuttaa ja helpottaa paljon asioita, sitten kun vaan hoksaa ottaa sen käyttöön.” (H7)

Vaikka osa haastatteluista tehtiin etäyhteyksiä hyödyntäen, vain yksi haastateltava toi esiin sen toimintaa ja työtä helpottavana asiana. Etäyhteyksien hyödyntäminen nähtiin työaikaa säästävänä muotona erityisesti silloin, jos välimatkat olivat pitkät esimerkiksi maaseudulla. Se ettei aina tarvinnut siirtyä fyysisesti paikasta toiseen säästi myös työntekijän aikaa paljon tärkeämpää ja nopeutti taas palaamista takaisin varsinaisen työn pariin lapsiryhmään. Vaikka etäyhteys nähtiin työtä helpottavana muotona, oli haastelevien mielestä myös tärkeää nähdä samaan ammattikuntaa kuuluvia kasvokkain ja vaihtaa kuulumisia ja ideoita.

” Esimerkiksi me voidaan olla tässä teamsin välityksellä eikä tarvitse niinku olla paikan päällä. Ei tarvitse välttämättä liikkuu paikasta toiseen kaikkien koulutusten takia, vaikka se onkin tosi kivaa ja hyödyllistä välillä nähdä ihan livenä.” (H11)

Varhaiskasvatuksen arjesta löytyy monia toimintamuotoja, joita digitalisaatio sekä digitaaliset välineet ja laitteet monipuolistavat sekä helpottavat. Digitaalisten laitteiden soveltuvuus kaikkeen varhaiskasvatustoimintaan nähtiin positiivisena ja toimintaa monipuolistavana tapana lasten kanssa työskenneltäessä. Digitaaliset laitteet motivoivat lapsia toimimaan ja opettelemaan uusia asioita tai harjaannuttamaan jo entuudestaan tuttuja asioita. Laitteet näyttelivät merkittävää roolia puhuttaessa digitalisaatiosta. Laitteiden nähtiin kuitenkin olevan enemmän toiminnan monipuolistajia ja apuvälineitä kuin itse tarkoitus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin kirjattu digitaalisen osaamisen vahvistaminen oli myös hyvin tiedossa kaikilla haastateltavilla, mikä aiheutti myös omalta osaltaan huolta ja murhetta, koska haastateltavien oma osaaminen ja aika tai omat asenteet digitalisaatiota kohtaan aiheuttivat haasteen sen toteuttamiseen. Muiksi käytön esteiksi nousivat huoli lasten vapaa-ajalla tapahtuvasta pelaamisesta sekä lasten muiden taitojen mahdollinen heikentyminen digitalisaation käyttöönoton myötä. Hyvänä puolena velvoittavuudessa nähtiin se, että tällöin kaikilla lapsilla on mahdollisuus oppia käyttämään digitaalisia laitteita perheiden taloudellisista resursseista huolimatta, mikä taas lisäsi tasa-arvoa varhaiskasvatuksessa.

9.4 Varhaiskasvatuksen opettajien asenteet

Asenteilla niin positiivisilla kuin negatiivisillakin on suuri merkitys siihen, miten uuteen asiaan suhtaudutaan ja miten uuden asian haltuunotto onnistuu. Avoin ja positiivinen asenne uusia asioita kohtaan luo halun oppia ja kehittää itseään. Negatiivinen suhtautuminen usein hidastaa ja vaikuttaa myös arjen työhön sekä työyhteisön ilmapiiriin. Neutraali suhtautuminen asiaan osoittaa myös sen hyväksymistä osaksi arjen työtä.

TAULUKKO 4. Varhaiskasvatuksen opettajien asenteet

PÄÄTEEMA	ALATEEMA	REDUSOINTI
VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJIEN ASEENTEET	Positiiviset	<ul style="list-style-type: none"> -oma asenne tärkeä -elämän kokemus auttaa suhtautumisessa -rohkeus -halu kehittyä -varovainen kokeilija -laitteet ei mee rikki vaikka kokeilee -ei vaadi paljon itseltä -tuottaa paljon iloa -aikuisten ajatusmaailman muutos tärkeä
	Negatiiviset	<ul style="list-style-type: none"> -koukuttaa myös aikuisia -irrallinen osa varhaiskasvatusta -ristiriitaisuus -tuonut paljon huonoa -aiheuttaa stressiä
	Neutraalit	<ul style="list-style-type: none"> -yksi luonnollinen osa -kuuluu tähän aikaan -se on mahdollisuus -yksi menetelmä muiden joukossa -välttämätön juttu

Positiiviset

Positiivisella suhtautumisella digitalisaatioon ja kaikkeen muutokseen on iso merkitys siihen, miten asian omaksuu ja miten sitä haluaa kehittää niin omassa itsessään kuin koko työyhteisössä. Positiivinen asenne luo myönteistä ilmapiiriä ja vaikuttaa kaikkeen tekemiseen varhaiskasvatuksessa. Haastateltavat toivat vahvasti esiin sen, että omat asenteet ovat olleet

kaikkein tärkein asia digitalisaatioon suhtautumisessa ja sen hyväksymisessä osaksi varhaiskasvatuksen arkea. Ilman positiivista tai myönteistä suhtautumista digitalisaatioon ei välttämättä pärjää enää tämän päivän työelämässä ja maailmassa ylipäätäänkään. Myös halu oppia ja kehittyä osaavammaksi ja taitavammaksi digitaalisten laitteiden ja ohjelmien käyttäjäksi näkyi positiivisena suhtautumisena asiaan.

” On nähnyt miten tärkeäksi on tänä päivänä tullut, että ei ilman digitalisaatiota ja siihen myönteistä suhtautumista niin pärjää enää tässä maailmassa.” (H1)

” Olen kiinnostunut kaikesta digitaalisista asioista ja näen ne hyvänä lisänä varhaiskasvatuksessa ja siinä opetustyössä. Haluan aina oppia uusia asioita ja olen kiinnostunut oppimaan. ” (H9)

Oman asenteen lisäksi rohkeus kokeilla, tutustua ja ottaa haltuun digitaalisia laitteita välittyi haastateltavista. Kokemus oli opettanut, että laitteita kuuluu käyttää ja ne eivät mene rikki, vaikka oma taito ei ehkä olekaan vielä niin hyvä kuin haluaisi. Rohkealla asenteella pystyy myös välittämään lapsille tunteen siitä, että kaikkea pystyy oppimaan ja aina aikuisetkaan eivät ole valmiita ammattilaisia. Rohkeuden lisäksi myös oma uteliaisuus uusista asioista kohtaan nähtiin tärkeäksi asiaksi varhaiskasvattajan opettajan työssä. Rohkeus ja uteliaisuus ovat vahvuuksia, jotka synnyttävät positiivisen ja aktiivisen toimijan mielikuvan erilaisista uusista asioista kohtaan.

” Mä oon näiden kaikkien kanssa oppinu, että ihan hirveen loogista ja selkeätä niinku on, mutt se vaan että on tuota rohkautta ja uteliaisuutta.... ehkä kaikista eniten rohkeutta. Ei tässä nyt tartte mikään teknologia insinööri olla.” (H6)

” Mä olen siis valmis kokeilemaan kaikkea, en oo mistään niinku sellanen varma, mutta en arkaile käyttää.” (H8)

Monet kokivat myös, että oma elämäkokemus ja positiivinen suhtautuminen elämään ylipäätään auttaa myös suhteutumaan myönteisesti uusiin ja haastaviinkin asioihin. Erityisesti iäkkäämmät haastateltavat kokivat digitalisaation tuleminen olleen erityisen haastava ja vaikeasti haltuun otettava kokonaisuus, jonka opettelu jatkuu edelleen, mutta johon omalla positiivisella asenteella on suuri merkitys. Digitalisaatio on vaatinut myös oman

ajatusmaailman muutosta, joka on vaatinut aikaa, mutta osoittautunut kaiken kaikkiaan hyväksi ja opettavaiseksi prosessiksi.

” Itsellä varmaan auttaa se elämäkokemus siinä, että on nähny monen näköistä vaihetta työuran aikana, niin osaa suhtautua myöskin moneen tämmöseen uuteen asiaan niinku sekä avoimesti että siihen, ett jos on aikasemminkin selvinnyt sellaisesta ja tällaisesta haasteesta, niin ehkä sitten selviää tästäkin.” (H4)

”...ku osattais ottaa sielt ne hyvät asiat, eikä vaan jäädä voivottelemaan niitä huonoja, koska toisaalta ajatus on se, että se on kuitenkin tässä ja ei se mihinkään häviä ja vanhaan kunnon 60-luvun aikana emme palaa vaikka kuinka näyttäis kivalta.” (H2)

Digitaalisten laitteiden käyttö synnyttää lapsissa iloa ja motivoi heitä eri tavalla uuden opetteluun kuin ehkä perinteisemmät varhaiskasvatuksessa käytettävät toimintatavat. Tämä lasten ilo ja motivointi on helpottanut positiivisen asenteen etsimiseen ja löytämiseen varhaiskasvatuksen digitalisaatiota kohtaan. Aikuisilla on kuitenkin vielä se valta päättää miten ja missä määrin digitalisaatio otetaan missäkin lapsiryhmässä käyttöön, siksi aikuisten ajatusmaailma muutos nähdään erityisen tärkeänä digitalisaation laajenemiseen ja sen siirtymiseen osaksi arkipäivää varhaiskasvatuksessa.

” Se riippuu hirveesti niinku just meistä aikuisista, miten me otetaan se käyttöön, miten me otetaan se haltuun ja kuinka paljon missäkin ryhmässä tehdään.” (H7)

” Lapsethan sitten niinku neuvoo ja opettaa, että oikeesti lapsille ei hirveesti niinku tarvii myydä asioita, mikä liittyy digitalisaatioon.” (H6)

Negatiiviset

Valitettavan paljon digitalisaatio aiheuttaa vieläkin negatiivisia tunteita ja asenteita varhaiskasvatuksessa. Digitalisaatio aiheuttaa useissa haastateltavissa hyvin ristiriitaisia tunteita. Ristiriitaisuus syntyy siitä, että digitaalisen oppimisen tiedetään kuuluvan osaksi

varhaiskasvatussuunnitelmaa ja velvoittavan meitä käyttämään sitä työssämme. Toisaalta suurin osa ajattelee lasten viettävän kotona ja vapaa-ajalla paljon aikaa digitaalisissa ympäristöissä, jolloin varhaiskasvatuksessa ajan voisi käyttää johonkin muuhun.

” Ristiriitainen, hyvin ristiriitainen. Se on hyvä tietyissä asioissa, mutta sitten just se koukuttavuus siinä tiettyjen lasten kanssa. Miten sen saa valjastettua sellaseen järkevään ja hyvään käyttöön ja on käytettykin, mutta hyvin vähän juuri sen ristiriitaisuuden takia.” (H12)

” Semmonen kaksijakoinen tai kaksipiippuinen juttu, toisaalta ajattelen niinku että totta kai vois hyödyntää enemmänkin. Kaksijakoisuus tulee ehkä siitä, ku pohdin sitä, ett kun lapset on ihan hirveän paljon kaikilla digilaitteilla jo muutenkin ja viettää aikaa, ni mitä on sitt se mitä me täällä halutaan heille tarjota.” (H10)

Osa haastateltavista on huomannut itsekin digitaalisiin laitteisiin kiinnijäämisen ja näkee ehkä siksi digitalisaation negatiivisessa valossa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat myös näyttävänsä ja opettavansa huonoa esimerkkiä lapsille, koska heidän pitää työnsä puolesta olla paljon tietokoneella ja muilla digitaalisilla laitteilla. Taustalla on myös pelkoa siitä, miten perheet suhtautuvat asiaan.

” Ja kun kaiken tiedon sä nykyään löydät tuolta netistä ja sen on myös itsensä kohdalla sellanen, että sä oot siinä ruudussa kiinni, kun sitä tietoa ei löydy mistään muualta ja välillä turhauttaa.” (H12)

” No on se aika koukuttavaa, ihan itsekin huomaan, ku luen lehtiä. Sitten kun rupeaa miettimään kuinka monta tuntia mulla menee, kun mä luen niitä uutisii.” (H6)

Digitalisaatio ja sen tuleminen on myös aiheuttanut stressiä osalle haastateltavista. Stressiä koetaan siitä, että ei ehditä tehdä kaikkea sitä, mitä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittavat, koska tehtävää on paljon ja monella eri osa-alueella. Tämän lisäksi oma osaamattomuus aiheuttaa stressiä tai on aikaisemmin aiheuttanut stressiä, mutta tietojen ja taitojen karttuessa stressin sietokyky lisääntynyt ja myös itse stressi helpottanut. Myös uuden työskentelytavan omaksuminen ja siirtyminen pois omalta mukavuus alueeltaan, on aiheuttanut stressin tuntua. Toisaalta haastateltavat kokevat myös, että on hyvä, että joskus

joutuu toimimaan uudella, itselleen vieraalla tavalla, jotta ei jää jumiin vanhoihin, totuttuihin toimintatapoihin.

” Järkyttävä stressi, paniikki ja ahdistus. Mut oon huomannu kun oli niin uus asia ja se tuntu niin valtavan suurelta ja se oli haaste, ei ikään kuin pysynyt perässä. Mutta sitä mukaan kun on saanut itselle niitä pelinappuloita, niin helpommaksi on tullut ja sen vähemmän se ahdistaa ja sen helpompi mun on oppia uutta.” (H4)

Joo, varmasti tietyllä tavalla joo. Helposti sitä tekee asioita sillain kun on totunut ja ihan hyväkin toisaalta sitten niitä ravistelee ittestä poies.” (H3)

” Tulee siitä, että kun sitä miettii, että kun tarttis töissä käyttää lasten kanssa, ett se kuitenkin kuuluu siihen meidän varhaiskasvatussuunnitelmaan, niin siitä tulee stressi, että miten sä kerkiit sen kaiken.” (H12)

Neutraalit

Haastateltavien joukossa oli myös hyvin neutraalisti digitalisaatioon suhtautuvia varhaiskasvatuksen opettajia. He näkivät digitalisaation kuuluvan tähän päivään ja olevan yksi olennainen osa varhaiskasvatusta siinä missä kaikki muutkin varhaiskasvatuksen osa-alueet. Heille oli tärkeää pysyä mukana muuttuvassa maailmassa ja nähdä digitaalisen osaamisen tärkeys lasten näkökulmasta eikä niinkään omista lähtökohdista käsin.

” Mun mielestä se kuuluu nimenomaan tähän aikaan eikä sitä voi tavallaan sulkea kokonaan pois. Mutta löytää ne keinot hyödyntää sitä niin kun eri tavalla mitä sitä sielä kotona käytetään.”(H11)

” Kyllähän se on välttämätön juttu. Se on semmonen pakkokin olla mukana, mä koen että se on ihan hyvä uusi asia olla.” (H3)

Digitalisaatio nähtiin mahdollisuutena kaikille niin lapsille kuin aikuisillekin. Osalle haastateltavista tuntui olevan luonnollista uusien asioiden kuten digitalisaation tuleminen varhaiskasvatukseen, eivätkä he ottaneet siitä sen suurempia paineita vaan suhtautuivat hyvin neutraalisti asiaan, yrittäen ottaa taidon haltuun mahdollisimman hyvin, jotta työskentely lasten kanssa olisi sujuvaa. Neutraalisti asiaan suhtautuvien haastatteluista välittyi myös tahto välittää lapsille positiivinen kuva digitaalisesta oppimisesta ja osaamisesta.

” Se on tietysti mahdollisuus meille kaikille, ihan kaiken ikäisille, että tota tietenkin ihan sama ku pienten lasten oppimisessa. ja sitä se opettajuus tavallaan just onkin sitä, että tarttuu niihin mahdollisuuksiin.” (H7)

” Meille se istuu kyllä ihan hyvin, eikä aiheuta mitään niinku päänvaivaa tai suurta murhetta. Ollaan saatu se mukautumaan siihen meidän hommaan.” (H5)

Digitalisaatio nähtiin myös yhtenä uutena oppimisen tapana ja erityisesti lapsille hyvin luonnollisena tapana oppia uusia asioita. Digitalisaatio koettiin tärkeäksi osaksi varhaiskasvatusta, mutta se ei noussut erityisen merkittävään rooliin haastateltavien puheissa vaan toimi enemminkin yhtenä oppimisen apuvälineenä mahdollistaen kuitenkin monipuolisen ja laadukkaan toiminnan.

” Se on niinku uusi tai yks menetelmä muiden joukosta oppia uusia asioita. ... se on kiva ku lapset on kiinnostunut kaikesta digilaitteista niin ne innostuu siitä helposti oikeastaan mitä vaan tehdään.” (H 8)

” Se on yksi luonnollinen osa, koska lapsille se on hyvinkin luonnollinen osa, että päivittäin me puhutaan heidän digimaailmastaan... Se on siis hyvä vaihtoehto” (H6)

Asenteet asioita kohtaan vaikuttavat kaikkeen toimintaamme. Joskus asenteet halutaan tuoda esiin hyvin näkyvästi, toisinaan taas asenteet vaikuttavat toimintaamme ehkä tiedostamattamme. Asenteilla on joka tapauksessa melko suuri vaikutus omaan tapaan tehdä työtä, haluan oppia uutta ja kehittää itseään sekä toteuttaa omaa työtään. Digitaalinen osaaminen ja digitalisaatio yleisesti jakaa varhaiskasvatuksessa mielipiteitä hyvinkin vahvasti.

Positiivisesti asiaan suhtautuvat haluavat kehittää itseään, näkevät digitaalisen osaamisen ja oppimisen tärkeänä osana työtä, helpottaen sitä ja synnyttäen lapsissa iloa ja motivaatiota uuden oppimiseen. Negatiivisesti asiaan suhtautuvat eivät näe digitalisaatiota osana varhaiskasvatusta, vaan jäävät helposti kiinni sen haittapuoliin, joita näkevät esimerkiksi liiallisen pelaamisen lapsissa aiheuttavan. Negatiivisesti asiaan suhtautuvien on vaikea nähdä digitalisaation tuomia hyviä puolia vaan heidän omat tunteensa ja asenteensa estävät itsensä kehittämisen ja uuden oppimisen. Neutraalisti digitalisaatioon suhtautuvista näkyy selvästi myös positiivisia asenteita digitalisaatiota kohtaan, mutta he kokevat sen yhdeksi tavaksi toimia varhaiskasvatuksessa muiden tapojen joukossa. He näkevät digitalisaation välttämättömänä ja luonnollisena osana nyky-yhteiskuntaa ja ovat saaneet sen sulautumaan hyvin omaan toimintansa osaksi ilman sen suurempia kipuiluja.

10 Pohdinta ja johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää Salon kaupungin varhaiskasvatuksessa työskentelevien varhaiskasvatuksen opettajien suhtautumista digitalisaatioon ja sen tuomiin vaikutuksiin varhaiskasvatuksen arjessa. Erityisenä kiinnostuksen kohteena on ollut opetushallituksen uudet lukutaidot kehittämishanke ja siitä saatu mahdollinen tuki varhaiskasvatuksen opettajien digitaaliseen osaamiseen ja ammatilliseen kehittymiseen. Tutkimuksessa on myös kiinnitetty huomiota konkreettiseen apuun digitaalisten taitojen lisäämisessä, mutta myös haluttu löytää mahdollisia digitalisaation toteuttamisen esteitä Salon kaupungin varhaiskasvatusyksiköissä.

Tutkimuksessa saadut tulokset tukevat niin valtakunnallisesti kuin myös kansainvälisesti tehtyjä varhaiskasvatuksen digitalisaatioon liittyvien tutkimusten tuloksia.

Varhaiskasvatuksessa tapahtunut digitaalisen osaamisen vaatimus on laittanut varhaiskasvatuksen opettajat haastavaan tilanteeseen osaamisen näkökulmasta. Varhaiskasvatuksen opettajien digitaalisen osaamisen taidot ovat hyvin vaihtelevat ja vaativat harjaantuakseen paljon aikaa ja koulutusta. Aivan kuten Koivula ja Mustola (2017) toteavat myös tekemäni tutkimus osoittaa, että varhaiskasvatuksessa on digitaalisen osaamisen tuleminen osaksi arkea, on vaatinut opettajilta näiden vaadittujen taitojen opettelua ja koko varhaiskasvatuksen arjen muokkaamista digitaalista osaamista tukevaksi. Opettajille tämä ns. digiloikka on vaatinut kouluttautumista ja sekä digitaalisten laitteiden hallinnan opettelemista.

Jatkuvalla oppimisella ja halulla kehittää itseään on tutkimusten mukaan suuri merkitys siihen, miten uusi opeteltava asia saadaan osaksi arkea. Tutkimukseni tulokset tukevat Lemmetyn ym. (2022) havaintoja siitä, että työssä oppimisella ja jatkuvalla itsensä kehittämisellä on työhyvinvointia ja motivaatiota parantava vaikutus, myös tietoisuus itsestä oppijana kasvaa ja kehittyy. Tutkimukseen osallistuneet opettajat kokivat työssä oppimisen kaikkein tärkeimmäksi tavaksi oppia digitaalisia taitoja ja hyödyntää koulutuksessa saamaansa tietoa ja taitoa käytäntöön. Työssä oppimisessa tärkeä tekijänä näyttäytyy yhdessä oppiminen koko työyhteisönä sekä tuki ja apu, jota on mahdollisuus saada silloin, kun omat taidot eivät riitä. Avun saaminen nopeasti ja helposti lisäsi halua oppia digitaalisten laitteiden käyttöä. Tutkimukseen osallistuneet toivat vahvasti esiin koulutuksen tärkeyden uuden asian

opettelussa ja oman ammattitaidon ylläpitämisessä. Lemmetty ym. (2022) toivat esiin työssä oppimisen haasteita, joita olivat vääränlaisen koulutuksen lisäksi koulutuksissa saadun tiedon hyödyntäminen käytännössä sekä henkilökohtaisten ja organisaation tavoitteiden yhteensovittaminen. Erityisesti tässä tutkimuksessa haasteeksi nousivat koulutukseen osallistumisen puute tai siitä saadun tiedon ottaminen osaksi varhaiskasvatuksen arkea mahdollisimman nopeasti. Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat jäävänsä nopeasti kehittyvän digitalisaation jalkoihin ilman koulutusta tai unohtavansa koulutuksessa saadun tiedon, jolleivät pystyneet sitä heti ottamaan mukaan toimintaan.

Vaikka jatkuva työssä oppiminen nähdään omaa ammattitaitoa kehittävänä asiana, luo se myös tietynlaisia paineita työuran eri vaiheissa. Nämä paineet näkyvät usein heikkona koulutushalukkuutena (Ryky 2022). Salon varhaiskasvatuksessa on näkyvissä selvästi nämä haasteet ja paineet, joita digitaalisen osaamisen kehittäminen heissä herättää. Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat painetta uusien asioiden käyttöönotosta ja opettelusta siitä huolimatta, että heille järjestettiin koulutusta, hanketyöntekijän apua ja valmiit digitaaliset materiaalit. Erityisesti aika ja sen käyttöön liittyvät haasteet olivat usein esteenä uuden opettelussa.

Kupilan (2020) mukaan varhaiskasvatuksessa asiantuntijuus perustuu jaettuun asiantuntijuuteen, jossa asiantuntijuuteen kasvetaan yhdessä pohtien, kokien ja kehittäen ja se kehittyy arjen toiminnassa kohti yhteistä päämäärää. Ukkonen-Mikkonen ym. (2020) mukaan kokemus asiantuntijuudesta syntyy mm. luottamuksesta omaan itseensä ja omaan toimintaansa. Tutkimukseen osallistuneet varhaiskasvatuksen opettajat eivät kokeneet olevansa digitaalisen osaamisen asiantuntijoita, mutta tunsivat kuitenkin halua ja tarvetta auttaa työkaveria ja kehittää työyhteisössään digitalisaatiota ja digitalista oppimista. He kokivat asiantuntijuuden hyvin yksilölliseksi asiaksi, joka vaati korkeampaa perehtyneisyyttä asiaan kuin he kokivat itsellään olevan. Digitaalinen osaaminen on varhaiskasvatuksessa varsin uusi asia, jolloin kokemukset sen haastavuudesta ja nopeasta kehittämisestä voivat myös antaa tunteen oman osaamisen puutteista, eivätkä tutkimukseen osallistuneet näin osanneet iloita ja arvostaa omaa asiantuntijuuttaan.

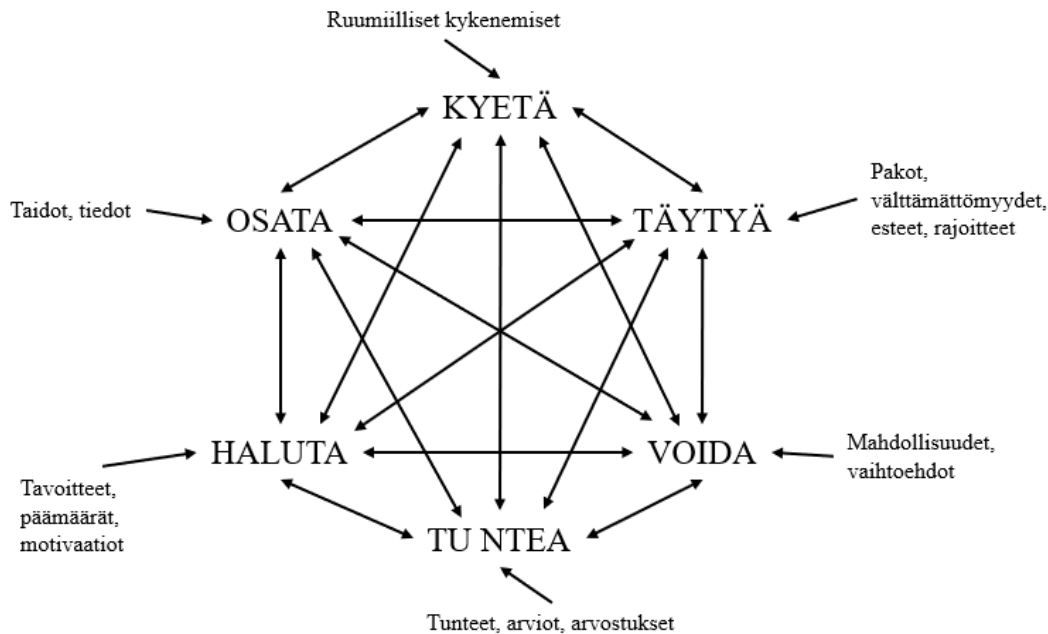
Huhtasalon (2019) toteaa uuden tiedon ja osaamisen syntymisen edellytyksen olevan jaetussa asiantuntijuudessa, jonka tarkoituksena on luoda toimivampia käytäntöjä. Yhteinen arki ja yhdessä toimiminen tukevat Kupilan (2020) mukaan parhaiten varhaiskasvatuksessa

asiantuntijuuden kehittymistä sekä jaettua asiantuntijuutta. Jaetun asiantuntijuuden avulla Salon varhaiskasvatusyksiköt ovat voineet luoda omat toimivat käytännöt digitaaliseen oppimiseen ja oppimiseen. Se on auttanut myös työyhteisöjä oppimaan yhdessä, pohtimaan ja kehittämään toimintaansa kohti digitaalisen oppimisen tavoitteita. Erityisen tärkeää on ollut asiantuntijuuden jakaminen koko työyhteisöön ammattiryhmästä tai toimenkuvasta riippumatta varhaiskasvatuksen arjessa.

Varhaiskasvatuksen opettajien vaatimattomuus omaa osaamistaan kohtaan nousi esiin juuri tarkasteltaessa jaettua asiantuntijuutta. Tutkimukseen osallistuneet varhaiskasvatuksen opettajat jakoivat omaa osaamistaan ja auttoivat työyhteisössä työkavereitaan mielellään ja kokivat sen tärkeäksi asiaksi niin työyhteisön osaamisen kehittämiseksi kuin omien taitojen ylläpitämiseksi. Näistä kaikista jaetun asiantuntijuuden piirteistä huolimatta, he eivät kokeneet itseään asiantuntijoiksi digitaalisen osaamisen näkökulmasta tarkasteltaessa. Ukkonen-Mikkonen (2020) toteaa varhaiskasvatuksen olevan kokonaisuudessa asiantuntija työtä, tutkimus osoittaa, että kokemus omasta asiantuntijuudesta digitaalisen osaamisen suhteen ei vielä ollut riittävää tutkimukseen osallistujine omissa mielikuvissa.

Tutkimukseen osallistuneet varhaiskasvatuksen opettajat kokivat digitalisaation aiheuttaneen tulleessaan muutoksia niin omaan kuin koko työyhteisön tapaan ajatella ja toimia. Oman ammattitaidon kehittäminen koettiin tärkeäksi asiaksi vastata muutoksen tuomiin haasteisiin sekä itse työssä selviytymiseen. Tietoa ja taitoa haluttiin kartoittaa niin työssä kuin työn ulkopuolellakin. Digitaalinen osaaminen koettiin tärkeäksi, mutta myös haastavaksi ja vastustustakin herättäväksi asiaksi. Digitalisaatio on vaatinut kaikilta varhaiskasvatuksessa työskenteleviltä myös ammatillista toimijuutta, jonka tarkoituksena on Eteläpellon ym. (2011) mukaan aktiivista vaikuttamista ja osallistumista omaa itseään ja työtään kohtaan tapahtuviin muutoksiin sekä ammatti-identiteetin uudistumiseen.

KUVIO 1. Toimijuuden modaliteetit (Jyrkämä 2008 mukailten)

Jyrkämän (2008) ammatillisen toimijuuden modaliteetit kykeneminen, osaaminen, halu, täytyminen, voiminen ja tunteminen toteutuvat myös tähän tutkimukseen osallistuneiden varhaiskasvatuksen opettajien ammatillista toimijuutta tarkasteltaessa. Osallistuneiden kesken on myös havaittavissa modaliteettien painotus eroja, riippuen siitä millaisessa vaiheessa he ovat oman ammatillisen identiteetin rakentamisessa tai ammatillisen toimijuuden ymmärtämisestä. Kaikilla tutkimukseen osallistuneilla on kyky toimia digitalisaation edellyttämällä tavalla. Osa koki digitalisaation täytymisenä tai jopa pakkona, jota pitää toteuttaa varhaiskasvatussuunnitelman niin velvoittaessa. Täytymiseen liittyi myös paljon negatiivisia tunteita, joka liittyi myös tuntemisen modaliteettiin. Erona kuitenkin niin, että tunteminen sisälsi kaikki digitalisaatioon liittyvät tunteet, myös ilon, innostumisen ja onnistumisen tunteet, joita suuri osa koki työskennellessään lasten kanssa. Jokaisen omat arvot ja asenteet vaikuttavat myös vahvasti siihen mitä ja miten käsittelemme digitalisaatioon liittyviä tunteitamme. Voimisen modaliteetti antoi mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja toteuttaa digitalisaatio itse haluamallaan tavalla eikä kaikilla Salon varhaiskasvatuksessa tarvinnut olla samanlaisia toimintatapoja. Voiminen antaa myös mielekkyyttä työhön, koska silloin on mahdollisuus itse vaikuttaa työnsä ajankohtaan ja tapaan, jolla sen toteuttaa. Jokainen tutkimukseen osallistunut halusi toimia varhaiskasvatuksessa digitaaliseen oppimiseen

kirjattujen tavoitteiden ja päämäärien mukaisesti, vaikka omat asenteet ja tunteet asiaa kohtaan olisivat olleet toisenlaiset. Osaaminen, omien tietojen ja taitojen kanssa toimiminen jakoi tutkimukseen osallistujia ehkä eniten. Osaamista oli joillakin tutkimukseen osallistujilla todella paljon, kun taas toisilla osaaminen jäi vielä melko vähäiseksi ja vaati paljon harjoittelua.

Ammatillinen toimijuus nähdään myös merkitykselliseksi ihmisen työssä oppimiseen, työhyvinvointiin, työyhteisön kehittämiseen sekä kokemukseen mielekkäästä työstä (Vähäsantanen ym. 2017). Salon varhaiskasvatuksessa Uudet lukutaidot -kehittämishanke on juuri nähty ammatillista toimijuutta tukevaksi, sillä sen kautta on varhaiskasvatuksen henkilöstöllä ollut mahdollisuus työssä oppimiseen ja työyhteisön kehittämiseen. Ammatillisen osaamisen lisääntyminen helpottaa työtä ja saa aikaan kokemuksen työn mielekkyydestä ja sen sujuvuudesta. Hankkeen kautta saatu tuki ja apu on tukenut työn tekemistä, mutta myös pienentänyt digitalisaation aiheuttamaa stressiä, lisäten näin myös työhyvinvointia varhaiskasvatuksessa työskentelevien keskuudessa.

Schriever (2021) tuo vahvasti esiin varhaiskasvatuksen opettajien omien asenteiden vaikutuksen digitaalisten välineiden opetteluun ja lasten kanssa työskentelyyn. Aivan kuten Schrieverinkin tutkimuksessa myös tässä tutkimuksessa varhaiskasvatuksen opettajien asenteen nousevat suureen rooliin siinä, miten digitalisaatiota jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä toteutetaan. Varhaiskasvatuksen opettajilla on vastuu ja valta toteuttaa digitalisaatiota haluamallaan tavalla ottaen huomioon varhaiskasvatussuunnitelman tuomat velvoitteet. Positiivinen asenne digitalisaatiota kohtaan välittyy kaikkeen tekemiseen ja toimimiseen varhaiskasvatuksessa, sillä digitaalinen osaaminen ja oppiminen käsittää koko varhaiskasvatuksen kentän ja on läsnä päivittäin kaikessa toiminnassamme. Negatiiviset asenteet heijastuvat taas päinvastaisesti uuden oppimiseen ja uusien taitojen haltuun ottoon. Negatiivisesti suhtautuvat varhaiskasvatuksen opettajat välittävät omalla asenteellaan koko työyhteisöön negatiivista ilmapiiriä digitalisaatiota kohtaan, eivätkä ehkä kykene toimimaan varhaiskasvatussuunnitelman velvoittavalla tavalla kohdatessaan digitalisaation mukanaan tuomaa stressiä ja huolta lapsista.

Varhaiskasvatuksen opettajien huoli lasten vapaa-ajan pelaamisesta ja digitaalisten välineiden käytöstä on myös yksi syy, jonka vuoksi varhaiskasvatuksessa ei ehkä suhtauduta niin myönteisesti digitalisaation. Tämän saman huolen nostaa myös Mertala (2019) esiin omassa

tutkimuksessaan. Vaikka varhaiskasvatuksessa tiedostetaan hyvin digitalisaation merkityksen nyky-yhteiskunnassa toimisen elinehtona, heidän on vaikea nähdä sitä pedagogisen toiminnan välineenä ja tärkeänä osana varhaiskasvatusta. Tähän tutkimukseen osallistuneet varhaiskasvatuksen opettajat omista huolistaan ja asenteistaan huolimatta pystyivät näkemään myös digitaalisen osaamisen tärkeyden niin itsensä kuin lasten näkökulmasta ja toteuttivat digitaalista osaamista itselleen sopivalla tavalla työssään. Varhaiskasvatuksen opettajien vapaus toteuttaa digitalisaatiota haluamallaan tavalla, nähtiin myös Schrieverin (2021) tutkimuksessa tärkeänä ja työn mielekkyyttä tukevana asiana.

Niin Lindeman ym. (2021) kuin Koivula ja Mustonenkin (2017) nostavat esiin varhaiskasvatuksen opettajien omien digitaalisten taitojen heikkouden yhdeksi negatiivisen suhtautumisen syyksi. Digitaalinen osaamisen pitäisi olla melko vankalla pohjalla, jotta sitä pystyy myös opettamaan lapsille. Tutkimukseen osallistuneet kokivat asian samoin. He kokivat, että digitalisaatio vaatii itsensä kehittämistä ja kouluttamista sekä uudenlaisen työskentelytavan omaksumista digitalisaation tullessa osaksi varhaiskasvatusta. Kaiken arjen kiireen keskellä monet kokivat sen kuormittavan ja lisäävän työtehtäviä entisestään kiireisessä ja työntäyteisessä arjessa. Digitalisaation jatkuva kehittyminen ja eteenpäin meneminen vaatii kaikilta uuden oppimista ja halua kehittää itseään.

Opettajien digitaalisten taitojen kehittymisen haasteeseen ja lasten digitaalisen osaamiseen lisäämiseen Opetushallituksen kehittämän Uudet lukutaidot -kehittämishankkeen avulla on pyritty vastaamaan. Hankkeen tarkoituksena on ollut tuoda konkreettista apua kunnille digitaalisen osaamisen lisäämiseen niin lasten kuin heidän kanssaan työskentelevien aikuistenkin keskuuteen. Tämän tutkimuksen keskiössä on Uudet lukutaidot -kehittämishankkeen vaikutukset Salon kaupungin varhaiskasvatukseen. Uudet lukutaidot -kehittämishankkeen avulla henkilökunnan digitaalista osaamista on tietoisesti lähdetty lisäämään konkreettisen avun antamisen keinoin. Hankkeen myötä varhaiskasvatusyksiköt ovat saaneet laitteita, materiaaleja sekä henkilökohtaista opastusta digitaaliseen osaamiseen ja oppimiseen. Hankkeen kautta saatu apu on madaltanut ja rohkaissut henkilökuntaa käyttämään digipedagogiikkaa yhtenä oppimisen välineenä. Hanke on myös tuonut digitaaliset laitteet kaikkien saataville ja lähemmäs arjen työtä. Digitalisaation kuviteltu toteuttamisen vaikeus on myös muuttunut hankkeen myötä positiivisempaan suuntaan. Varhaiskasvatuksen henkilökunta on oivaltanut varhaiskasvatuksessa toteutettavan digitalisaation olevan hyvinkin yksinkertaista, kaikille iloa tuottavaa toimintaa.

Ennen kaikkea tärkeää on ollut Uudet lukutaidot -kehittämishankkeen kautta välittyvä tietoisuuden lisääntyminen digitaalisuuden merkityksestä nyky-yhteiskunnassa, sen tarjoamista uusista mahdollisuuksista lasten oppimisen polun monipuolistajana sekä kriittinen ja turvallinen suhtautuminen mediaan ja sen tarjoamiin mahdollisuuksiin. Lasten kanssa voi tehdä paljon digitalisaatioon liittyen ilman, että edes koskemme digitaalisiin laitteisiin. Tämän vuoksi hankkeeseen osallistuminen on nähty merkittäväksi, erityisesti ymmärryksen lisääntymisen näkökulmasta. Opetushallituksen laatimat digitaalisen osaamisen keskeisimmät oppimisen kuvaukset ovat toimineen kunnan ohjenuorana ja ns. digitaalisen osaamisen opetussuunnitelmana hankkeeseen osallistumisen ajan, mutta myös jääneet osaksi Salon kaupungin varhaiskasvatusta myös hankkeen jälkeen. Digitaaliset materiaalit ovat varhaiskasvatuksen opettajien apuna ja tukena toiminnan suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioinnissa kokoaikaisesti.

Digitalisaatio on haastanut Salon kaupungin varhaiskasvatuksessa työskenteleviä varhaiskasvatuksen opettajia tarkastelemaan itseään ja työtään uudenlaisien työskentelytapojen kautta. Itsensä kehittäminen ja uusien työskentelytapojen opetteleminen ei ole sujunut ongelmitta, mutta yhdessä työssä oppien ja työkavereiden avustuksella digitaalisia laitteita on otettu haltuun sekä hyödynnetty arjen pedagogiikassa. Koulutuksista saatu tieto sekä hankkeen kautta saatu konkreettinen apu on auttanut ymmärtämään digitalisaation merkitystä nyky-yhteiskunnassa ja kannustanut ottamaan sen osaksi varhaiskasvatuksen arkea. Erilaiset digitaaliset materiaalit ovat tukeneet arjen haasteissa, ja hanketyöntekijän vierailut auttaneet alkuun pääsemisessä. Varhaiskasvatussuunnitelman velvoittavuus on aiheuttanut stressiä, mutta myös toisaalta ollut eteenpäin vievä asia oman ammatillisen osaamisen kehittämisessä. Erityisen tärkeäksi asiaksi läpi koko tutkimuksen on noussut varhaiskasvatuksessa työskentelevien opettajien omien asenteiden merkitys kaikkeen uuden oppimiseen. Omat asenteet ja ajatukset digitalisaation merkityksestä varhaiskasvatuksessa heijastuvat suoraan siihen, miten paljon digitalisaatiota hyödynnetään varhaiskasvatuksen arjessa. Digitalisaatio ymmärretään kuitenkin tärkeäksi osaksi varhaiskasvatusta, ja se nähdään tärkeänä osana lasten arkea ja sen merkitys oppimisen ilon tuottajana ja herättäjänä on suuri.

11 Tutkimuksen luotettavuus ja tutkimusetiikka

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) mukaan hyviin tieteellisen käytännön peruseriaatteisiin kuuluu luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto koko tieteellisen tutkimusprosessin ajan. Tutkijan on muistettava eettisesti oikeat lähtökohdat pohtiessaan ratkaisuja liittyen tiedon hakuun, aineiston keruuseen, analysointiin ja raportointiin. Tutkijan on myös kunnioitettava tutkimusta tehdessään muiden tutkijoiden saavutuksia sekä kerrottava salaillematta omaan tutkimukseensa liittyvistä asioista. (TENK 2023, 11–12.)

Tässä tutkimuksessa on noudatettu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan eettisiä lähtökohtia läpi koko tutkimusprosessin. Tutkimusprosessi on ollut avoin ja tutkimukseen osallistujat ovat itse ilmaisseet halunsa tutkimukseen osallistumiseen. Haastattelukutsu on lähetetty Salon kaupungin varhaiskasvatuksessa työskenteleville varhaiskasvatuksen opettajille. Tutkimukseen osallistujat ovat haastattelukutsun saatuaan, ilmaisseet halunsa osallistua tutkimukseen. Haastattelukutsu on sisältänyt tutkimuksen toteuttamiseen liittyvät asiat yksityiskohtaisesti. Haastattelukutsun yhteydessä on lähetetty tietosuojailmoitus, jossa on kuvattu henkilötietojen käsittelyä tässä tutkimuksessa.

Tutkimuksen toteutustavan, yksilöhaastattelun, vuoksi tutkimuksen osallistuneiden henkilöllisyyden pitäminen anonymina on ollut erittäin merkittävässä roolissa tutkimukseen osallistuneiden yksityisyyden suoja säilyttämisessä. Tutkimukseen osallistuneiden haastattelut on koodattu heti litterointi vaiheessa, jolloin henkilötietoja ei ole kirjattu mihinkään tekstimuotoiseen tutkimusaineistoon. Tutkimusraportissa tutkimukseen osallistuneiden sitaatit on ilmaistu anonymisti.

Toimintatutkimuksessa tutkijalla on erityinen rooli tutkimuksen suorittajana sekä oman työorganisaation jäsenenä. Oman työorganisaation tutkiminen pitää sisällään monia tutkimuksen tekemiseen liittyviä kysymyksiä, joihin ulkopuolinen tutkija ei ehkä törmää tutkimusta tehdessään. Tässä tutkimuksessa tutkijalla on ollut hyvin vahva rooli Salon kaupungin Uudet lukutaidot kehittämisohjelman hanketyöntekijänä ja työorganisaation jäsenenä. Tutkijan roolilla on mahdollisesti ollut vaikutusta tutkimukseen osallistuneiden varhaiskasvatuksen opettajien valikoitumiseen sekä haastattelukysymyksien vastauksiin. Entuudestaan tutulla tutkijalla voi olla sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia

tutkimuksen tulokseen. Toimintatutkimusta tehdessään ja omaa työtään tutkiessaan tutkijan on vaikea saavuttaa täysi objektiivisuus saamaansa tietoa kohtaan sekä omia olettamuksiaan kohtaan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 158–159).

Tutkimuksen luotettavuudella tarkoitetaan tutkimustulosten riippumattomuutta satunnaisista ja epäolennaisista tekijöistä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on hyvin syvällä omassa tutkimuksessaan ja näin tutkimuksen luotettavuudenkin tarkastelun lähtökohdat voivat olla hyvin erilaiset jokaisen tutkijan kohdalla. Siksi onkin hyvä, että on olemassa yleisiä tiettyjä periaatteita, joilla tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella. Näihin hyviin tutkimuskäytäntöihin kuuluu tutkijan omien valintojen arvioiva tarkastelu, tutkimusta ohjaavien sääntöjen tuntemus sekä luotettavuuskriteerien omaksuminen. (Aalto & Puusa 2020, 177–178.)

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuus pitää ymmärtää laajana, koko tutkimuksen teon vierellä kulkevana prosessina. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuus rakentuu niin tutkimusprosessin kuvauksesta, perusteluista kuin analyysistäkin. Tutkimuksessa luotettavuus näkyy erilaisena tutkimuksen eri vaiheissa. Mitä selvemmin, havainnollisemmin ja yksityiskohtaisemmin tutkija kertoo tutkimuksensa vaiheet, sitä paremmin tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida. Pyrkimys totuuteen on kaikessa tutkimuksen tekemisessä yksi keskeisimmistä periaatteista. (Aalto & Puusa 2020, 180–181.)

Tämän tutkimuksen luotettavuutta on tarkasteltu Heikkisen & Huttusen (2023) toimintatutkimuksen kuuden validointiperiaatteen mukaisesti. Toimintatutkimuksen luotettavuus kehittyy Heikkisen ja Huttusen mukaan ajan mittaan tulkinnaksi siihen liittyvien henkilöiden keskustelujen pohjalta sekä on vahvasti sidoksissa ihmisten historiaan sekä fyysiseen sijaintiin ja sosiaaliseen asemaan. Erityisesti kuudesta periaatteesta ovat valikoituneet tarkemmin tarkasteltaviksi historiallisen jatkuvuuden, reflektiivisyyden, toimivuuden sekä adekvaattisuuden periaatteet, mutta tarkastelen tutkimukseni luotettavuutta myös dialektisuuden sekä havahduttavuuden näkökulmista. (Heikkinen & Huttunen 2023, 220–223.)

Historiallisen jatkuvuuden periaatteen tarkoituksena on nostaa esiin se, miten toiminta on kehittynyt nykyiseen muotoonsa ja haastaa tutkijan pohtimaan oman toimintansa mahdollisia vaikutuksia aikaisempiin käytäntöihin (Heikkinen & Huttunen 2023, 232.) Historiallisuuden

jatkuvuuden periaate nousee esiin tässä tutkimuksessa tutkijan oman roolin esiintuomisena sekä kuvauksissa siitä miksi Uudet lukutaidot -kehittämishanke on nähty tärkeäksi Salon kaupungin varhaiskasvatuksessa. Tutkimus pohjaa myös teorioihin, joissa ilmenee varhaiskasvatuksen opettajien digitaalisen osaamisen haaste niin valtakunnallisesti kuin kansainvälisestikin. Tutkimuksessa tuodaan esiin myös se, miten tämä ongelma on tiedostettu ja siihen on tartuttu valtakunnallisesti. Tutkimus on myös toteutettu entuudestaan hyväksi todettujen tutkimusmenetelmiä hyödyntäen.

Reflektiivisyys niin tutkijan toimintaa kuin koko tutkimusprosessia kohtaan on tutkimuksen luotettavuuden mittaamisessa keskeisimpiä asioita. Tutkijalla on ollut tässä tutkimuksessa hyvin vahva ja hallitseva rooli. Tutkijana olen tiedostanut oman roolini mahdolliset vaikutukset tutkimuksen suorittamiseen. Läpi koko tutkimusraportin olen tuonut esille oman suhteeni tutkittavaan asiaan sekä pohtinut sen vaikutuksia tutkimuksen tulokseen. Olen myös tiedostanut sen, että työskentelyni varhaiskasvatuksen opettajana vaikuttaa tutkimuksen tulokseen, koska oma tapani tehdä työtä sekä omat pedagogiset ratkaisuni välittyvät lapsiryhmiin, joissa olen vierailut. Tutkimusprosessin kuvaus niin aineiston kuin menetelmienkin näkökulmasta on tutkimuksessani kuvattu avoimesti ja yksityiskohtaisesti. Dialektisuusperiaate linkittyy osaksi reflektiivisyyttä ja sen tarkoituksena on nostaa esiin monipuolisesti erilaisia tulkintoja ja näkökulmia tutkimusraportissa (Heikkinen & Huttunen 2023, 240–241). Tämän tutkimuksen raportissa on tuotu tutkimukseen osallistuneiden omat näkökulmat sekä mielipiteet hyvin esille sekä tarkasteltu tutkittavaa asiaa useammasta näkökulmasta.

Toimivuuden periaate toteutuu läpi koko tutkimuksen. Toimivuuden periaatteella tarkoitetaan uudenlaisten parempien ja toimivampien käytäntöjen ja menetelmien luomista vanhojen, jo käytännössä koettujen tilalle. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut luoda uudenlaisia ja toimivampia tapoja Salon varhaiskasvatuksessa toimivien varhaiskasvatuksen opettajien digitaalisen osaamisen parantamiseksi. Tutkimus on myös liittynyt osaksi suurempaa valtakunnallista Uudet lukutaidot kehittämisohjelmaa, jonka tarkoituksena on myös ollut helpottaa digitalisaation nopean tulemisen aiheuttamaa osaamisvajetta. Tämä tutkimus on ollut siis myös hyvin ajankohtainen, mikä korostaa sen merkitystä entisestään.

Adekvaattisuus periaatteen mukaan tutkimusrapotti tulee kirjoittaa niin, että lukija pystyy ymmärtämään ja sisäistämään raporttiin kirjoitetun tekstin ja näin kehittämään

itseymmärrystään ja omaa toimintaansa. (Heikkinen & Huttunen 2023, 251–255.) Tämän tutkimuksen tutkimusraportti on kirjoitettu selkeästi ja johdonmukaisesti. Kirjoitettu teksti on helposti luettavaa sekä ymmärrettävää. Tutkimusraportti antaa rehellinen kokonaiskuvan Salon varhaiskasvatuksessa toimivien varhaiskasvatuksen opettajien digitaalisesta osaamisesta. Se tuo hyvin esiin myös ne epäkohdat, joita pitäisi vielä kehittää, jotta työskentely olisi sujuvampaa ja mielekkäämpää. Tutkimusraportissa toteutuu adekvaattisuuden lisäksi myös havahduttavuuden periaate tutkimustulosten muodossa. Tutkimuksen tulokset antavat selkeän viestin Uudet lukutaidot kehittämishankkeen ja hanketyöntekijän merkityksestä varhaiskasvatuksen digitaalisen osaaminen kehittymisen tukena. Tutkimustulokset tukevat tutkijan ennakkooajatuksia, mutta myös nostavat esiin uudenlaisia näkökulmia, joihin olisi hyvä tarttua tulevaisuudessa. Tutkimusraportti auttaa konkreettisesti kehittämään digitaalista osaamista varhaiskasvatuksen opettajien toivomaan suuntaan sekä ottamaan huomioon heidän mahdollisuutensa ja resurssinsa digitalisaation toteuttamiseen varhaiskasvatuksen arjessa.

12 Tutkimuksen hyödynnettävyys sekä mahdollinen jatkotutkimus

Tämän tutkimuksen tulokset ovat hyödynnettävissä suunniteltaessa Salon kaupungin varhaiskasvatuksen digitalisaation kehittämistä, varhaiskasvatuksen opettajien digitaalisen osaamisen lisäämistä sekä mietittäessä konkreettista toimintaa varhaiskasvatusyksikössä. Vaikka tutkimus kohdistuu vain yhteen kuntaan Suomessa, on sillä myös valtakunnallisesti painoarvoa arvioitaessa Opetushallituksen Uudet lukutaidot kehittämisohjelman vaikutuksia varhaiskasvatuksen digitalisaation kehittymiseen.

Jatkotutkimuksena voisi tehdä seurantatutkimuksen, miten Uudet lukutaidot-kehittämisohjelman vaikutukset näkyvät pitkällä aikavälillä. Salon varhaiskasvatuksen näkökulmasta olisi mielenkiintoista ja tarpeellistakin tutkia, miten Uudet lukutaidot – kehittämisohjelman aikana saatu konkreettinen apu, koulutus ja materiaalit ovat vaikuttaneet varhaiskasvatuksen toimintaan ja onko niillä ollut pidempiaikainen vaikutus.

Lähteet

Altrichter H., Kemmis, S., McTaggart, R & Zuber -Skerritt, O. 2002. The concept of action research. *The Learning Organization* 9:3, 125–131.

<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/09696470210428831/full/html>

Braun, V. & Clark, V. 2006. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3:2, 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Brinkmann, S. 2018. The Interview. Teoksessa Norman K. Denzin & Yvonne S. Lincoln. (toim.) *The Sage handbook of qualitative research*. Sage.

Eteläpelto, A., Heiskanen, T. & Collin, K. 2011. Vallan ja toimijuuden monisäikeisyys. Teoksessa Eteläpelto, A. & Heiskanen, T. & Collin, K. (toim.) *Valta ja toimijuus aikuiskasvatuksessa – Aikuiskasvatuksen 49. vuosikirja*. Kansanvalistusseura

Eteläpelto, A., Hökkä, P., Paloniemi, S. & Vähäsantanen, K. 2014. Ammatillisen toimijuuden ja työssä oppimisen vahvistaminen: hankkeen taustaa ja lähtökohdat. Teoksessa Hökkä, P., Paloniemi, S., Vähäsantanen, S., Herranen, S., Manninen, M. & Anneli Eteläpelto (toim.) *Ammatillisen toimijuuden ja työssä oppimisen vahvistaminen – Luovia voimavaroja työhön*. Jyväskylän yliopisto.

Heikkinen H, & Huttunen R. 2023. Validointiperiaatteet. Teoksessa Heikkinen H. & Kaukko M. (toim.) *Toimintatutkimus käytännön opas*. Tampere: Vastapaino

Heikkinen H, Kaukko M & Salo P. 2023. Mitä toimintatutkimus on ja miten sitä tehdään. Teoksessa Heikkinen H. & Kaukko M. (toim.) *Toimintatutkimus käytännön opas*. Tampere: Vastapaino

Heikkinen H., Salo P., Kaukko M., Kiilakoski T., Huttunen R., Mutanen A., Friman M. & Nuutinen L. 2023. Suuntauksia ja tulkintoja. Teoksessa Heikkinen H. & Kaukko M. (toim.) *Toimintatutkimus käytännön opas*. Tampere: Vastapaino

Hietaranta, V. 2017. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntävä varhaiskasvatus. Seinäjoki: VK koulutuspalvelut

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000&2022. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, R. & Sajasaari, P. 2016. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino oy

Huhtasalo, J. (2019). Opettajan asiantuntijuus muutoksessa – asiantuntijuus ja sen jakamisen diskurssit digitaalisessa oppimisympäristössä. *Kasvatus & Aika*, 13(4), 45–64.

<https://doi.org/10.33350/ka.79620>

Isopahkala-Bouret, U. (2008). Asiantuntijuus kokemuksena. *Aikuiskasvatus*, 28(2), 84–93.

<https://doi.org/10.33336/aik.93808>

Jyrkämä, J. (2008). Toimijuus, ikääntyminen ja arkielämä – hahmottelua teoreettis-metodologiseksi viitekehyykseksi. *Gerontologia*, 22(4), 190–203.

Kallonen Tarja & Kuhmonen Annemari. 2021. Jatkuva oppiminen: työelämän tärkein taito. Kauppakamari.

Karila Kirsti. 1997. Lastentarhanopettajan kehittyvä asiantuntijuus – lapsirakkaasta opiskelijasta kasvatuksen asiantuntijaksi. Helsinki: Oy Edita Ab.

Kemmis, S. 2010. What is to be done? The place of action research. *Educational Action Research*, 18:4, 417-427, <https://doi.org/10.1080/09650792.2010.524745>

Kinnari, H. (2020). Elinikäisestä kasvajasta kykypääomakoneeksi: Elinikäinen oppiminen yrittäjämäisen talouden aikakaudella. *Aikuiskasvatus*, 40(4),305–319. <https://doi.org/10.33336/aik.100535>

Kinnari, H. 2020. Elinikäinen oppiminen ihmistä määrittämässä. Genealoginen analyysi EU:n, OECD:n ja UNESCON politiikassa. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS- kustannus

Koivula, M. & Mustola, M. 2017. Varhaiskasvatuksen digiloikka ja muuttuva sukupuoli-järjestys? Jännitteitä lastentarhanopettajien ja lasten kohtaamisissa digitaalisen teknologian äärellä. *Kasvatus & Aika* 11(3), 37–50. http://www.kasvatus-jaaika.fi/dokumentit/a3_2809171653.pdf

Kupila, P. 2020. Varhaiskasvatuksen asiantuntijuus oppivassa työyhteisössä. Teoksessa; Hujala, E ja Turja L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kupila, P. 2007. ” Minäkö asiantuntija?” Varhaiskasvatuksen asiantuntijan merkitysperspektiivin ja identiteetin rakentuminen. Jyväskylän yliopisto.

Laitinen, M. 2010. Kontekstin ja teorian hahmottamisen taito. Teoksessa Hurtig, J., Laitinen, M., Uljas-Rautio, K. (toim.) Ajattele itse! Tutkimuksen lukutaidon perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus

Lemmetty, S., Jaakkola, M., Collin, K. & Pihlajamaa, J. 2022 Jatkuva työssä oppiminen – lähtökohtia, edellytyksiä ja seurauksia. Teoksessa Lemmetty, Soila & Collin, Kaija (toim.) Jatkuva oppiminen ja aikuispedagogiikka työssä. SoPhi 150: Jyväskylän yliopisto

Lindeman, S., Svensson, M. & Enochsson, A.-B. (2021). Digitalisation in early childhood education: a domestication theoretical perspective on teachers' experiences. *Education and Information Technologies*, 26, 4879–4903. <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10501-7>

Lipponen, L., Kumpulainen, K. & Hilppö, J. 2013. Haluan, voin ja osaan. Lasten toimijuuden rakentuminen päiväkodissa. Teoksessa Karila, K. & Lipponen, J. (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tallinna: Vastapaino

Mantilla, A & Edwards, S. 2019. Digital technology use by and with young children: A systematic review for the Statement on Young Children and Digital Technologies. *Australasian Journal of Early Childhood* Vol. 44(2) 182–195.

https://www.researchgate.net/publication/345475348_Digital_technology_use_by_and_with_young_children_A_systematic_review_for_the_Statement_on_Young_Children_and_Digital_Technologies

Mertala, P. 2019. Digital technologies in early childhood education – a frame analysis of preservice teachers' perceptions *Early Child Development and Care*, 189:8, 1228–1241. <https://doi.org/10.1080/03004430.2017.1372756>

Opetushallitus 2023. Elinikäisen oppimisen avaintaidot. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/elinikaaisen-oppimisen-avaintaidot>.

Opetushallitus 2023. Uudet lukutaidot – kehittämisohjelmasta tukea tieto- ja viestintäteknologian opetukseen. <https://www.oph.fi/fi/kehittaminen/uudet-lukutaidot-kehittamisohjelmasta-tukea-tieto-ja-viestintateknologian-opetukseen>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023. Kasvatuksen ja koulutuksen digitalisaation linjaukset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:17. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164853/OKM_2023_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Palonen, T. 2003. Shared knowledge and the web of relationships. Tutun yliopiston julkaisuja sarja B osa 266. Turku: Turun yliopisto.

Pihlaja, P. & Kangas, M. 2023. Varhaiskasvatussuunnitelma osana ohjausjärjestelmää: Tieto- ja viestintäteknologian käyttö ja digitaalisen osaamisen kontekstointi. Journal of Early Childhood Education Research. Volume 12. 1–33. <https://journal.fi/jecer/article/view/119663/77171>

Puusa, Anu. 2021. Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa; Puusa, Anu & Juuri, Pauli (toim.). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus

Puusa, Anu & Juuri Pauli 2021. Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa; Puusa, Anu & Juuri, Pauli (toim.). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus

Puusa, Anu. 2021. Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa; Puusa, Anu & Juuri, Pauli (toim.). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus

Ryky, Pinja. 2022. Elinikäisen oppimisen kokeminen työuralla tarvittavan osaamisen uudistamiseen pyrkivässä ryhmäinterventiassa. Teoksessa Lemmetty, Soila & Collin, Kaija (toim.) Jatkuva oppiminen ja aikuispedagogiikka työssä. SoPhi 150: Jyväskylän yliopisto

Saari, Antti. 2016. Elinikäinen oppiminen ja yksilöivä valta. Aikuiskasvatus, 36(1), 4–13. <https://doi.org/10.33336/aik.88470>

Saari, Antti. 2020. Elinikäisestä kasvajasta kykypääomakoneeksi. Aikuiskasvatus

Salomaa, Saara. 2023. Mediakasvatus osana varhaiskasvatuksen opettajien työtä ja koulutusta: Tulkintakehyksenä mediakasvatustietoisuus. Tampereen yliopiston väitöskirjat 836. Joensuu: PunaMusta Oy.

Salomaa, S., Mertala, P. & Karila, K. 2021. Varhaiskasvatuksen opettajien käsityksiä mediakasvatuksesta. *Journal of Early Childhood Education Research* 10 (3) 2021, 240–268.

Sarén, S. 2021. Tulevaisuustaidot varhaiskasvatuksessa. Keuruu: Otava

Schriever, V. 2021. Early childhood teachers' management of their changing roles regarding digital technologies in kindergarten: A grounded theory study. *Australasian Journal of Early Childhood* 46 (1), 32–49. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1836939120979065>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. Helsinki.

Ukkonen-Mikkonen, T., Yliniemi, R. & Wallin, O. 2020. Varhaiskasvatuksen työ muuttuu – muuttuuko asiantuntijuus? *Työelämän tutkimus* 18(4) 2020, 323–339. <https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/89217/58755>

Uudet lukutaidot- kehittämisohjelma. <https://okm.fi/uudet-lukutaidot>

Vaismoradi, M., Jones, J., Turunen, H. & Snelgrove, S. 2016. Theme development in qualitative content analysis and thematic analysis. *Journal of Nursing Education and Practice* Vol. 6, No. 5, 100–110. <http://dx.doi.org/10.5430/jnep.v6n5p100>

Vähäsantanen, K., Paloniemi, S., Hökkä, P. & Eteläpelto, A. 2017. Ammatillinen toimijuus. Rakenne, mittari ja tuki. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/53149/978-951-39-6980-6.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

Liitteet

Liite 1. Teemahaastattelun runko

Teemahaastattelun runko

Uudet lukutaidot varhaiskasvatuksen digitalisaatiota tukemassa

1. Taustakysymykset

- Miten pitkään olet toiminut varhaiskasvatuksessa sekä millainen on työnkuvasi
- Millainen on suhteesi digitalisaatioon
- Miten suhtaudut uuden oppimiseen ja mitä ajattelet jatkuvasta oppimisesta

2. Varhaiskasvatuksen digitalisaatio → asenteet, laajasti, suppeasti, työ / vapaa-aika, velvoittavuus

- Mitä varhaiskasvatuksen digitalisaatio mielestäsi tarkoittaa?
- Miten suhtaudut digitalisaatioon ja sen tuomiin vaikutuksiin?
- Miten näet digitalisaation osana varhaiskasvatustoimintaa?
- Onko digitalisaatio helpottanut / hankaloittanut varhaiskasvatuksen toimintaa?
- Miten ajattelet varhaiskasvatuksessa yleisesti suhtauduttavan digitalisaatioon?

3. Varhaiskasvatuksen opettajan digitaaidot → valmiudet, koulutus, oma asenne, laitteet / sovellukset tuntemus

- Millaisia valmiuksia liität digitaitoihin?
- Millaiseksi koet varhaiskasvatus ja esiopetussuunnitelmien määrittelemät tavoitteet digitaaliseen työskentelyyn?
- Millaiseksi koet omat digitaitosi?
- Millaisilla osa-alueilla koet osaamisesi olevan hyvä?
- Miten olet hankkinut tietosi ja taitosi?
- Onko työnantaja tukenut digitaalisen osaamisen paranemista? Jos on, miten?
- Onko jotakin missä kaipaat vielä tukea ja apua?
- Onko asiantuntijuutesi kehittynyt tällä osa-alueella?

4. Uudet lukutaidot – kehittämisohjelma → hyödyt / haitat, materiaalit, hanketyöntekijä, mahdolliset esteet

- Miten olet hyödyntänyt uudet lukutaidot -kehittämisohjelmaa?
- Oletko käyttänyt digitaalista materiaalia? Miten olet hyödyntänyt materiaalia?

- Onko hanketyöntekijä vieraillut ryhmässäsi? Millainen kokemus hanketyöntekijän vierailuista on jäänyt?
  - Miten uudet lukutaidot kehittämisohjelma on tukenut digitaitojen karttumisessa?
  - Onko jokin asia ollut esteenä tai rajoittanut kehittämisohjelman hyödyntämistä?
5. Digiteknologia arjessa → arjen tilanteet, ohjattu toiminta, uudet lukutaidot hankkeen osa-alueet; tv-t-osaaminen, monilukutaito, ohjelmisto osaaminen, digistressi
- Miten hyödynnät digiteknologiaa varhaiskasvatuksen arjessa?
  - Millaisissa tilanteissa digiteknologia on erityisesti käytössä?
  - Onko joitakin varhaiskasvatuksen osa-alueita, joissa digiteknologiaa ei vielä käytetä?
  - Miten kuvailisit digiteknologian soveltumista varhaiskasvatukseen?
  - Onko uudet lukutaidot kehittämisohjelmalla ollut merkitystä digiteknologian käyttöön arjen tilanteissa?
  - Koetko digitalisaation aiheuttaneen sinulle ns. digistressiä?

Liite 2. Haastattelukutsu

HAASTATTELUKUTSU

Hei,

Opiskelen Turun yliopistossa kasvatustieteiden maisteriohjelmassa ja Pro gradu - tutkielmani käsittelee varhaiskasvatuksen digitalisaatiota sekä Uudet lukutaidot- kehittämisohjelmaa Salon kaupungin varhaiskasvatuksessa.

Tutkielmani ohjaajana toimii Rauno Huttunen, rakahu@utu.fi

Kerään tutkielmani aineiston puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Haastattelu on yksilöhaastattelu. Haastatteluun osallistujien tulisi toimia varhaiskasvatuksen opettajina.

Haastattelun kesto on n. tunti ja se voidaan toteuttaa kasvotusten tai etäyhteyksiä hyödyntäen. Haastatteluajankohta sovitaan erikseen jokaisen haastatteluun osallistuvan kanssa. Haastattelu tallennetaan. Tallennetta käsitellään täysin luottamuksellisesti ja osallistujien anonymiteetistä huolehditaan koko tutkimusprosessin ajan.

Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja haastateltavalla on oikeus milloin tahansa keskeyttää tutkimukseen osallistuminen tai olla vastaamatta haastattelussa esitettyyn kysymykseen.

Kaikki haastateltavien näkemykset ovat merkityksellisiä ja olisin suuresti kiitollinen, jos voisit jakaa ajatuksiasi ja osallistua tutkielmani tekemiseen. Mikäli haluat osallistua haastatteluun, vastaa minulle sähköpostilla salla.maki@salo.fi, niin voimme sopia haastattelun yksityiskohdista.

Ystävällisin terveisin

Salla Mäki

salla.maki@salo.fi

+358 40 5503754

Liite 3. Tietosuojailmoitus

Tietosuojailmoitus

1 (3)

EU:n yleinen tietosuoja-asetus,
artiklat 13 ja 14

1. Rekisterin nimi	Uudet lukutaidot varhaiskasvatuksen digitalisaatiota tuke- massa
2. Rekisterinpitäjä	Salla Mäki +358 40 5503754 salla.m.maki@utu.fi
3. Vastuuhenkilön yh- teystiedot	Salla Mäki +358 40 5503754 salla.m.maki@utu.fi
4. Tietosuojavastaavan yhteystiedot	DPO@utu.fi +358 20 450 4361
5. Henkilötietojen käsit- telyn tarkoitukset ja käsitteilyn oikeuspe- ruste	Tutkimuksessa kerätään haastatteluja, joissa kysytään tutkimukseen osallistuvien kokemuksia ja käsityksiä digi- talisatiosta, jatkuvasta oppimisesta, asiantuntijuudesta sekä uudet lukutaidot kehittämissuunnitelman merkityksestä Salon kaupungin varhaiskasvatuksessa. Sähköpostiosoitteita käytetään haastattelukutsujen lähet- tämiseen. Henkilötietojen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artik- lan mukaisena käsitteilyperusteena on ☒ käsitteily on tarpeen tieteellistä tutkimusta varten (ylei- nen etu 6 art. 1 a-kohta) ☐ rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojen käsitteilyyn (suostumus 6 art. 1 e-kohta) ☐ muu mikä _____
6. Käsiteltävät henkilö- tietoryhmät	Rekisteriin talletetaan rekisteröidystä seuraavia tietoja: sähköpostiosoitteet, sukupuoli, koulutus, alalla toimiminen vuosina, kokemuksia ja käsityksiä: digitalisaatiosta, uudet lukutaidot kehittämissuunnitelmasta, jatkuvasta oppimisesta, asiantuntijuudesta.

Turun yliopisto • University of Turku

FI-20034 Turun yliopisto, Finland • www.utu.fi

Tel./Telephone +358 20 450 5000 • Fax/Fax +358 20 450 5040

7. Henkilötietojen vastaanottajat ja vastaanottajaryhmät.	Tietoja ei siirretä eikä luovuteta tutkimusryhmän ulkopuolelle.
8. Tiedot tietojen siirrostä kolmansiin maihin	Henkilötietoja ei luovuteta EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle.
9. Henkilötietojen säilytämisaika tai sen määrittämisen kriteerit	<p>Haastattelunauhoitteista kirjoitetaan tekstitiedostot. Samalla tutkimusaineisto anonymisoidaan, jolloin tiedostoon ei jää suoria henkilötietoja. Haastattelunauhoitteet poistetaan.</p> <p>Henkilötietoja säilytetään enintään 1.6.2025 asti.</p> <p>Anonymisoitu tutkimusaineisto säilytetään pysyvästi. Litteroidut ja anonymisoidut haastattelunauhoitteet arkistoidaan tietoturvallisesti mahdollista myöhempää tutkimuskäyttöä varten.</p>
10. Rekisteröidyn oikeudet	<p>Rekisteröidyllä on oikeus pyytää pääsy häntä itseään koskeviin henkilötietoihin sekä oikeus pyytää tietojensa oikaisemista tai poistamista taikka käsittelyn rajoittamista tai vastustaa niiden käsittelyä. Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta tieteellisessä tai historiallisessa tutkimustarkoituksessa silloin, kun poisto-oikeus todennäköisesti estää tai vaikeuttaa käsittelyä.</p> <p>Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle.</p> <p>Yhteyshenkilö rekisteröidyn oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvissä asioissa on Turun yliopiston tietosuojavastaava, yhteystiedot ilmoituksen alussa.</p>

11. Tiedot siitä, mistä henkilötiedot on saatu	Haastattelukutsujen lähettämiseksi sähköpostilla pyydetään lupa. Sähköpostiosoitteet saadaan Salon kaupungin sähköpostiosoitteistosta. Muut tiedot kerätään suoraan haastattelututkimukseen osallistuvilta.
12. Tiedot automaattisen päätöksenteon ml. profiloinnin olemassaolosta	Tietoja ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon tai profiloinnin tekemiseen.